3.

CLAVDII GALENI PERGAMENI DE TEMPERAMENTIS LIBRI III.

*

De inæquali intemperie Liber vnus.

THOMA LINACRO Anglo Interprete.

Cum Iſagoge in eoſdem libros, & ſcholijs marginalibus longè doctiſsimis, per Iacobum Syluium.

IN VIRTVTE ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium, ſub ſcuto Veneto.

1558.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Memineris ſtudioſe lector, quæ hac nota[ ]à reliquo orationis contextu ſecreta ſunt, in Græco codice qui nobis quidem cótingit, deſiderari, & ab interprete latino ſenſus explanandi gratia, paſsim inſerta eſſe.

IN LIBROS TEMPERAMENTORUM COMMENTATIONES PARTITIONÉSQUE ALIQUOT VTILIſSIMÆ.

IN LIBROS TEM-
PERAMENTORVM COM-
mentationes partitio-
nésque aliquot vti-
liſsimæ.

ELEMENTA quatuor ignis, aër, aqua terra, rerũ omniũ generabilium & corruptibilium principia, per ſe tota a ſuis qualitatibus ſummis cõfuſa pro miſtionis modo & differẽtia, res alias atque alias cõſtituũt: adiuta nũc tota tranſmutãdæ rei ſubſtãtia, vt fit in nutritione: nũc formatrice in natura virtute, vt in animalibus generãdis: quæ quidẽ artifex facultas eſt, & particulas animi moribus accõmodas effingit, ne ſolis qualitatibus formandarũ partium cauſam tribuamus, cùm hæ formationis tantùm

ſint inſtrumenta: formator alius, tũ propinquus, vt ſemen: tũ remotior, diuinioris cuiuſdã originis. Quãquam hæ qualitatum ſola per tota alterant ea quibus adſunt, & cum quibus dixi in alterũ eſſentiæ ſpeciẽ trãsferũt. Ab his, quæ dixi res omnes fiunt exẽpli gratia, hæc os, illa caro, alia vena, alia arteria, & cæteræ res id quod ſunt, fiũt, pro cuiuſque ipſarũ tẽperamẽti proprietate & differẽtia. Vnde tot ſimilarium partiũ differentiæ ſunt, ſimplices quidẽ, quot ſunt elementa, calidior frigidior, humidior, ſiccior. Cõpoſitæ verò, aliæ quatuor, calidior & ſiccior, calidior & humidior, frigidior & ſiccior, frigidior & humidior. Quibus accidit princeps omniũ quæ tẽparatiſsima eſt. Hæc aũt partiũ ſine latitudine, eucraſia, & tẽperatura omniũ optima, perfectiſſimaq́; in animaliũ ſaltem corpore, cogitatione potius vſurpatur, quàm verè ſubſiſtat: cùm nũquã planè ſit viſa in animaliũ corpore: aut ſi quãdo vi

do vi

do viſa eſt in aliquo optima natura præ dito, ne minimũ quidẽ tẽpus ſibi ſimilis durauit. Adeò id corpus multis neceſſariò ipſum alterãtibus, ætati ad ſiccius ſẽper tẽdẽti, ſumẽdis, educẽ. admonẽdis, faciẽdis, eſt cõtinuè obnoxiũ: quæ oĩ propè momẽto corpus ſic immutant, vt etiã ſi optimum omnino temperamẽtum eſſet ſortitum, tamen id diu ſeruare nõ poſſet. Altera eſt tẽperatura ab huius abſolutæ, ſummæ, optimæ perfectione, parũ deficiẽs, nõ tamen eatenus, vt ſenſu vllo receſſus deprehendi poſsit, quod ad actionem & vſum pertinet: ſed de quã queri planè non liceat, quæ in ſanis omnibus ſubſiſtit & apparet, & pro optima & abſolutiſsima nobis habẽda eſt: & quanto propius ad omnino optimam reliquarũ velut canonem & indicem accedit, tanto perfectior: quãto magis recedit, tanto imperfectior. Ab hac iterũ tertia quædã temperatura deficit, nondum tamen tã tùm, vt animali ſit grauis, & actionem

aliquam lædat: ſed per hanc nobis eſſe ſanis adhuc licet.

Ambarum tanta eſt latitudo: quãta eſt ſanis differẽtia actionũ in exceſſus ac defectus varietate. Auditionẽ enim viſionem, ambulationẽ, coctionẽ & cæteras actiones ſani non ſimiliter obeũt, ſed hic perfectius, ille ĩperfectius: cùm enim actionum diuerſitas temperamenti modum ſequatur, quot ſunt temperamenti diuerſitates, tot functionum differentiæ. Sic pueri actionibus corporeis, id eſt, naturalibus, cæteris præſtãt, idq́ magis & minus: vt animalibus, ætas omnis à pueritia vſque ad ipsã à ſummo vigore remiſſionẽ, in qua robur omnibus minuitur. In quibus etiam magna eſt latitudo & tẽperamenti diuerſitas, cùm hic altero ſit calidior, frigidior humidior, ſiccior. Has tamen omnes actiones tam naturales quàm animales bonas per oẽs ætates, & dictas temperaturas obire poſſumus. Ita vt ſanorum temperamentũ

tri

triplex ſit. Primum, vndequaque optimum & exactiſsimum, quod vnicũ eſt & ſimplex, latitudine carens. Nam in omniũ rerum genere, quod optimum & perfectiſsimũ eſt, id vnicũ eſt, cùm deterius fieri nequeat: vitioſa verò, plurima.

Secũdum mediũ, nulli vitio, quod ſaltẽ ſenſu percipiatur, obnoxiũ: quod pro optimo recipimus. Tertiũ, eſt intemperatũ, vitioq; expoſitum, & de quo queri liceat magis & minus, pro receſſus à medio varietate: in eo tamen ſani ſumus. Graciles enim & obeſi, nõ admodũ tamen ex contrarijs tẽperamentis facti maxime ſani ſunt, licet neutrũ habitũ planè laudemus, ſed amborum mediũ euſarcum, in quo laudabile ſimilarium temperamẽtum & actiones inculpatæ. quanquàm ne hic quidẽ habitus corporis medius verè, & ad vnguem perfecta tẽperie ſit: tamen pro inculpato & optimo cẽſetur, quod ad actionem & vſum ſit ſatis, & ſimilibus ſeruari debet: vt

tertium temperamentũ, aut verius intẽperies, intra tamen ſanitatis terminos contenta, eſt corrigẽda contrariis, vt ſiccior humectãtibus, ſumẽdis, admouẽdis educendis faciẽdis, & aliæ ſimiliter, nõ aliter, quàm quæ morboſa eſt intẽperies, niſi quòd hæc valentiora requirit cõtraria, ob id, quòd magis à medio receſsit.

Vnde tres in totũ, corporis diſpoſitiones in nobis ſtatuendæ ſunt optima nobis cognita: deterior, & morboſa, quarum omniũ magna eſt latitudo, innumerabilesq́; ſunt differẽtiæ, maioris et minoris ratiõe. Cùm autẽ homo ſit animal ſapiẽtiſsimũ, & ſolũ eorũ quæ ſunt in terra diuinum, & omniũ quæ cœli ambitu clauduntur, perfectiſsimũ, vt formã omniũ nobiliſsimam rationalẽ animam: ſic corpus eſt ſortitus omniũ optimè conſtitutũ, idemq́; ſaniſsimũ, quod eſt ſimilaribus cunctis partibus tẽperatiſsimum, in calidi, frigi. humidi, ſicci ſymmetria: ſeu omnium partiũ vniuerſæ ſubſtãtia, in-

cal

culpata & partibus organicis omnibus optimè conformatũ, ex ſimilariũ omniũ magnitudine, numero, figura, ſitu, connexu inter ſe mutuo. Ex quibus actionum integritas ſolida, & ſolutu difficilis proficiſcitur, vt quæ cauſis omnibus morboſis, externis ſcilicet, & internis fortiter reſiſtat. Igitur inter ſalubres corporis habitus quod ad partes ſimilares attinet, vnus eſt temperatus, octo intemperati: per intemperies ſcilicet ſimplices 4. & compoſitas totidem. Morbi autẽ harum nulli ſunt temperati, ſed omnes intemperati, & tot numero, quot ſalubres intemperaturæ, hoc eſt, octo, ſimplices quatuor, & compoſiti quatuor.

*

VARIAE TEMPERATVRARVM ET INtemperaturarum diuiſiones.

Eucraſia, id eſt, bona tēperatura,

Ad pōdus

In cuius miſtura eſt æqualis quatuor elementorū menſura et portio, nec vlla qualitas alteri cōtrariæ præpollet, ſed in ipſarum quatuor medio exquiſitè eſt poſita, vt cutis interna, & ſummi digiti manus hominis ad iuſtitiam temperati, in aëre ad pondus tēperato, qualis eſt Vere medio, & climate quarto, Galeno: vel quinto, Auerroi: vel ſexto cum Manardo. Cui ad pondus temperatus dicitur homo, partibus ſuis omnibus temperatiſſimus, ſi inueniretur: hæc tamen cutis omniū mundi rerum exactiſſimè media eſt, calida tamen ſentitur, quia animalis pars eſt, ac viuit, alioqui non magis calida, quàm frigida ſentiretur: vt neque cætera ad pondus temperata, id eſt, inter vtranque quatuor qualitatum primarū contrarietatem exquiſitè media. Huc pertinet, quod Galenus docet lib. 1. temper. Medium tēperie in toto animalium genere eſt homo. Mediū, vt in hominū ſpecie, eſt euſarcos id eſt, quadratus, qui nec craſſus, nec gracilis, nec calidus, nec frigidus appellatur, nec alio quouis nomine exceſſum vel defectum ſignificante: quiſquis ſuper hunc fuerit, is prorſus calidior, frigidior, humidor, ſiccior fuerit.

Ad iu ſtitiá.

In qua elementorum quatuor miſtio ferè inæqualis, ſed omnibus
corporis ſic temperati actionibus probè obeundis idonea, vt in ho-
minis temperati corpore toto, & intemperati ſani vel morboſi,
quibuſdam partibus in temperato animali, & planta cuiuſcunque
generis (in quoque enim horum genere vnum poteſt eſſe tempera-
tum) etiam ſi frigidiß. ſit natura, vt cicuta, papauere, hyoſcyamo,
mandragora. in quibus tamen omnibus, dum viuunt, calidũ præ-
pollet frigido. Sic cutis manus temperati, ad pondus temperata, di-
ci etiam temperata ad iuſtitiam poteſt, quòd ſic quatuor qualita-
tibus æquali portione miſtis, idonea maximè efficiatur ſuis actio-
nibus obeundis, id eſt, tactui, & apprehenſioni, vt pulchrè probat
Galenus primo libro de vſu partium.

Corpus autem quod ab illo vndequaque optimo parũ receßit, & pro optimo
accipimus, præſertim eſt in adoleſcentia, & regione tẽperata: in cæteris ætatibus
& regionibus eſt imperfectius. Nam infans calidus & prælumidus: vir iam ca
lidus & ſiccus: declinãs minùs calidus & ſiccior: ſenex frigidus & ſiccus. Tale
etiam temperamentũ in vtraque oppoſitione medium inuenitur in ipſo vigore
præcipuo ætatis, eius qui à prima genitura humidus fuit, & modicè calidus.

Nam vt hæc in ſenio frigida ſicca fiat, tranſit à contrario in contrarium per medium in ipſo tempore præcipui vigoris. Ad quem modum omnes corporis partes aliquando eſſe poſſunt temperatæ etiam ad pondus. Nam oſſa fœtus vel in vtero, vel mox à partu, dum ſcilicet adhuc cerea ſunt, & flecti formaríque facilia, quid prohibet tunc temperata ad pondus dicere? Quod ſi eſt, cor, hepar, & partes reliquæ eſſe aliquando poſſunt ad pondus temperatæ, dum calidæ, humidæ (omnibus enim origo eſt ex ſemine & ſanguine, calidis & humidis noſtris principijs) ad frigidum ſiccum per medium tranſeunt. Niſi prius ſpermaticas euaſiſſe frigidas velis, quàm humidi & ſicci mediæ fiant: ita vt ſimul quatuor qualitatum æqualitas in illis non ſit, ſed prioris contrarietatis primò, deinde etiam poſterioris. Quæ igitur ſubſtãtia dicitur eucratos, id eſt, temperata, ex contrarijs æqua prorſus portione coëuntibus cõſtat: quæ verò ab hac deficit, vel ſuperat, ſuperantis nomine dicitur, ſcilicet, hac calidior, frigidior, humidior, ſiccior. Animal verò vel plantam eucraton cùm dicimus: contraria inter ſe ſimpliciter non cõparamus, ſed ad naturam animalis, vel plantæ referimus, vt equus, homo, ficus, vitis temperata, quum eorum quodque pro ſua natura affectũ eſt, & tale eſt, quale maximè naturâ eſſe dicitur, id quod externis functionibus ipſis intelligitur, vt ſi ficus ficos, vitis racemos optimos & plurimos ferat: equus ſit velociſſimus, homo prudentiſſimus.

Initio lib. 6. ſanita. tuendæ.

Intemperies.

- Totius corporis.
- Partis
  - Principis, *Vt cordis, hepatis, cerebri, teſtium ventriculi. Morbis maximè patent corpora, quibus principes partes intẽperie contraria laborant, vt quibus venter calidus, cerebrũ frigidũ, vel contrà: idq; vel naturâ, vel ex accidenti, vt ſi ventriculus incaluit à bile in ipſum regurgitante, aut refrigeratus à pituita ex cerebro deſtillata: ſic hepar, lien, & partes aliæ partium aliarum intemperaturis afficiuntur, cum priùs eſſent temperatæ, vel intemperie contraria laborarent. Multis etiam caput cõmodè temperatum, thorax, venter, partes genitiuæ, parum proſpera ſunt temperie.*
  - Non principis, *Vt reliquarũ corporis partiũ, his enim vel artus vel aliqua vna pars, aut plures, eſt intemperata magis & minùs. Sed hæ minùs ſunt obnoxiæ morbis, præſertim periculoſis, quàm principes. Qui in vno inſtrumento duplicem intemperaturam ſæpe videmus, vt reliqua ventriculi cauitas vno temperamento commodo, vel incommodo prædita: alio os ventriculi ſolum ſit, ſic in manu vel digito pars vna ſimilaris, vel etiam organica intemperie vna laborat, alia aliam habet.*

Intemperies totius, vel ptis principis, vel nõ principis,

- Simplex
  - Calida
  - Frigida
    - Humido ſicco temperatus
  - Humida
  - Sicca
    - Calido frigido temperatus
- Cõpoſita
  - Calida humida
  - Calida ſicca
  - Frigida humida
  - Frigida ſicca

In principio, medio, fine, primi, ſecundi, tertij, quarti gradus.

Lib. 6. ſanitatis tuendæ. & lib. 1. temperament.

Intemperies quælibet ſola & ſimplex diu durare non poteſt, ſed neceſſariò ſibi ſtatim aſciſcit alteram. Ob id plerique medici quatuor tantùm temperaturas putarũt, easq́; compoſitas: ſimplices negarunt. Nam calida humiditatem ſemper abſumendo, ſiccam parit: frigida dum humoris nihil abſumit, humidam: ſicca per ætates quibus augetur animal, calidius ipſum ſemper reddit: quibus animal declinat, refrigerat, & ſolidis animalis partibus excrementorum copiam colligit.

Intemperies totius, partis, ſimplex, composita,

- Aequalis, ſeu par, & ſimilis,
  - *Cùm in aliquam intemperiem ſimplicem vel compoſitam æqualiter verſæ ſunt partes, vt in cancrena, aquæ calidæ & humidæ. Vel corpus vniuerſum, vt in febre hectica, omnes partes ſpiritoſæ, carnoſæ, ſolidæ, ſunt calidiores & ſicciores ſuo temperamento: peior eſt inæquali: peſſima quæ valida eſt, præſertim frigida ſicca, quia vitæ contraria, & morti proxima.*
- Inęqualis.
  - Totius,
    - *Et in omnibus febribus, exceptis hecticis, in hydrope, anarſarca.*
  - Partis,
    - *Vt in tumoribus præter naturam.*

Inæquales partium corporis temperaturæ tam ſunt variæ, vt numerari nequeant.

Intemperies in omnibus corporis partibus, par, calida tantùm humido & ſicco temperata ab initio ſanior eſt, quàm quæ in vtraque oppoſitione habet intemperiem. Eadem in florenti ætate erit calida ſicca, abſumpta humiditate à calore, & biliosa euadet, & omnino gracilis. Sic inſtrumentalium partium conſtitutio, eſt æqualis vel inæqualis.

Intemperies totius, partis, ſimplex, compoſita, æqualis inæqualis,

- Sana, — *Quæ adhuc eſt intra fines ſanitatis, & per quam actiones conſuetas licet obire, qualis eſt in ſanis omnibus non temperatis.*
- Morboſa, — *Quæ actionem aliquam inſigniter lædit, ob id ipſa morbus eſt.*

Intemperies totius, partis, ſimplex, compoſita, æqualis, inæqualis, ſana, morboſa,

- SOLA, *à nuda qualitate in partem recepta, de qua in differentijs morborum: vt de ſequenti.*
- CVM AFFLVXV *materiæ, id eſt, ſanguinis, bilis alterutrius, pituitæ, quæ intra partem recepta, tumorem præter naturam facit, qui neminem latére poteſt: In magnam verò cauitatem, vt arterias tracheas, ventriculum, parit morbum in figura.*

Diuiſiones hæ omnes hac figura colliguntur.

Intemperies { *Totius corporis* / *Partis principis, vel non princip.* — *Simplex* / *Cõpoſita* — *Aequalis* / *Inæqualis* — *Sana* / *Morboſa* — *Sola* / *Cum materia.*

In qua figura poſsis ordinem arbitratu tuo mutare, cùm diuiſiones ſint multæ, rei diuiſæ propemodum æquè propinquæ: & quod poſtremum eſt aut medium, collocare primum, & contrà. Vnde numeroſiſsimæ intemperaturarum differentiæ ſunt: & in quaq; infinitũ eſt, quantũ per magis & minus variatio fiat. Adde quòd temperatura ad pondus, & ad iuſtitiam, poteſt eſſe æqualis vel inæqualis: niſi quòd in homine æqualis ad pondus inueniri nequeat, vt antè probauimus: in aëre, oleo, & alijs poſsit.

Qualitates primæ { *Caliditas*, *Frigiditas* } *Prima*; { *Humiditas*, *Siccitas* } *Secunda* } *oppoſitio, ſeu contrarietas.*

Calidũ, frigidum, humidũ, ſiccũ { CORPVS *habens caliditatẽ, frigiditatẽ, humiditatẽ, & ſiccitatem.*
QVALITAS *ſola ſcilicet caliditas, frigiditas humiditas, ſiccitas, vt album, id eſt, res alba, vel albedo: & alia permulta ſimiliter pro corpore ea qualitate prædito, vel abſtracto.*

Calidum, frigidum, humidum ſiccũ corpus.

PER SE, *ſecundum ſe, primò, primariò, ex ſua natura, ex ſua & propria facultate & potentia, immediatè, calfaciens, refrigerans, &c. quod ſua & naturali caliditate, frigiditate, à principio ad finem quamdiu applicatum eſt, magis ſemper calefacit & refrigerat, vt aqua potabilis, & dulcis ſyncera, ſummè frigida, quandiu admouetur, ſemper refrigerat hominem quadratum, intemperiem calidam, ſimplicem & ſolam, ſanam & morboſam: Pyrethrum ſyncerum & ſolum, & ſimilia, quadratum hominem, intemperiem frigidam, ſimplicem & ſolam, ſanam & morboſam ſemper calfaciet: Compoſitam verò, & cum materia, illa per accidens calfacit denſata cute: hoc per accidens calido humore digeſto refrigerat. Addidi ſyncera, quia quod calidum, frigidum, exploramus in ſano, neutro, & ægro, corpore, omnis alterius ſubſtantiæ miſtione careat oportet, & expers ſit alienæ caliditatis, aut frigiditatis: ne rei per ſe calidæ, aut frigidæ natiuam facultatem aſcititia qualitas adulteret. Nam aqua calfacta quodammodo compoſita eſt: limoſa, marina, aluminoſa, ſulphuroſa, & ſimiles planè ſunt compoſitæ. Sic Pyrethrum niue refrigeratum, quodammodo compoſitum.*

PER ACCIDENS, ex accidenti, per aliud, ſecundò, mediatè, non ex ſua natura, aut facultate, calfaciens, refrigerans, &c. vt aqua ſummè frigida cuti affuſa, pauco tẽpore poſt ablationem, refrigerata, contracta, & denſata cute, ac reuocato calore, calfacit quadratum æſtate media, non quidem primò & per ſe, ſed ſecundò, & per caloris ad cutim reuocationem. Sic calida tumoribus calidis affuſa, calfacientem hũmorem in vapores à ſuo calore verſum digerendo refrigerat.

Calidum calore
- Suo, & naturali, vt piper.
- Acquiſititio: & ex accidente, ſeu per accidens, vt aqua calfacta, quæ tamen per ſe calefacit. Vti res frigida naturali frigore, vt aqua: & frigore acquiſititio, vt refrigerata in niue omnia, per ſe refrigerant.

Energia, id eſt, actu.

1. *Primò, ſyncerè, abſolutè, abſoluto ſermone: ſi m pliciter, ſummè gradu ſummo, elementum ſolum ignis, aër, aqua, terra: quæ immiſtas & ſummas qualitates ſola habent, ipſáque ſyncera, immiſta, à miſtione aliena & ſimplicia ſunt. Cætera corpora ex his miſtu conſtant, nullúmque ipſorum prorſus calidum, frigidum, humidum, ſiccum inuenitur.*

2. *In victoria, exuperantia, excellentia, exceſſu, ex contrarijs inuicē miſtis conſtans, ſed vincentis ac præpollentis in miſtura qualitatis nomine vocatum: quod ſcilicet calidū largius habet, frigidū parcius, calidū vocamus: & contra, quia contrariū in miſtione vincit, & eius maior eſt portio. Sic homo, equus, bos, canis, & cætera animalia & plãtæ, calida nobis vocãtur, quòd in his maior ſit portio calidi, quàm frigidi. Sic ſanguis, pituita, adeps, vinū, mel, oleū, et ſimilia, humida, (niſi ſanguinē, vt ver, mauis temperatū dicere) et os, chartilago, vnguis, pilus, lignū, ſicca: quòd illa humidi, hæc ſicci maiorē ſunt ſortita portionē. Idem calidum frigidum, humidū, ſiccū, abſoluto ſermone interdū dicitur.*

Calidum, frigidum, humidum, ſiccum, per ſe, & ex ſua natura corpus.

id eſt, nulli priuatim collatum: vt canis abſoluto ſermone animal eſt ſiccum, prout cuipiam opinio eſt.

Hoc calidum, frigidum, humidum, ſiccum in exceſſu, philoſophus duplex, mole & qualitate: vt puer calidior eſt iuuene, copia calidæ ſubſtantiæ: iuuenis calidior puero, qualitatis effectu, & caloris acrimonia.

3 *In collatione, id eſt calidius, frigidius, humidius, ſiccius.*
- 1. *Ad ſymmetrũ, & mediocre aliquod ſui generis, vt homo cum leone comparatus: vel ſpeciei, vt homo ætate florens, cum puero.*
- 2. *Ad quoduis obuium, vt genus, ſpeciem, indiuiduum quodcunque.*

Hoc modo cõtraria dici põſſunt de ipſis animalibus ſpeciatim inter ſe collatis, reſpectu tamẽ diuerſorũ, non eiuſdẽ. vt

Canis eſt
- *calidus homini, et ſibi mortuo:* — *collatus,*
- *frigidus, leoni:* — *vel cani*
- *humid. formicæ* — *alteri frigid. cal.*
- *ſiccus, homini* — *ſic. hum.*

Hoc modo animalia calida, humida dicta ſunt veteribus, non propriæ temperaturæ gratia, & ſermone abſoluto, imò collata ad plantas, & demortua, quibus ſunt calidiora.

Potentia, ſeu poteſtate, ſeu in futuro tempore, id eſt, quod nõdum tale actu eſt, quale dicitur, ſed tale poteſt eſſe, ſi extrinſecùs non impediatur.

1. *Maximè propriè, in quo natura ſuapte impetu in actum propenſa eſt, ſi nihil extrinſecùs impediat, & motus initium acceperit, vt pyrethrum, caſtoreum calida ſunt poteſtate: hyoſcyamus, cicuta, frigida ſunt poteſtate, quòd in his facultas quædã ſit, & cauſa effectrix caloris, aut frigoris, vbi illius vel huius initiũ à calore noſtro acceperũt. Quomodo homo dicitur ſciens & rationalis, quia ſuapte natura eſt capax ſciẽtiæ & rationis.*

2. *Cauſa materialis continens & propinqua faciendæ rei, vt ſanguis eſt poteſtate caro, quia minimam exigit mutationem, eamq; propinquam, ad carnis generationem. Fumida exhalatio poteſtate eſt flamma, vapor poteſtate eſt aër.*

CLAVDII GALENI PERGAMENI, DE TEMPERAMENTIS LIBER PRIMVS,

THOMA LINACRO *Anglo interprete.*

Conſtare animalium corpora ex calidi, frigidi, ſicci, humidíque miſtura, nec eſſe horum omnium parem intẽperaturæ portionem, demonſtratum antiquis abundè eſt, tum Philoſophorum, tum Medicorum præcipuis. Diximus autem & nos de iis, ea quæ probabilia ſunt viſa, alio opere: in quo de iis, quæ Hippocrates conſtituit, elementis egimus. Hoc autem opere, quod illi ordine ſuccedit, omnium temperamentorum differentias, quot hæ, qualéſque ſint, ſiue generatim quis, ſiue membratim diuidat, inuenire docebo. Sumámque ab ipſa nominum interpretatione principium. Cùm nanq; ex

calidi,frigidi, ſicci,& humidi temperatura conflari corpora dicunt,de iis,quæ ſummo gradu ſic ſe habent, ipſis ſcilicet elementis,aëre,igni, aqua,terra, intelligendum aiunt. Cùm verò animal, ſtirpémve calidam, humidam, frigidam, vel ſiccam eſſe:non item. Neque enim vllũ animal, aut calidum in ſummo eſſe poſſe, vt eſt ignis: aut in ſummo humidum, ſicut eſt aqua: pari modo nec frigidum, ſiccúmve in ſummo:ſed ab eo,quod in miſtura præpollet, appellationem ſortiri: vocantibus nobis id humidum, in quo maior eſt humiditatis portio:ſiccum, in quo ſiccitatis. Ita verò & calidũ, in quo calidum frigido plus valet,frigidum verò,in quo frigidum calido præſtat.Atque hic quidem nominũ vſus eſt. Nunc de temperamentis ipſis agendum. Eorum igitur,qui tum Medicorum, tum Philoſophorum maximè illuſtres fuere,plurimi ſanè opinati ſunt, humidum aliquod calidúmque temperamentum,ab humido & frigido diuerſum eſſe: ac tertium ab his,ſiccum & frigidum, diuerſum à ſicco & calido. Nonnulli tamen eorum humidum ſimul ac frigidum temperamentum quoddã eſſe affirmant,atque etiam ab hoc alterum calidum ſiccúmque. Non tamen aut humidum ſimul & calidum,

dum,aut frigidum pariter & ſiccum, tẽperamentum eſſe. Neque enim poſſe aut humiditatem cum abundante calore conſiſtere:aut cum frigiditate, ſiccitatem:quippe abſumi à calido, cùm ſuperat, humiditatem:itaque fieri,vt calidum ſimul & ſiccũ corpus euadat. Eandem,vbi imbecillus in corpore calor eſt,incoctã, imperfectámq; manere:quo fieri,vt calido vincẽte, ſequatur ſiccitas:frigido ſuperante, humiditas. Atque ii quidem his rationibus nixi, duas tantùm eſſe temperamentorum differẽtias opinantur. Qui verò ea quatuor autumãt, bifariàm his contradicunt. Alii ſtatim id quod primũ petunt negantes:nempe quòd neceſſe ſit,humorem à calido ſuperante digeri. Alii contrà, id quidem aſſentiuntur, ſed alia ratione diſſentiunt. Ac priores quidem calidi munus eſſe,vt calfaciat, aſſeuerant:frigidi,vt refrigeret, ſicuti rurſus ſicci,vt ſiccet:& humidi,vt humectet. Proinde corpora,quę calida ſiccáque natura ſint, quemadmodùm ignis,ea quatenus calida ſunt,excalfacere : quatenus ſicca, ſiccare. Quæ humida calidáque ſunt, velut calens aqua,hæc non humectare modò, ſed etiam calfacere poſſe ſemper, vtraque qualitate hîc quoque vnum opus, ídque proprium, obtinente. Haudquaquàm igitur

concedere ſe, ſi quid calfaciat, idem protinùs & ſiccare: imo ſi calori humiditas ſit adiuncta, non calfacere modò, ſed etiam humectare: quemadmodum balnea dulcium aquarum. Sin ſicuti calidum ita etiam ſiccum corpus ſit, veluti ignis, ſtatim id tum calfacere, tum verò ſiccare. Non tamen id calori referendum acceptum, ſed ſiccitati quæ ſimul eſt coniuncta. Admonent autem hoc loco nos de his, qui ſub æſtiuo Sole diutiùs ſunt verſari, atque ita vt crebibile eſt, arefacti, ac totum corpus ſiccum ſqualidúmque habent, intolerabilitérque ſitiunt. Quippe remedium his expeditum, & facillimum dicunt, non modò ſi biberint: ſed etiam, ſi calidæ & dulcis aquæ balneo vtantur, tanquàm humiditate, ſiue ea cum frigore ſit, ſiue cum calore: ſuum munus obire valente: quippe humectare ea quæ contingit. Ad eundem modum & ſiccitatem ſemper aiunt ſiccare. Boream enim qui ſiccus & frigidus ſit ventus, omnia ſiccare ac refrigerare: idque eſſe dictum ab Homero, Vt verò humentem deſiccat protinùs agrum Autumni Boreas. Pari modo papaueris lacrymam, & alia ſexcenta pharmaca ſiccare pariter & refrigerare. Itaque non eſſe neceſſarium, ſi quid frigi-

dum

dum eſt, idem protinùs & humidum eſſe: nec ſi quid calidum, idem ſtatim & ſiccum. Neque igitur calidum temperamentum neceſſariò eſſe ſiccum: imò poſſe aliquando in animalis temperamento calidum quidem plus valere, quàm frigidum: & humidum, quàm ſiccum. Quinetiam tum generationem, tum alterationem, tum mutationem, ex contrariis in contraria fieri. Quis enim eſt, qui ſi dixerit album alteratũ demutatúmque eſſe propterea quòd factum ſit calidum, non ſit ridiculus? Cùm poſtulet ea oratio, non eam quæ eſt in calido & frigido, oppoſitionem: ſed quæ eſt in colore, mutationem. Mutatur enim quod album eſt, in nigrum: & quod nigrum eſt, in album. Rurſus quod calidum eſt, in frigidum: & quod frigidum eſt, in calidum. Ad eundem modum, & quod humidum eſt, in ſiccum: & quod ſiccum eſt, in humidum. Quippe ſi dicas alteratum corpus eſſe, propterea quòd cùm priùs eſſet humidum, nunc ſit album: vel cùm priùs eſſet ſiccum, nunc ſit nigrum, parum compos mentis videaris. Sin quod priùs erat humidum, nunc factum eſt ſiccum: aut quod priùs erat nigrum, nunc effectum album: aut etiam ex cali-

do frigidum, aut ex frigido calidum, vtique ſapere, & cõuenientia dicere cẽſearis. Quod enim mutatur, quatenus mutatur, eatenus cedere in contrarium debet: ſiquidem factus eſt hic, aut fit muſicus ex non muſico, dicimus: & grammaticus, ex non grammatico: & rhetor, ex rhetore. Ex muſico verò grammaticum, aut ex grammatico muſicũ: aut ex alio quod diuerſi ſit generis fieri aliquid dicere, ſanè eſt abſurdũ. Poteſt enim qui priùs erat grammaticus, nunc muſicus eſſe: vtique ſi muſicen grammaticæ adiecit, nec grammaticen abiecit. Atque ſiquid acquiſiuit priore etiam manente, cui non patet, non eſſe alteratum in eo quod manet? Ita non ex grammatico factus eſt muſicus, quippe nunc etiam grammaticus eſt: ſed ex non muſicò, muſicus. Non enim poteſt, poſtquàm muſicus eſt factus, etiam non muſicus manere. Cũ igitur omnis mutatio, & ab contrariis, & ex contrariis fiat in contraria, manifeſtũ eſt, etiam humidum, ſi quatenus humidum eſt mutetur, tum ipſum ſiccatũ iri: tum quod id ſiccet, ſiccum dicendum eſſe. Deſinant igitur, inquiunt, dicere, non poſſe calidum & humidum temperamentum eſſe, quippe calidum ſimul & frigidum eſſe idem temperamentum, aut humidum & ſiccum, non

po

poteſt: cùm fieri nequeat, vt in eodem corpore contrariæ qualitates vnà conſiſtant: humidum verò ſimul & calidum, præterea frigidum ſimul & ſiccum, profectò in eodem conſiſtere poſſunt: ſicuti tum ratio ipſa monſtrauit, tum quæ paulò ſuprà propoſita ſunt exempla. Ac talis quidem eſt prioris propoſitarum partium oratio. Altera pars negat alienum à ratione eſſe, etiã ſi calidum efficaciſsimum è quatuor ſit, ita vt non in frigidum modò, ſed etiam in humidum agere poſsit: eſſe tamen temperamentum, quod calidum ſit, & humidum: vtique cùm in primo ſtatim animantis ortu, humoris ſimul caloriſque copia in idem coëat. Ratio verò horum non illud efficit, quòd nequeat aliquando in eodem corpore humidi plus eſſe, quàm ſicci: & calidi, quàm frigidi: ſed quòd ſub eiuſmodi ſtatu durare perpetuò non poſsit. Quippe digeſto ſemper per calidum humore, ſpatio etiam ſiccum corpus effici: atque ita pro calido & humido, calidum ſiccúmque reddi. Iam hoc ipſum, quod calidum & ſiccum eſt redditum, procedente tẽpore frigidum ſiccúmque fore. Vbi enim omnem eiuſmodi corporis humorem calor abſumpſit, ipſe quoque (inquiunt) marceſcere inde incipit, deſtitutus ſcilicet alimen-

to, quod ipſum accenderat. Neque igitur mirum putant, tum inter initia ſtatim vt gignitur animal, conuenire in idem, aut humidum plus ſicco, aut calidum plus frigido: tum temporis proceſſu, quod priùs erat calidum & humidum temperamentum, poſteà poſſe calidum eſſe & ſiccum æquè vt poſteà quæ ſicca erat calidáque temperies, vbi calor ipſe extinctus eſt frigidam ſiccámque euadere. Ergo eſſe quidem aliquod temperamentum quod calidum ſit & humidum: ac rurſus aliud quod frigidum ſit & ſiccum, ex iſtis confirmant. Non poſſe autem temperamentorum differentias plures eſſe quàm quatuor, ex his docere conantur. Cùm enim quatuor ſtatuūtur qualitates, quæ in ſe agere inuicem patíque poſsint (nempe calor, frigus, ſiccitas humiditas) oppoſitiones exiſtere duas alteram in qua calidum aduerſatur frigido: alteram, in qua humidum pugnat cum ſicco: Eóque quatuor, non plures effici cõiugationes. Quippe ſex fieri, ex quatuor inter ſe copulatis, coniugia: quorum duo ſubſiſtere non poſſe: cùm neque humidum pariter & ſiccum, nec calidum ſimul & frigidum, dari corpus poſsit. Reliquas igitur eſſe quatuor temperamentorum coniugationes, duas humidas, & duas ſiccas:

atque

atque has calore frigoréque diuiſas. Hæc ſunt, quæ elegantiſſimi eorum qui ante nos fuere, tum Medicorum, tum Philoſophorum de his dixere. Quæ verò mihi prætermiſiſſe videntur, nunc adiicienda reor. Vnum igitur & primum id eſt, quod temperatam naturam, quæ tamen non virtute modò, ſed etiam viribus, reliquis præſtat, non aduerterunt: imò tanquàm nulla ſit prorſus omiſerunt. Quanquàm ne loqui quidem de reliquis aliquid ſine hac potuerunt. Quippe quòd vel in calida temperie, calidum præualeat frigido: vel in frigida temperie, frigidum præſtet calido, id ne intellexiſſe quidem eſt, niſi priùs ponatur eucratos ſiue temperata: neque enim aliò quàm ad hanc temperatam naturam ſunt intenti, cùm ſanitatis tuendæ victum inueſtigant, calidius iuſto corpus iubentes refrigerare, vel frigidius excalfacere, vel rurſus humidius ſiccare, vel ſicciùs humectare: ſcilicet quò temperatum quendam mediocrémque ſtatum efficiant, id quod minus eſt, ei, quod exuperat, ſemper æquantes. Ergo quem aſsiduè ſectantur, & quò ſemper reſpicientes intemperatos ſtatus corrigunt, hunc ego quidem primum omnium ſtatum cenſuerim. Hi verò, tantùm abeſt vt eius vel memine-

rint

rint, vt etiam totum prætereant. At non prætcrimus,inquiunt ex his aliqui, in calido enim & humido comprehenditur. Et quomodò non quinque eſſe in totum temperamenta dixiſtis, ſed quatuor, ſi modò optimum non omiſiſtis? Quippe duorum alterum,aut ex intemperatis ſtatibus neceſſe eſt vnum eſſe omiſſum, aut ipſum temperatum. Atque ego quidem ex his quæ ſtatuũt, temperatum ipſis prætermiſſum certò ſcio. Vbi enim calidum & ſiccum,vel frigidum & humidum, vel aliud quoduis temperamentum nominant, non vtique ſummas à nobis intelligi qualitates poſtulant:imò ex iis quæ ſuperant,fieri appellationes volunt. Quòd ſi temperatum ſtatum omitti nolunt, certè reliquorum aliquem omiſiſſe conuincentur. Sit enim ſicut ipſi volunt,temperatus ſtatus is,qui calidus eſt & humidus:omiſſus igitur illis planè eſt is,qui frigido intemperaméto aduerſetur & ſicco: nempe in quo humidum præpollet & calidum. At idem, inquiunt,is eſt.At quî fieri poteſt, vt ſimul exuperet calidum,& non exuperet? & ſuperetur frigidum,& nõ ſuperetur?Si enim temperatus ſtatus eſt,neutrum alterũ immodicè exuperat:ſin intemperatus, neceſſe eſt,exuperet altera oppoſitionum pars,

At

At hoc ipſum, inquiunt temperati ſtatus proprium eſt, vt in eo calidum præſtet frigido: & humidum ſicco. Quippe ſi frigidũ modicè quidem vincat, non eſſe commodum temperamentum: ſin ampliùs exuperet, iam vtiq; morbum exiſtere: æque vt ſi vehementer exuperet, mortem. Ad eundẽ modum de ſicco iudicandum, in principio quidem exiſtere intemperiem: ſi ampliùs augeatur, ægritudinem: ſi plurimum exuperet, mortem. Ceu verò de calido & humido non idem ſit iudicium. Quis enim non dicat, vbi vel calidum frigido, vel humidum ſicco paulò quidẽ plus valet, intemperiẽ ita fieri: vbi ampliter exuperat, morbum, vbi plurimùm, mortem? Siquidẽ eadem eſt vtrobiq; ratio. Alioqui nec qui calidi humidiq; immodicè ſtatus ſunt, eos vitio demus: nec qui calidi morbi cum humore immodico conſiſtunt, eos eſſe morbos fateamur. Has quidẽ & eiuſmodi obiectiones diluentes quidam Atthalenſes Athenęi ſectatores; negant aut calidum humidumq; ſtatum vitio dandum, aut morbum vllum inueniri, qui calidus ſit & humidus: ſed omnino, qui vel calidus ſit & ſiccus, vt febris: vel frigidus & humidus, vt aqua intercus: vel frigidus & ſiccus, vt melancholia. Faciunt hîc & de anni tempori-

Calidi humidi, morbis putridis obnoxij poſteà probatur.

bus mentionem, quorum hyemem frigidam eſſe atque humidam dicunt: æſtatem, calidam & ſiccam: autumnum, frigidum & ſiccum: Ver autem tum temperatum, tum verò calidum humidúmque appellant. Ad eundem modum & ex ætatibus puerilem quidem temperatã eſſe, tum verò calidam humidamq; porrò indicari autumant eorum † temperiem ex naturalibus actionibus, quæ illa ætate maximè ſint firmæ. Sed & mortem aiunt animantium corpora ad frigidum ſiccumq; perducere, quippe mortuos Græcè ἀλίβαντας vocari, quaſi nihil humecti in ſe habentes: vtpote tum caloris abitione eo exhauſtos, tum frigore rigentes. Quòd ſi, inquiunt, mors talis eſt naturæ, certè vita cùm ſit illi contraria, calida eſt & humida. At verò ſi vita, inquiunt, calidum quiddam atque humidum eſt, omnino quod illi ſimillimum temperamentum eſt, id optimum neceſſariò eſt. quod ſi eſt, neminem latet idem quoque temperatiſsimum eſſe. Sic in idem recidere calidũ humidumq; ſtatum, cùm temperato: nec aliud eſſe temperatum, ſiue eucraton ſtatum, quàm caliditatem ſimul & humiditatem pollentes. Atque Athenæi quidem ſequacium hæ ſunt rationes. Videtúrque & Ariſtotelis Philoſophi, & poſt eum Theophra

† εὐκρασίαν.

Ariſtoteles cap. 2. p. 2.

phraſti,& Stoicorum,eadem eſſe quodammodò ſententia, ita teſtiũ quoque numero nos territant.Ego verò quemadmodũ Ariſtoteles de calida humidaq; tẽperie ſenſerit,in progreſſu,ſi res poſtulet,fortaſſe explicabo:videntur enim eum non rectè accipere. Nunc id agam, vt eos qui ſic ſentiũt, in quo ſeipſos fallant,doceam:mox rem totam in vnum coactam caput, demonſtrem. Cùm enim calidum & humidũ, atque etiã eucraton exiſtimant Vere eſſe,hîc ſe manifeſtè decipiunt. Nam neque humidum eſt, ſicut hyems: neq; calidũ, ſicut æſtas, quare neutrum immodicè: cùm tamen ipſis autoribus exceſſum quendã indicet quoduis talium nominum.Bifariàm autem ſunt decepti: primum quidem, quòd in [quatuor anni] temporibus quartam temperamentorum coniugationem inuẽtam omnino volunt:deinde, quòd id ea ratione cõcludunt, quòd ſit hyeme quidẽ calidius : æſtate verò humidius. Verùm nec quartam in temporibus anni ſtatuere temperamenti coniugationem eſt neceſſe, niſi etiam talis appareret:& cõtuliſſe id cum temporibus vtrinque poſitis : non magis id humidum & calidum , quàm frigidum probat & ſiccum. Si enim calidum humidúmque exceſſus cuiuſdam nomina ſunt non poteſt,

lib. de longitudine & breuitate vitæ.

Confutat Galenus rationes ponẽtium tẽperamẽtum calidũ humidũ idem cũ medio.

An Aer calidum humidũ cum iſtis & Hippocrate: vel potius temperatum.

nec ipſis quidem autoribus verum eſſe, ꝙ Ver in omnibus mediocre ſit. Si autem eò quòd æſtate humidius eſt, hyeme verò calidius, iccirco humidum eſt & calidum: quid cauſæ eſt, quò minùs frigidum id ſiccumq́; putes, propterea ꝙ æſtate frigidius, & hyeme ſiccius? vel quam ſibi facit ſortitionem, vt vnam partem oppoſitionis ab hyeme, alteram ab æſtate accipiat? Quippe cùm ab vtroq; in vtraq; oppoſitionum parte diſsideat, nõ ex dimidio collationē, ſed ex toto habere debebat. Atqui ſi ita fiat, contraria illi ineſſe dicemus. Nam calidũ erit & ſiccũ, ſi conferatur cum hyeme, frigidũ & humidum, ſi cum æſtate. Ex neutra igitur collatione, ſi modò integra eſt, calidum & humidum erit. Sed ſi illis licet ex vtraque oppoſitione ſumpto dimidio, calidũ id humidumq́; aſſerere nobis quoque ad alterũ dimidium trãſire, atq; id frigidũ & ſiccum dicere quid ni licebit? ſcilicet ſiccum, vt ad hyemem: frigidum, vt ad æſtatem. Omnia igitur hæc ratione Ver erit, humidũ, ſiccũ, calidum, frigidum. Atqui illorum ipſorum ſententia non poſſunt quatuor qualitates in vna eademq́; re præpollere. Ergo neque æſtati neq; hyemi Ver cõparare eſt æquũ: ſed potiùs ipſum per ſe æſtimare. Neque enim hyemem ipſam ea de cauſa humidam

Quatuor anni par=

eſſe

eſſe & frigidã dicimus, quòd reliquis temporibus humidior frigidiórque ſit, imò id illi alia quoque ratione accidit: ſed quòd humiditas in ea ſuperet ſiccitatem, & frigiditas calorem, propterea frigida dicitur, atque humida. Ad eundem modũ & æſtas, quum in ea humor vincitur à ſicco, & frigidum à calido, ipſa quoque calida dicitur & ſicca. Siquidem æquum cenſeo, quatuor anni temporum quodlibet ex ſuapte æſtimatum natura, non ex alterius comparatione, calidum, frigidum, huminum, ſiccúmve nominari debere. Quinetiam ſi ad hãc formulam æſtimes, apparebit tibi Ver eſſe omnis exceſſus planè in medio: cùm neque ſicut in hyeme plus valeat in eo frigidum quàm calidum: neque ſicut in æſtate, minùs. Ad eundem modum ſiccitatis humiditatiſque æquabilitatem in eo ſpectes. Neque ſcilicet in eo ſicut in æſtate, præualente ſicco, neque ſicut in hyeme, exuperante humido. Proinde rectè ab Hippocrate eſt dictum, Ver eſſe ſaluberrimum, ac minimè morbis qui mortem afferant, obnoxium. Eſt & autumnus, vt quàm æſtas minùs calidus: ſic vtique, quàm hyems, minùs frigidus. Quare hac ratione nec calidus abſoluto ſermone eſt, nec frigidus: quippe cùm ambo ſit, ac neutrum ad ſum-

tium natura per ſe æſtimãda, à vincẽtibus in ipſis qualitatibus, non ex collatione cũ alia parte.

Ver etiam collatũ vicinis ſibi partibus, temperatum inuenitur.

Aphor. 9. lib. 3.

Aphor. 4. lib. 3.

Morbi autumnales Aphor. 22. lib. 3.

mũ. Cæterùm alterum in eo eſt incommodum, quod etiam Hippocratis illa ſententia ſignificauit, dicentis in Aphoriſmis: Cùm eodem die modò frigus nos afficit, modò calor vrget, autumnales expectandi morbi ſunt. Atque ea res eſt, quæ maximè autumnum morbiferum facit, inæqualis ipſa temperies. Itaque non rectè frigidus ſiccúsque dicitur. Non enim frigidus eſt, ſi ipſe per ſe ſpectetur, vt hyems eſt: ſed vbi cum æſtate confertur, vtique illâ frigidior, ſed nec æquabiliter temperatus, ſicut Ver. Imò in hoc maximè ab illo tempore diſsidet, quòd mediam temperiem & æqualitatem perpetuò parem non ſeruat: quippe meridie multo eſt calidior, quàm manè aut veſperi. Nec in humido & ſicco medium omnino ſtatum obtinet, quemadmodum & Ver: ſed ad ſiccius deuergit. Ab æſtate verò etiam in hoc vincitur, non tamen tanto interuallo, quanto in calore. Ergo patére arbitror, nec autumnum abſoluto ſermone, & citra exceptionem, frigidum & ſiccum, ſicut illis placet, dicendum eſſe: cùm neutrum ad ſummum ſit, ſed vincat in eo ſiccitas humiditatem: qua ratione meritò ſiccus appelletur: in calore verò & frigore, miſtum quiddam ex ambobus & inæqua-

Autũnus ad meridiem calidus, reliquo die frigidus, ſolum tamẽ ſiccus.

le

le ſtatuatur. Proinde ſi quatuor temperamentorum coniugationes, in quatuor anni tempora diſtribui volunt, ſciant ſe non ſolùm Veri calidum humidúmque ſtatum malè aſsignaſſe: ſed etiam autumno frigidum & ſiccum. Quanquàm ſi hunc quoque concedamus frigidum & ſiccum eſſe, non erit ſtatim neceſſe, Ver humidum calidũq; eſſe. Non enim, ſi quatuor intemperaturæ coniugationes in totum ſunt, iam omnes eas in quatuor anni tempora diſpenſari neceſſum eſt: ſed ſi quis hoc in mundo eſt ordo, & prout melius eſt, non prout peius, omnia ſunt diſpoſita, probabilius ſit plura quidem ex anni temporibus temperata eſſe facta: vnum verò, ſi modò aliquod, intemperatum: ſi verò contrà oſtendere conantur, nullum eorum eſſe temperatum: ſed neceſſariò in ipſis exuperare, aliàs calidum, aliàs frigidum: & nunc, ſi ita fors tulit, ſiccum, nunc humidum. Ego verò, tantum abeſt, vt aut Ver, aut ſi quid temperatum eſt, calidum atque humidum dicam, vt quod planè contrarium eſt, id affirmem, omnium aëris ambientis temperamentorum peſsimum id eſſe, quod humidum eſt & calidum. Quod ſanè temperamentum in quatuor anni temporibus inuenire nequeas: in mor-

Putredo à calido & humido.

bido & peſtilenti aëris ſtatu interdum incidit: veluti quodam loco Hippocrates cõmemorat his verbis, Pluebat per æſtũ hymber largus aſsiduè. Id nanque eſt humidi & calidi ſtatus proprium, vt in æſtu aſsiduè pluat. Quòd ſi vel tantum æſtus ſit, quemadmodum in naturaliter ſe habente æſtate: vel pluat, ſed in frigore (veluti hyeme ſolet) fieri nequit, vt is ſtatus calidus ſit & humidus. An igitur ſine morbis erat æſtas illa, in qua pluiſſe dicit in caloribus aſsiduè largum hymbrem? Atqui carbunculos in ea fuiſſe narrat, putreſcentibus ſcilicet in corpore excrementis: ac ſaniẽ quandam (quæ calida humidaque immodicè fuerat) gignentibus. Intelliges id ex ipſa dictione, ſi totam tibi adſcripſero: ea ſic habet, Erant in Cranone carbunculi æſtiui, pluerat per æſtum largo hymbri, idque aſsiduè. Acciderant autem magis Auſtro: ac ſuberat quidẽ ſub cute ſanies, quæ concluſa incaluit, ac pruritum excitauit: mox puſtulæ veluti ambuſtis ſunt obortæ, vriq; ſub cute ſunt viſæ: verùm hic minus, vtpote vno tantum è quatuor temporibus mutato, malum fuit. Quòd ſi duo triáve ſint mutata, aut etiam totus annus calidus humidusque fuerit, neceſſe eſt magna peſtilentia ſuccedat. Cuiuſmodi in tertio Epi

Initio lib. 2. Epidemiôn, quẽ non Hippocra. ſed Theſſali eius filij eſſe docet Gal. initio libri 3. de dyſpnœa.

Epidemiôn', [id eſt, graſſantium publicè morborum] narrat. Apponã aũt primùm, quæ de temporum intempeſtiuo ſtatu ſcripſit: deinde de hominum, quæ ſubſecuta eſt corruptela. Aduertas autem animum in omnibus velim, æſtimesq́; primùm cuiuſmodi res ſit calida humidáque temperies, quamq́; Veri (quod tẽperata res eſt) diſsimilis: deinde quàm neceſſariò in ea omnia putreſcant. Incipit igitur Hippocrat. narratio in hunc modum, „ Annus Auſtrinus, „ pluuius à ventis in totum ſilens: deinde totius ſtatus particularem rationem his ſubiicit, crebros hymbres in calido & Auſtrino flatu fuiſſe ſcribẽs: mox vniuerſum ſermonem† in vnam ſummã conferẽs in fine „ ſic, Cùm fuiſſet, inquit, totus annus Auſtri„ nus, humidus, & mollis, hæc & hæc inciderunt, quæ vtique omnia in hoc libro ſcripſiſſe ſit longũ. licet autem cui libuerit, in tertio Epidemion mẽbratim ea legere, ac in vnũ caput omnia redacta videre: nempe putredinem maximam. Cuius etiam ipſius Hippocrates non rarò nominatim meminit, aliàs ſic ſcribens: Erat autem & fluxio „ ipſa collecta, haud ſimilis puri. Sed alia „ quædam putredo ac fluxio multa variaq́;. „ Aliàs ſic, Et in pudendis carbunculi æſtiui, „ cum alia quæ putredines appellantur. Et

Tertius liber Epidemion, vt primus verè eſt Hippocr. Gal. ibidem.

Putredo.

† εἰς ἓν κεφάλαιον.

Putredo.

quòd ex hac putredine multis quidem brachium,& cubitus totus deciderit: multis femur vel ſura eſt nudata, totúſque pes. Quinetiam magni oſsium, carnium, neruorũ,articulorúmque prolapſus inciderũt. Denique nullũ ex affectibus,quos ſcripſit, inuenias,qui meritò ſoboles putredinis nõ ſit:quippe cùm nec à ſicco putrefieri quicquam ſit aptum: nec à frigido. Intelligas id,ſi carnes & reliqua quæcunque aſſeruari ab hominibus ſolent,obſerues hæc ſale, hæc muria, hæc aceto, hæc alio quopiam ex iis quæ ſiccant, commodè præparari. Deprehendas & Boreà(qui ſiccus naturà & frigidus ventus eſt)omnia quàm diutiſſimè imputria durare. Contrà, putreſcere facillimè Auſtrino flatu:eſt enim is ventus calidus & humidus.Itaque nos in totũ contrà,quàm ii, qui calidum & humidum Ver autumant,decernimus, cùm neque tale ſit; neque ſi eſſet,vtique ſalubre eſſet:hi autem & tale eſſe volunt,& propterea etiã ſalutiferũ:vtrobique peccantes, tum in his, quæ ſenſu percipere,tum quæ ratione eſt intelligere.Cùm ſenſu id manifeſtè liceat, planè temperatum aduertere. Nec minùs ratione illud inuenire, quod propterea eſt aptum ſanitati, quòd è quatuor nulla in eo qualitatum exuperet.Quòd ſi vel caliditas eius

Vt Apho. 9. lib. 3.

Duo tantũ demonſtrãdi inſtrumẽta, ratio & experientia.

eius frigiditatē multò excederet, vel humiditas ſiccitatem, vt variis putredinibus obnoxium: ſic omnium anni temporū morbis eſſet maximè opportunum. Nunc quatuor qualitatū miſtionis æqualitas, & mediæ temperaturæ eius, & ſalubritatis eſt cauſa. Quid igitur Medicis ac philoſophis quibuſdam perſuaſit, vt calidum humidúmque Ver eſſe iudicarent? Nempe quòd quatuor temperamentorum coniugia, quatuor anni temporibus adaptare voluerunt. Porrò id inde accidit, quòd primum omnium temperamentorum, id eſt, medium ipſum, prætermiſerunt. Quinetiam victuum, medicamentorum, omnium denique rerum differentias, in has quatuor coniugationes reducūt, ex quo manifeſtum eſt, quantopere parū rectæ, fallacéſque de hominis natura rationes, medicationibus obſint. Satiúſque erat duorū alterum, aut prorſus eiuſmodi rationes, nō attigiſſe, ſed totum experientiæ concedere, aut priùs in Logica ſpeculatione exercitatū fuiſſe. Quippe qui nec experientiæ eſt attentus, & naturalia thoremata aggreditur, priuſquàm rationem, qua hæc inueniat, conuenienter exercuit, neceſſe eſt in eiuſmodi cauilla ſit perductus, ac de euidentibus, ceu is, qui ſenſu careat diſputet. Tum Ariſtotelem

Ver calidum humidum Hippocrati in lib. de natu. humana.

te

teſtem inuocet, malè ſcilicet accipiendo ea quæ præcipit. Hic enim calidum, frigidum, humidum, & ſiccū multipliciter dici nouit: illi, nō quaſi multipliciter; ſed quaſi ad eundem perpetuò modū dici velit, accipiunt. Quinetiam is, quod aliquid ſuo & naturali calore, aut alieno & acquiſititio calidum ſit, non eſſe idē indicauit. Illi hoc quoque perperàm accipiūt. Ad hæc Ariſtoteles, itemq́; Theophraſtus, quò reſpicientes temperatam intemperatámve naturam eſſe, iudicare oporteat, diligenter prodiderunt. Illi ne id quidem intelligūt: ſed cùm hos audiunt animal calidum humidumq́; dicere, aut puelli temperiē humidam, calidamq́; eſſe, nec quemadmodùm ea dicta ſint, intelligunt, & ſtupidi, ad quatuor anni tempora ſermonem transferunt. Ceu verò idem ſit, ac nō longo interuallo diſsidens, propriam alicuius temperiem humidam calidamq́; eſſe, aut circundati nobis aëris. Neque enim aut idem eſt, aut ſimiliter dicitur animalis tēperies calida & humida, ſicut aëris temperamentū calidum dicitur & humidum. Quæ igitur ſit omnium horum occaſio, iam dicam, claréq; oſtendam, iis præſertim, qui intenti eſſe volunt, exiguum errorem in his, quæ inter initia Logicæ ſpeculationis traduntur, maximorum

erro

errorum occaſionē fieri: fortaſſeq; omnibus, quæ vel in cunctis artibus, vel in vitæ actionibus perperàm geruntur, ſophiſmata ſuccedunt. Atque hæc quidem ſophiſmata illi vitio ſuccedunt, quòd vtique non rectè definitum eſt de calidi ſignificationibus, ſed duobus tantum modis dici id putatum. Quorum altero ſignificetur, quod ſyncerum, immiſtum, & ſimplex eſt: altero, quod in miſtione cum ſuo contrario, id ſuperat. Quod autē & alteram temperiem cum altera conferentes, ſubinde alteram earum calidam [pro eo quod eſt calidiorē] pronunciamus, id non meminerūt. Atqui ad eum modum animantia veteribus calida & humida ſunt dicta, nō propriæ temperaturæ gratia, & ſermone abſoluto, imò ad ſtirpes, & demortua collata. Quippe demortuis & ſtirpibus, animantia calidiora, humidioraq; ſunt. Quinetiam ex animantibus ipſis ſpeciatim inter ſe collatis, canis ſiccior eſt, homo humidior. At ſi formicæ vel api canem conferas, illas ſicciores, hunc humidiorem inuenies. Ita idem animans præut homo, ſiccū: præut apicula, humidum fuerit. Rurſus ad hominem collatum, calidum: ad leonem, frigidum erit. Nec mirum, ſi ad aliud atq; aliud comparatum, contraria ſimul dici de ſe patitur.

Neque id alienum eſt, ſi idem corpus ſimul calidum frigidúmq; dixeris : niſi ad idem conferens,ſic dixeris. Quod enim incommodnm , ſi eundem hominem dextrum, ſiniſtrumq́; dicas, niſi ad eundẽ conferens ita dicas ? Cum ad alterum dextrum eſſe,ad alterũ ſiniſtrum,nihil ſit abſoni.Sic igitur & canis humidus pariter & ſiccus, præterea calidus ſimul & frigidus eſt,non tamen ad idem collatus.Quippe ad hominem ſi conferas, ſiccus eſt: ad formicam, humidus. Rurſus hominis reſpectu calidus eſt:leonis, frigidus. Quinetiam calidus eſt, vt viuens, cùm mortuus non amplius ſit calidus:non calidus, vt ad alterum (ſi ita vis) canem comparatus. Atque hæc quidem omnia per collationem inter ſe dicuntur. Quæ verò vt in animantiũ genere conferuntur,alia ratione:ſicuti etiam,quæcunq; in aliqua animaliũ ſpecie. Canis nanque ad formicam & apim, eſt humidus: in animantium genere,eſt ſiccus. Rurſus ipſorum ſpeciatim canum,hic ſiccus, ille humidus:alius(vt fas eſt cani)temperatus. At dictum quidem à nobis eſt, in ſecundo de pulſuum agnitione, de tali nominum vſu diffuſiſsimè. Neceſſe tamen videtur , nunc quoque ſummatim aliquid de his quod ad rem propoſitam vtile ſit,dicere. Quod ab-

ſoluto ſermone, nec ad aliud vllum collatum, ſiccum vocatur, id in ſolis elementis eſt, igni, terráque: ſicut humidũ in aqua & aëre. Ad eundem modum & de calido frigidóque ſentiendum. Nullum enim cæterorum corporum prorſus calidum frigidúmve eſſe, ſed ſola elementa quicquid præter hæc ceperis, ex his miſtis conſtat. Eóque ſecundo ſignificationum genere, calidum, frigidúmve eſt, non ampliùs abſoluta ratione, veluti ſyncerum, & à miſtione alienum, imò veluti vel calidum largius: frigidũ parcius: vel frigidũ largius, calidũ parcius ſit ſortitũ: reliquorũ quiduis calidũ frigidúmve dicitur. Ac duo quidem ſignificata calidi, frigidi, humidi, & ſicci, hæc ſunt: alterũ abſoluto ſermone† loquentium miſtura carens, & ſyncerum: alterum ex contrariis quidem miſtis, conſtans. Cæterùm, ex præpollentis in miſtura nomine appellatum. Hoc genere ſanguis, pituita, adeps, vinum, oleum, mel, quicquid his ſimile eſt, humidum dicitur. Os chartilago, vnguis, vngula, cornu, pilus, lapides, lignum, harena, later, minorẽ portionem humidi ſunt ſortita, maiorem ſicci: eóque eiuſmodi omnia ſicca dicuntur. Formica verò ſicca eſt, & vermis humidus ſcilicet vt ſunt animalia. Rurſus inter ipſos

Significata calidi, frigidi, humidi, & ſicci.

† λεγόντων ἡμῶν.

ver

vermes, alius ſiccus, alius humidus. idq́; vel abſolutè loquẽdo, vt vermis: vel alteri cuipiam vermi comparatus. Cæterùm hoc, ipſum quod dicimus [vt vermis, ſiccus: vt homo, calidus, vt canis, frigidus] niſi quis rectè accipiat, & priùs intelligat quid ſibi velit, neceſſe eſt omnem ſermonem confundat. Eſt autem rectè accipere, id quod in ſecundo de pulſibus agnoſcendis dicitur: vnumquodque ſecundum genus, vel ſpeciem non modò calidum, frigidum, humidum, ſiccúmve: ſed etiam magnũ, paruum, celere, tardum, aliaq́; id genus tunc nominari, cùm ſupra mediocre, mediũq́; ſit. Verbi gratia, animal calidum, cùm ſupra medium temperie ſit animal: equum calidum, cùm ſupra medium temperie ſit equum. Porrò in quoque genere ſpeciéve, media ſunt ea, quę Græcè ſymmetra dicuntur: quippe quæ à ſummis in eo genere & ſpecie finibus æqualiter diſtant. Ac genus quidem eſt, animal: ſpecies, equus, bos, canis. Mediũ temperie in toto animalium genere, homo eſt. id enim in ſequentibus demonſtrabitur. Medium verò, vt in hominum ſpecie eſt, quem Græcè euſarcon vocant, [Latinè (puto) quadratũ]. Is porrò eſt, quem nec gracilem dicere, nec craſſum poſsis: ſed nec calidum, nec frigidum, nec

Animal quomodo calidũ veteribus.

Symmetra.

Euſarcos.

alio

alio quouis nomine ex iis, quæ exceſſum defectúmve indicant, appellare. Quiſquis ſuper hunc fuerit, is prorſus calidior, frigidior, humidior, ſicciórve eſt. Nominatur autem talis partim abſoluto ſermone, partim non abſoluto. Abſolutè quidē loquenti, quoniam calidus, frigidus, ſiccus, humidúſve eſt, minimè vni alicui priuatim collatus, dicitur. Ita enim canis abſoluto quidem ſermone, prout videlicet cuipiam opinio eſt, animal ſiccum dicitur: non vtique alicui comparatus, verbi gratia, formicæ. Non abſolutè verò, vna quidem ratione, quod ſcilicet ſymmetro, id eſt, coæquali, & medio totius ſpeciei comparatur. Altera verò, quòd cum eo quod inter omnia animalia coæquale, & media temperie eſt, quicquid id ſtatuas, confertur. Ergo iam palàm fit, quòd vnumquodq; eorum quæ ſic dicuntur, nos id vel vnicuicunque comparantes, calidum, frigidum, humidúmve, aut ſiccum, vt ad illud dicimus, vel in quocunque genere ſpeciéve ſit dictum, ad eius medium referentes. In ſpecie quidem, vt equo, cane, boue, platano, cupreſſo, ficu. Genere verò, vt animali vel planta. His accedit & tertium ſignificatum, eorum ſcilicet quæ abſoluto ſermone dicuntur, quæ impermiſtas ſummáſque habere qualita-

tes diximus, ac elementa vocari. Quin etiam qualitates ipſas eſt quando corporibus iis quæ affecta qualitate ſunt, ſimiliter appellamus. Verùm de hoc mox agetur. Sed ad rem propoſitam cùm qualitate affecta corpora trifariàm dicantur, conſiderandum arbitror in quaque dictione, quemadmodùm vtamur appellationibus, vtrúmne vt ſimplex aliquid & immiſtum indicantes: an veluti ad ſymmetron eiuſdem generis vel ſpeciei conferentes: an veluti ad rem quamlibet. Sicut cùm os ſiccum dicimus aut frigidum abſoluto ita ſermone nominantes, non adiecto leonis, canis, aut hominis. Palàm nãque eſt, quod ad vniuerſam naturam omnium quæ ſunt in mundo corporum reſpicientes, aliquid concipimus medium, cum quo conferentes, ipſum ſiccum dicimus. At ſi quis leonis vel canis, vel hominis os ſiccum eſſe dicit, liquet hunc rurſus ei quod in ipſis animalium oſsibus medium eſt, id comparare. Eſtq́; quoniam vniuerſorum animalium, aliis magis, aliis minùs ſicca oſſa ſunt, hîc quoq; os aliquod in aliquo animalium genere intelligendum, quod media temperie ſit, verbi cauſa, hominis: atque huic reliqua collata, alia humida, alia ſicca appellanda. Iam in ipſis hominibus alius os ſiccum

alius

alius humidum habere dicetur, vtique ei qui medius eſt (vt in hominibus) collatus. Quòd verò in omnibus quæ ſunt quod medium inter extrema eſt, id ſymmetron, atq; in illo genere, vel ſpecie temperatum ſit, in omni mihi ſermone ſubaudiendum perpetuò eſt, quanquàm ſit in dictione nõnunquàm omiſſum. Atque cùm hæc quidem ſic ſe habeant, vbi aliquis hanc, vel illam humidam calidámve temperiem affirmat, rogandus eſt, quemadmodum dixerit, vtrúmne hunc quempiam vni definito comparans, Platoni, verbi gratia Theophraſtum: an ſecundum genus quodlibet, ſpeciémve collationem faciẽs: quippe vel vt hominem, vel vt animal, vel vt ſubſtantiam, abſolutè. Tertium enim ſignificatum cuiuſuis talium nominum, quod ſimplex eſſe impermiſtúmque diximus, id in miſtis ſubſtantiis nõ eſt: ſed in ipſis primis, quæ etiam vocamus elemẽta. Ita cùm quodq; affectorũ qualitate corporum trifariàm dicatur: nobis ad propoſitã de temperamentis tractationem, duobus tantùm eſt opus, vt qui vel ad vnum quodlibet, vel ad medium eiuſdem generis comparemus. Quoniã autem multa genera ſunt, quemadmodum vtique & indiuidua, poterit multis modis idem corpus, & calidum

Symmetron.

& frigidum,& humidum,& ſiccũ eſſe. Verùm cùm vni cuilibet comparatur, admodùm manifeſtum eſt, contraria de eodem dicere licere: veluti Dionem Theone quidem, & Memnone ſicciorem: Ariſtone & Glaucone, humidiorem. At cùm ad medium eiuſdem generis, vel ſpeciei ſit collatio, hîc iam confundi conturbaríque, qui parum exercitati ſunt, ſolent. Idem namq; homo humidus ſimul & calidus eſſe poteſt, ſed non minus ſiccus & frigidus. Verùm ſiccus quidem & frigidus, ad mediocris temperamenti hominem collatus: humidus autem & calidus, ad aliud quoduis animal, ſtirpémve, aut ſubſtantiam comparatus: verbi gratia, ad animal, vt apem & formicam: ad ſtirpem, vt oleam, vel ficum vel laurum: ad aliam verò quampiam ſubſtantiam, quæ nec animal ſit, nec planta, vt lapidem, ferrum, vel æs. In his verò collationem, quæ ad hominem fit, ac rem eiuſdem ſpeciei dixeris: quæ ad apem, vel formicam eſt, ad aliquid eiuſdem generis. Simili modo quę ad ſtirpem ſit quamlibet. Eſt enim ſupra animal ſtirpis genus, quẽadmodum ſanè ſuperioris, quàm ſtirpium, generis ſunt lapis, ferrum, & æs: vocetur tamen pro docẽdi cõpendio ad homogenes, [id eſt, rem eiuſdem generis] omnis eiuſ-

Plãtæ genus, corpus animatum: lapidiſq; genus, corpus.

mo

modi comparatio: illud ſolum in ea determinantibus nobis, quòd vbi ſimpliciter ſubſtantia quæpiam eucratos, ſiue temperata dicitur, tum hac alia ſiccior, alia humidior, & alia frigidior, alia calidior, eo loco eam quæ ex contrariis æqua prorſus inter ſe portione coëuntibus conſtet, eucraton, ſiue temperatam nominari: quæcunque verò ab hac deficiunt, ſuperántq; aliquo, ea ſuperantis nomine vocari. Vbi verò ſtirpem, animánsve vllum eucraton dicimus, nequaquam in ea dictione ſimpliciter cõtraria inter ſe comparamus, ſed ad naturam vel animalis, vel ſtirpis referimus. Ficum, verbi gratia, temperatam dicentes, cùm talis ſit, qualis maximè ficus eſſe naturà debeat. Rurſus, canem, ſuem, equum, & hominem, cùm eorum quiſque pro ſua natura optimè ſe habeat: optimè verò ſe habere aliquid pro ſua natura, ex ipſis functionibus intelligitur. Quippe animal, ac ſtirpem quamlibet, tũ optimè ſe habere dicimus, cùm optimè ſuam functionem obeunt. Ficus enim virtus, bonitáſque eſt, optimos plurimóſque ficus afferre. Ad eundem modum vitis, plurimas optimáſque vuas pẽdere: Equi verò, quàm velociſsimè currere: Canis, ad venationes quidem, & tutelã quàm animoſiſsimũ, ad

Eucratos ſubſtãtia ad põdus.

Eucratos plãta, animans ad iuſtitiã.

Actionum perfectio, temperamenti bonitatẽ indicat: à qua naſcitur facultas, actionis cauſa.

Temperamentum rerum ad iuſtitiam, & ad põdus in præfatione declarauimus abunde.

domeſticos quàm mitiſsimũ eſſe. Hæc igitur omnia (animalia dico & ſtirpes) optimã mediámque habere in ſuo genere temperiem dicemus: non vtique abſoluto ſermone, cùm paritas exacta contrariorum in iis non ſit, ſed cùm ea mediocritas, quæ ad poteſtatem refertur, his adſit. Eiuſmodi aliquid, & iuſtitiam eſſe dicimus, non quæ pondere, & menſura: ſed quæ eo quod pro dignitate conuenit, æqualitatem explorat. Eſt igitur temperaturæ æqualitas in omnibus temperatis animalibus, ſtirpibúſque, non ea, quæ ex pari elementorum commiſtorum ſpectatur mole, ſed quæ tum animalis, tum ſtirpis naturæ conuenit. Conuenit autem aliàs, vt humidum ſicco, & frigidũ calido præponderet. Neq; enim ſimilem habere tẽperaturam debent homo, leo, apis, & canis. Ergo ad quærentem, cuius ſit temperamenti, homo, equus, bos, canis, aliúdve quodlibet, non eſt abſoluto ſermone reſpondendum. Non enim fieri poteſt, vt qui ad eà quæ multis modis ſunt dicta, & inter ſe diuerſa, vno modo reſpondet, non coarguatur. Oportet igitur duorum alterum, aut omnes percenſere differentias: aut percontatũ prius de quà rogauerit, illam ſolam dicere. Nam ſi, vt in animalibus, cuius eſſet tempera-

Multiplex quæſtio, antè eſt diſtinguẽda, quàm ei reſpondeatur.

peramenti rogabat, ad id quod medio eſt inter omnia animalia temperamento reſpicientes, reſpondere ei oportet. Si abſolutè, atque vt ad omnẽ ſubſtãtiã: ſic iam cõtraria, quæ ſunt in eo comparare inter ſe oportet atque æſtimare, haudquaquàm ad actiones tẽperiem referentes, ſed ad elementorũ portiones. Sin huic cuipiã membratim comparãs, rogabat, vtique ad illud ſolũ conferẽdo, eſt reſpondẽdum. Iam minùs etiam, ſi indiuiduorum cuiuſlibet, Dionis, verbi gratia, vel huius canis rogemur, quæ'nam ſit ſubſtãtiæ tẽperatura, eſt ſimplex danda reſponſio. Dabitur enim hinc ſophiſtis ad calumniã occaſio non parua. Nam ſi calidi eſſe temperamenti, & ſicci Dionẽ dicat, facillimè licebit illis, partim hominem quemlibet, qui calidioris quàm Dion ſit & ſiccioris temperamẽti proponẽtibus, vt ad illum, humidũ, frigidúmque Dionẽ dicere: partim aliud quoduis animans, ſtirpémve, verbi gratia, leonem, aut canem, atque his humidiorem, ac frigidiorẽ aſſerere Dionẽ. Quiſquis igitur nec ipſe ſeſe fallere, nec ab alio falli volet, huic opus eſt ab his ſubſtantiis, quæ ſimpliciter calidæ, frigidæ, humidæ, ſiccæ dicuntur, incipere: atque ita tranſire ad reliquas. Ac primùm quidẽ illud ipſum in iis exploratũ

habere, ne has quidem, tametſi maximè videntur abſoluto ſermone dici, quò minùs ad mediocre eiuſdem generis comparentur, effugere. Veluti enim canē medio temperamento eſſe omnium canũ dicimus, cùm pari ſpatio diſtat ab extremis: ita ſubſtantiam medio eſſe temperamento dicemus, cùm pari modo ab extremis abeſt, quæ ſcilicet & prima omnium ſunt & elementa. Porrò aberit pari modo ab extremis, cùm ea continet æqualiter inter ſe miſta. Ergo quæ ſupra citráve hanc, tēperies erit, eam calidam, frigidam, humidam, vel ſiccam dicemus: ſimul ei, quæ media eſt, conferentes: ſimul contrariorum elementorum examen in ea facientes. Qua nimirum ratione ſimpliciter eam calidam, frigidam, humidam, ſiccámve pronunciabimus: vbi verò cùm medio temperamento conferimus, non ſimpliciter, ſed quòd ad mediocre eiuſdem generis ſic ſe habet. Porrò genus earum ſubſtantia eſt: omnia enim ſub hac, vt ſuperiori ſunt genere, tum animata, tum inanima. Eſtque hæc hominis, canis, platani ficus, æris, ferri, aliorum denique omnium commune genus. Sub ea verò ſunt alia genera permulta: Animal quidem, auis, piſcis: ſtirps, arboris & herbæ: auis, aquilæ

Sub ſubſtãtia genere maximo alia ſũt multa genera ſubalterna, & inferiora, & ſpecies infimæ. Quæ inter genus gene-

&

& corui:piſcis,lupi & rhombi. Simili modo oleæ & ficus genus eſt,arbor: anagallidos,& pæoniæ,herba.Iam hæc vltima ſunt genera,eóque ſpecies appellantur, coruus, rhombus, ficus, anagallis, ſimiliter homo & bos, & canis. Ac ſupernè quidem deſcendentibus,hæc vltima ſunt genera, proinde ſpecies dictæ: infernè verò aſcẽdentibus,ab indiuiduis ſcilicet ſubſtantiis, prima ſunt. Indicatúmq; alio opere eſt, meritò omnia quæ media ſunt inter prima genera & indiuidua, ſimul genera & ſpecies à veteribus nominari. Ergo cùm definita ſignificata iam ſint, ac clarè indicatũ, quemadmodùm tum abſoluto, tum non abſoluto ſermone calidum, frigidum,humidum,ſiccúmve corpus aliquod pronunciandum ſit:quærendæ nobis deinceps eorum ſunt notæ. Quanquàm hîc quoque decernere priùs de nominibus oportet,quæ in habendo nobis ſermone, neceſſariò incident: ſimul explicare rem quandam, quæ poteſtate iam monſtrata priùs eſt, non tamen ab omnibus, qui hos commentarios euoluẽt, facilè ſaltem intelligi poteſt.Itaque de nominibus priùs locutus, mox ad rem reuertar. Quòd calidum, frigidum, humidum, ſiccúmve non vnum aliquid ſimpliciter ſignificent, vbi de corporibus dicuntur,

raliſſimũ & ſpeciẽ ſpecialiſſimam interſunt, genera inferiorum, ſpecies ſuperiorum dicuntur Porphyrio

Calidum, frigidum, humidũ.

ſiccum pro corpore illis qualitatibus prædito ſumitur, & pro abſtracto id eſt caliditate, frigiditate, humiditate, ſiccitate, vt alia multa.

prius eſt indicatum. Quòd autem & ſolæ ipſæ in corporibus qualitates, citra corpora, quæ eas ſuſcipiunt, ſic interim nominentur, id quidem, vt nondum eſt dictũ, ita nunc dici eſt tempeſtiuum. Quemadmodùm nomẽ albi, tum de colore enunciant, cùm ita loquuntur, contrarius eſt albus color nigro: tum de corpore, quod colorem ſuſcipit, cùm ſcilicet oloris corpus album dicunt: ita & calidi nomen, tum de qualitate afirmãt ipſa, tanquam ſi caliditatem appellarent: tum verò de corpore, quod caliditatem ſuſtinet. Quippe qualitatem à corpore, quod eam ſuſcipit diuerſam habere naturam & quandam propriam exiſtimare oportet, veluti in opere de elementis eſt indicatum. Et caliditas quidem qualitas eſt, eadem verò & calidum dicitur, veluti & albedo album. Ipſum verò corpus calidum, vnum hoc nomen tantummodò obtinet, calidum, ſicuti album. Nunquàm tamen caliditas, vel albedo, corpus ipſum dicitur. Ad eundem modum ſiccum, frigidum, & humidum nominantur, tum ipſum corpus, tum qualitas. Non tamen corpus, frigiditas, humiditas, vel ſiccitas appellatur, quemadmodùm quæ in eo eſt qualitas. Hæc cum ſic ſe habeant, æquum eſt, cùm vel calidi-

tatem, vel frigiditatem diſputans quis profert nullam exoriri captionem, quòd ſolæ qualitates his indicentur nominibus. At calidum, frigidúmve cùm dicitur, quando & qualitas ita & quod eam ſuſcipit, corpus nominatur, facile fit ei, qui redarguere ſtudet, vt quod à loquente non ſignificatur: id quo poſsit reprehendere, accipiat. Eiuſmodi enim rem faciunt, & qui ſententiam illam, qua dicit Hippocrates, augeſcentia corpora plurimum habere innatum calidum, oppugnant. Neque enim eſſe corpus aliquod [calidum] ipſum innatum animali calidum ab Hippocrate dici intelligentes: neque id quid ſit vſquam quærentes: ſed de ſola qualitate, quam ſcilicet caliditatem appellamus, nomen id dici præſumentes, ſic dictum eius refellere parant. Et iam apparet, quod de homonymia diſtinguere, tametſi ſit res parua, tamen in rerum vſu non leuis experitur momenti: verùm cùm hoc quoque abundè ſit definitum, rurſum id quod ſupereſt, repetamus. Cum humiditas, & ſiccitas, & caliditas, & frigiditas, ſynceræ quædam & impermiſtæ qualitates ſunt, quæcunque has ſuſcepere corpora, ea calida, & frigida, ſicca, & humida prorſus exactéque ſunt. Atq; hæc mihi genitorũ, &

Aph. 14. libr. 1.

Idem non habet vetus interpres.

Homonymia, id eſt æquiuocatio, eſt diſtinguenda.

Omnia ex elementis miſta, in medio illorum ſunt, Galen. in natu. humana.

pereuntium elementa intellige. Reliqua corpora vel animalium, vel ſtirpium, vel inanimorum omniũ,veluti æris, ferri, lapidum,lignorum,in medio primorũ illorum collocata eſſe. Nullum enim aliorum vel ad ſummum,calidum: vel ad ſummum, frigidum: vel ad ſummum, humidum, vel ad ſummum,ſiccũ eſt,ſed vel mediũ prorſus contrariorum, ita vt nihilo magis ſit calidum quàm frigidum, aut humidum quàm ſiccum,vel ad alterum contrariorum eſt propenſum, ita vt magis ſit calidum, quàm frigidum, vel magis ſit humidum quàm ſiccum. Ac ſiquidem medium planè ſit in vtroque contrariorum genere, ita vt non magis ſit calidum quàm frigidum, aut humidum quàm ſiccum, eucraton id, ſiue temperatum omninò dicetur. Sin alterum contrariorum ſuperet, ſiue in altera oppoſitione, ſiue in vtraque id ſit, non etiam dicetur eucraton. Ac ſi calidum magis ſit quàm frigidum, quod magis eſt, id appellabitur. Idem ſtatuendum de ſicco & humido. Ad eundem modum ſi frigidum magis ſit, nominabitur frigidum. At ſi in vtraque oppoſitione alterum ſuperet, ſiue calidum vnà cum humido, ſiue calidum ſimul cum ſicco, ſiue frigidum ſimul cum humido, ſiue frigidum vnà cũ ſicco, vtique

Eucraton ad põdus.

Simplex prius eſt compoſito natura et doctrina. Gal.Aph. 15.lib.3.

Temperaturæ 4. ſimplices,

pro

pro vincenti ſortietur id corpus appellationem. Et has quidem quatuor intemperies, vt ſuprà diximus, plurimi norunt, tum medici, tum philoſophi. Reliquas quatuor, quæ ex dimidio harum conſtitutæ ſunt, neſcio quomodo derelinquunt: ſicut etiam eam, quæ prima omnium, optimáq; eſt. Cæterùm quòd ſuperãte calido, liceat nihilo magis humidam eſſe, quàm ſiccam temperiem (quod vtique ad hanc ſpectet coniugationem) id vel ex iis, quæ iam dicta ſunt, manifeſtum arbitror: faciléque eſt, etiam ſi nihil eſſet prædictum, id colligere, concedentibus ſemel illis ſaltẽ, alteram eſſe temperiem humidam & calidam, alteram ſiccam & calidam. Si nanque neceſſarium omninò nõ eſt, ſiccam eſſe, quæ calida ſit: ſed licet eam & humidam eſſe: licebit vtique & mediã eſſe. propior namq; ſiccæ temperaturæ media eſt quàm humida. Ad eundẽ modum eſt & frigida quædam temperies altera, in qua nimirum frigidum præpollet: hanc tamen nec humidam eſſe, nec ſiccam, eſt neceſſe. Sed poteſt inter has & media eſſe. Rurſus enim hîc quoque eandem afferes rationem. Nempe ſi neceſſe non eſt frigidam temperiem eſſe humidam, ſed licet & ſiccam eam fieri: manifeſtum eſt, mediam quoque eſſe

& 4. compoſitæ, & præter has media.

Temperaturæ 4. ſimplices probãtur.

Mediũ propius extremis, quàm extrema omnia.

poſſe: quippe quæ vicinior humidæ eſt, quàm ſicca. Ergo veluti duæ intemperies in altera oppoſitione ſunt monſtratæ, altera calida tantùm, altera frigida: ſic in altera oppoſitione duæ aliæ ſtatuentur, altera ſicca tantum, altera humida, mediocriter ſcilicet ſeſe habentibus, calido & frigido. Iterum nanque dicemus hîc quoque, ſicuti neceſſe non eſt, ſi qua temperies ſicca eſt, hãc protinus calidam quoq; eſſe, ſed fieri poſſe, vt etiam frigida ſit: ita fieri poteſt, vt quæpiam nec calida ſit nec frigida, ſed in hac quidem oppoſitione, eucratos ſiue temperata: in altera, ſicca. Simili modo nec humidam temperiem neceſſe eſt calidam frigidámve eſſe: ſed eam mediam eſſe inter huius oppoſitionis extrema licet. Si igitur neceſſe non eſt, vt vel intemperiem, quæ in calido eſt & frigido, ſequatur ea quæ eſt in altera oppoſitione intemperies: vel hanc quæ in illa, licebit aliquando & naturam, quæ in caliditate & frigiditate temperata ſit, vel ſiccam eſſe, vel humidam: inuicémque quæ in his temperata ſit, vel calidam eſſe vel frigidam. Quę ſunt & hę ab iis quas priores tum medici, tum philoſophi nobis tradiderunt, quatuor diuerſæ intemperies, medióque loco poſitæ inter temperatos habitus, & eos qui

Hi tantū 4. temperaturas compoſitas ſtatuerūt, vt initio docuit.

qui in vtraque oppoſitione ſunt intemperati. Qui nanque in ſummo eſt temperatus, is neutram oppoſitionem habet ſuperantem. Qui verò aduerſus hunc eſt intemperatus, vtranque habet vitioſam. Medium ſortitur locum, qui in altera quidem eſt temperatus, in altera intemperatus: qui vtique & ex dimidio eucratos, ex dimidio intemperatus cùm ſit, meritò medius dici poteſt inter eum, qui ex toto eſt temperatus, & eum qui ex toto eſt intemperatus. Et ſi quidem hæc ſic ſe habent, ſicut certè ſe habent, cur nouem dicere vniuerſas temperamentorum differentias dubitemus? Temperatam quidem vnam, non temperatas octo: quarum quatuor ſimplices ſint humida, ſicca, calida, & frigida: quatuor compoſitæ, humida ſimul & calida, ſicca pariter & calida, frigida ſimul & humida, frigida ſimul & ſicca. In quolibet verò iam dictorum temperamentorum permagnus eſt exceſſus, defectuſque modus, non in iis modò quæ ſimplicia ſunt, ſed etiam in compoſitis. Idque tum in tota ſubſtantia: tum verò in vnoquoque genere. Si cui igitur agnoſcendorum temperamentorum cura eſt, incipiat exercitationem oportet ab iis in quolibet genere naturis, quæ tempera

Temperaturæ 4. ſimplices, mediæ ſũt inter compoſitas 4. & optimam.

Calidum, frigidum, humidũ, ſiccũ actu & potenti.î, fuſiùs initio li.3.Tem.

peratæ, mediæque ſunt. Quippe quòd, ſi his alias compararet, facilè quod in quauis ſuperet, deficiátve, inuenerit. Ergo primùm de iis quæ ſimpliciter loquẽtibus, temperata, intemperatáq; dicuntur, agendum: quæ ſcilicet in omni generata ſubſtantia, nõ in ſolis animalibus & ſtirpibus diſquirenda diximus. Porrò hîc quoque tantillũ ſaltem diſtinguere de nominibus conueniet, quòd calida temperies, alia iam energià, ſiue (vt loquuntur) actu ſit, alia poteſtate: tum quòd poteſtate ea eſſe dicamus, quæ quod dicuntur, id nondum ſint, ſed facilè id fieri poſsint, quoniam naturalem, vt id fiant, aptitudinem ſint adepta. Igitur primùm de his quæ actu calida, frigida, humida, & ſicca ſunt, diſſeramus, auſpicati ab vniuerſa ſubſtantia: mox ad animalia & ſtirpes deſcenſuri. Ita enim conſummationem habebit, quod inſtitutum nobis eſt. Quoniam igitur quod in omni genere, maximéq; in vniuerſa ſubſtãtia medium eſt, id ex miſtione extremorum conflatur: vtique conueniet, vt tum notitia eius, tum agnitio ex illis ſumatur. Ac notitia quidem facillima eſt. Quipe à calidiſsimo omniũ, quæ ſub ſenſum veniunt, veluti igni: aut quapiã aqua, quæ ad ſummum ſit feruẽs, ad id quod omnium, quæ

Medium.

nobis apparent, eſt frigidiſsimum, veluti glaciem,& niuem venientes,æſtimato inter ea interuallo medio , ad vnguē id † dicimus , ſic enim ſymmetron , quod ſcilicet ab vtroque extremorũ pari abeſt ſpatio , intellectu comprehendemus. Quinetiam id nobis præparare licet,miſcentibus aquæ feruenti parem modum glaciei.

Quod enim ex ambobus eſt miſtum, pari interuallo ab vtroque extremorum aberit, & eo quod vrit, & eo quod frigore ſtupefacit. Non eſt igitur difficile ei,qui ita miſtum tetigerit, medium vniuerſæ ſubſtantiæ in calidi frigidique oppoſitione habere, eiúſque meminiſſe , atque alia omnia illi veluti normæ adaptata iudicare. Quinetiam ſi terram, quæ ſicca ſit, vel cinerem,vel tale aliquid quod planè ſit aridum , pari aquæ modo imbueris , medium in ſicci humidíque oppoſitione effeceris. Ergo ne hîc quidem difficile eſt, vbi viſu pariter, tactúque eiuſmodi corpus noueris, memoriæ id infigere, eóque ad humidorum ac ſiccorum,quę deficiant,ſuperéntve, agnitionem, pro norma, exemplaríque vti. Porrò corpus de quo iudicandum eſt,mediocriter calens eſto. Nam hoc ipſum humidi ſiccíque medium corpus ſi ad ſummum id calorem frigúsve

† *Aliàs, diuidimus.*

ſit perductum, falſam interim imaginationem excitabit: videbitúrque quàm ſit mediocre, aliquando humidius, aliquando ſiccius. Quippe ſi liberaliùs calefiat, liquatum iam, ac fluxile, humidioris ſubſtantiæ phantaſiam de ſe præbebit: contrà, refrigeratum plus iuſto, conſiſtit, ac cogitur, immobiléque redditur, & durum tangenti apparet: vnde etiam falſam ſiccitatis imaginationem exhibet. Quod ſi veluti humidi ſiccíque parem modum habet, ſic caloris, ac frigoris ſit in medio: nec durum, nec molle tangenti apparebit id corpus. Atque tota quidem eiuſmodi corpora per tota ſe miſcendi, calidum, inquam, frigidum, ſiccum, & humidum, homini facultas non eſt. Terra enim aquæ confuſa, miſcetur quidem, (quatenus ſcilicet videri cuipiam poſsit) atque ita tota toti contemperatur: cæterùm appoſitio exiguarum partium ea eſt, nequaquam totorum per tota miſtio. Sed ambo ea per tota miſcere, Dei, vel Naturæ eſt opus: magíſque etiam ſi calidum, ac frigidum inter ſe tota per tota miſcenda ſint. Attamen appoſitionem eiuſmodi efficere, vt ſenſum effugiant ſingula ſimplicium corporum, non ſolùm naturæ opus, Deíve eſt; ſed etiam noſtrum. Neque enim difficile

Miſtio vera ſolius Dei et Naturæ eſt.

ficile

ſicile eſt tali miſtione, lutum quod medium ſicci, humidíque ſit, moliri. Simili modo & quod calidi ac frigidi ſit medium: videbitúrque tibi eiuſmodi corpus in calore & frigore temperatum, imò etiam in duritiæ, mollitiæque medio ſtatu eſſe. Id autem genus eſt, hominis cutis, vtpote omnium extremorum, calidi, frigidi, humidi, ſicci verè media. Maximéque ea, quæ eſt in manu: hæc enim omnium ſenſibiliũ veluti norma futura erat, prudentiſsimo nimirum animantium, tactus inſtrumentum ab ipſa natura præparata. Quò magis eam ab omnibus extremis, calido inquam, frigido, ſicco, & humido, pari abeſſe interuallo oportuit. Iam vtique & conſtat ex horum omnium æquis portionibus, non compoſitis modò, ſed etiam per totas ſe miſtis. quod noſtrûm planè nemo efficere poteſt: ſed eſt Naturæ opus. Quæcunque igitur partes cute ſunt duriores, veluti oſſa, chartilagines, cornua, pili, vngues, ligamenta, vngulæ, calcaria: in his omnibus ſiccum præualet. Quæcunq; verò molliores ſunt, ſicuti ſanguis, pituita, ſeuum, adeps, cerebrum, medulla tum ſpinalis, tum altera: in his humidi plus eſt, quàm ſicci. Quinetiam quanto ſicciſsima omniũ quæ

ſunt in homine pars, cutem ſiccitate ſuperat: tanto rurſus à cute ſuperatur, quod eſt humidiſsimum. Porrò videtur nunc diſceptatio noſtra, ea quæ vtiliſsima ſunt attingere: ac docere ſimul quòd tum animalium, tum verò omnium corporum temperatiſsimus ſit homo. Simul quòd omnium, quæ in eo ſunt particularum cutis, quæ intra manum habetur, omnis exceſſus planè ſit expers. Inſiſtentes igitur hoc loco, æſtimemus quiſnam ſit optimè temperatus homo, quem ſcilicet totius ſubſtantiæ, vel potius tum hominum, tum reliquorum animalium, medium, veluti regulam & normam ſtatuentes, reliquos omnes huic collatos calidos, frigidos, humidos, ſiccósve dicere oportet. Concurrant ergo oportet in hoc homine multæ notæ: quippe & cum vniuerſa ſubſtantia collatus medius apparere in ea debet, & magis etiam cum hominibus & beſtiis. Ac medij quidem in vniuerſa ſubſtantia, communes notæ dictæ iam ſunt. Quæ verò in animalium ſpeciebus notãtur, actionis perfectione, quæ cuique ſit conueniens, iudicantur. Conuenit autem homini, vt ſit ſapientiſsimus: cani, vt mitiſsimus pariter ſit & fortiſsimus: leoni, vt tantùm ſit fortiſsimus; ſicuti oui, vt ſit tantùm

Homo tẽperatiſsimus omnium corporum.

Gal. lib. 1. de vſu partium.

tùm

tùm mitiſsima. Iam verò quòd corporis actiones conſentientes eſſe animi moribus oporteat, tum Ariſtoteli in his, quæ de partibus animalium ſcripſit: tum verò nobis alibi nihilominùs eſt monſtratum. Ac methodus quidem hæc eſt. Exercitari verò, vt non in ſingulis modò animalium generibus, ſed etiam in vniuerſis medium in promptu quis noſcat: id cuiuſlibet hominis non eſt, ſed diligentis in primis, & qui per longam experientiam, & multam omnium particularium peritiam, inuenire medium queat. Quippe ad eum modum plaſtæ, pictores, ſtatuarij, alij denique fictores, quæ pulcherrima in omni ſpecie ſunt, tum pingunt, tum fingunt, veluti hominem, equum, bouem, leonem, formoſiſſimum, ad id quod medium eſt in illo genere, † collinentes: laudántque homines quandam Polycleti ſtatuam, Canonem appellatam, inde adeò id nomen ſortitum, quòd partium inter ſe omnium † cōpetentiam ad vnguem habeat. Habet autē quem nunc quærimus, plus aliud, quàm Canon ille: quum non ſolùm humoris ac ſiccitatis in medio conſiſtat, is qui ita euſarcos, ſiue quadratus eſt homo: ſed etiam optimam formationē ſit adeptus. Quæ fortaſſe bonam quatuor elemētorum temperiem eſt

† Σκοποῦντες.

† Συμμετρίαν.

Polycleti: ſtatua Doryphoros velut canon et regula fuit ſtatuarijs.

comitata:fortaſſe diuiniorem aliquam ſuperne originem habet. Cæterùm prorſus eucraton ſaltem eſſe eiuſmodi hominem, id verò eſt neceſſarium. Quippe mediocritas in carne ex mediocritate temperamenti prouenit:protinus autem adſequitur tale corpus,vt optimè ad actiones ſit comparatum:tum in mollitie & duritia:pretereà calore ac frigore mediocriter ſe habeat: atque hæc omnia inſint cuti,huiúſque maximè illi parti quæ eſt intra manum : ſcilicet quæ callũ eiuſmodi non contraxit,qualis in remigibus & foſſoribus cernitur. Cùm enim gemini vſus cauſa manus ſunt factæ,tactu diſcernendi,& rem quampiam comprehendendi: vtique quæ molles ſunt, ad exquiſitiùs tangendum:duræ ad aliquid maiore vi capiendum,magis ſunt idoneæ. Quinetiam cutis, quæ nõ ſolùm omnium hominis partium : ſed etiam vniuerſæ omnium quæ generationi, corruptioníque ſubiiciuntur, ſubſtantiæ media eſt, ea nec calloſa,nec dura lapideáve eſt, ſed ſecundũ naturam ſe habens, quo ſcilicet cutis genere maximè perfectũ eſſe tactum cenſemus. Ac quod in duritia & mollitie mediũ omnium particularum locum ſit ſortita, abundè liquet. Quòd autem & in calore,ac frigore ſimiliter ſe habeat, ex eius ſubſtantia

Interna manus tẽperata ad pondus.

tia maximè intelligas licet. Eſt enim veluti ſanguine præditus neruus, qui ſit inter neruum, & carnem quiddam planè medium: acſi ex miſtis vtriſque conſtitueretur. Cæterùm neruus omnis exanguis eſt & frigidus. Caro, multi ſanguinis & calida. Media inter vtrunque eſt cutis: nec planè exanguis, vt neruus: nec ſanguine abundans, vt caro. Si igitur hanc omnium animalis partium, veluti normam indicémque proponens, reliqua illi conferas, atque ad eam examines, octo diuerſas intemperies in eis inuenies. Iámque membratim tibi de omnibus deinceps diſſeram. Humidiſsimum, frigidiſsimúmque in corpore pituita eſt. Calidiſsimum, ſanguis: non tamen eſt perinde humidus, vt pituita. Sicciſsimum ac frigidiſsimum eſt pilus. Minùs eo & frigidum & ſiccum eſt os: hoc verò minùs ſiccum, eſt chartilago. Proximè hanc ſequitur ligamentum, (& quem Græci compoſito nomine χονδροσύνδεσμον, id eſt, chartilagineum ligamentum vocant.) Poſt hunc tendo, deinceps membrana, & arteria, & vena, ípſa ſcilicet corpora vaſorum. Succedunt deinde nerui duri: molles autem nerui in humiditate & ſiccitate, mediam naturam, ſicuti cutis, obtinent. Nam in altera oppoſitione,

quæ eſt calidi & frigidi, neruus mollis in medio non eſt, ſed tantum ei deficit de calore, quantum de ſanguine. Ita verò & reliqua omnia priùs dicta, tanto ſunt cute frigidiora, quanto minùs habẽt ſanguinis. Etiam tunicæ ipſæ, maximè ſanguineorũ vaſorum, arteriarum dico & venarum, non ſolùm exangues ſunt, ſed etiam frigidæ naturâ: contactu tamen ſanguinis calefiũt, atque ad medium temperamenti ſtatũ veniunt. Sanguis verò ipſe, à corde ſuum accipit calorem. Quippe id viſcus naturâ, tum omnium animalis particularum maximè ſanguineum, tum verò calidiſsimũ eſt: proximum illi iecur eſt: verùm cor paulò quàm cutis minùs eſt durum, iecur multò. Itaque etiam humidius quàm cutis, cor eſt, quantò ſcilicet eſt mollius. Iam verò caro humidior cute eſt, eadem tamen calidior. Spinalis autem medulla, cute eſt humidior, atque etiam frigidior. Sicuti hac rurſus humidius eſt cerebrum: cerebro autem ipſo adeps, cui concretio contingit, propterea quòd membranis adiacet: craſſo nanque oleo eſt ſimilis, eóque congelatur, vbi cum frigidis, & exanguibus particulis coniungitur. At neque circa iecur coïre adeps poteſt, neque circa arterias, venáſque, aut cor: ſed nec circa aliam vllam

præcalidam particulam. Quoniam autem cogitur per id, quod valde eſt frigidũ, idcirco calfacta liquatur, cæterorum coagulatorum ritu. At cerebrum calfactum minimè liquatur, eóque adipe minùs eſt humidum. Porrò minùs humida quàm adeps eſt, & pulmonum caro, vt quæ nec ipſa calfacta liqueſcat. Iam longè etiam adipe minus humida eſt, tùm lienis, tum renũ caro. Omnia tamen hæc cute ſunt humidiora. Harum rerum demonſtrationes proximo libro tradam, ſicuti omnia quæ ad vniuerſam de temperamentis diſputationem pertinent, duobus deinceps commentariis exponam.

*

GALENI DE TEMperamentis, Thoma Linacro Anglo interprete, libri primi finis.

CLAVDII GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER SECVNDVS,

THOMA LINACRO Anglo *interprete.*

Anacephalæoſis.

AC quòd multifariã quidem dicatur, humidum, ſiccũ, calidum, & frigidũ corpus, in proximo definitum eſt libro. Demonſtratum prætereà eſt, nouem eſſe temperamentorum differentias, vnam quidem quæ mediocris ſit & eucratos, quam etiam temperatam vocemus: reliquas omnes intemperatas: quatuor ſimplices, vnica ſcilicet quaque præpollente qualitate, calore, frigore, ſiccitate, vel humiditate: quatuor ab his diuerſas, in quibus vtriuſque oppoſitionis altera qualitas exuperat: dico autem duas oppoſitiones, alteram

alteram quæ eſt calidi & frigidi: alteram quæ eſt humidi & ſicci. Ab his ad notas earum digreſsi de tẽperata natura diſceptauimus, quoniam hæc omnium prima virtute, potentia, cognitioníſque ordine ſit. At cùm temperatum aliud abſolutè dictum inueniatur in vniuerſa rerum natura, aliud in ſingulis generibus: principiò viſum eſt de eo conſiderandum eſſe, quod communiter in vniuerſa natura æſtimatur: huius norma, iudiciúmque erat elementorum portionis æqualitas. Cuius rei gratia extremorum omnium medium ad vnguem redditũ, eucraton & ſymmetron, ſiue temperatum & mediocre mauis, dicitur. Reliqua quæ in ſingulis generibus temperata dicũtur, propriis corporum functionibus vſibúſque iudicantur. Eóq; fit, vt idem animalis cuiuſpiam, ſtirpíſve corpus omnium quæ in eodem ſunt genere, medium eſſe poſsit, id eſt, in illo genere eucraton & mediocre alteri verò cuipiam comparatum, vel ſtirpium, vel animaliũ vel inanimorum generi, diſcraton, ſiue intemperatum. Quippe viuentis corpus cum demortuo collatum, humidius eo calidiúſq; eſt: verbi gratia, leo viuẽs, leone mortuo: tum ipſe ſeipſo, tum alter altero calidior, humidiórque eſt. Atque inde adeò dictum

Temperatum duplex.

Eucraton.

Dyſcratō.

veterib

veteribus eſt, animal calidum & humidũ eſſe,non abſoluto ſermone, quòd humiditas in eo,calórve exuperet,(ſic enim inuenire eſt animalia ſicca,frigidáque cõplura, veluti culices muliones, culices vinarios, muſcas, apes, formicas) ſed,vt ad mortua collata. Viua enim apes calidior humidiórque quàm mortua eſt: & formica viua, quàm mortua. Cum homine tamen, equo,bouéve collata, tum aliis ſanguine præditis animalibus,omnia id genus frigida ſiccáque temperie ſunt. Quin ſi ad vniuerſam naturam ſpectans,ea expendas: ne ſic quidẽ quò minùs frigida, ſiccáque ſint, elabantur. Tanquam enim in vnoquoque genere, vbi quid à mediocritate receſsit, ab eo quod vincit, nomen accipit. Itidem in vniuerſa ſubſtantia,cùm aliquid mediũ tranſierit,non ampliùs eucraton: ſed vel calidum,vel frigidum, vel humidum, vel ſiccum nominabitur. Monſtratum enim ſuprà eſt,hominem non ſolùm animaliũ, ſtirpiúmve, ſed etiam reliquorũ omnium maximè eſſe temperatum. Quoniam autem ex multis & diſsidentibus is conditus eſt partibus,manifeſtum eſt,quæ pars medio omnium ſit temperamento, eam eſſe maxime eucraton,ſiue temperatam. Quæ nanque animalis eius quod medii ſit tem-

peramenti, media particula eſt, hæc omnium ſimpliciter eſt temperatiſsima. Monſtratum verò eſt, id eſſe in homine cutem, atque huius eam maximè partem, quæ in manu eſt interna: ſi tamen qualem eam natura eſt molita, talis perſtiterit. Iam verò quòd nec cuiuſque hominis cutis medium, abſolutè loquendo, ſit vniuerſæ ſubſtãtiæ: ſed eius qui maximè eſt temperatus, dictũ priùs eſt. plurimam enim eſſe ipſis quoque hominibus inter ſe differentiam. Verùm maximè temperatus is eſt, qui corporis habitu medius horum extremorum apparet, gracilitatis, craſsitudinis, duritiei, mollitiei, itémque caloris & frigoris. Inuenias enim cuiuſlibet hominis tangẽdo corpus, vel mitem & halituoſum calorẽ: vel igneum & acrem: vel horum neutrum: imò frigiditatem quandam præpollentem. Frigiditatem autem præpollere, vt in hominis corpore intelligere oportet: eóque tũ ſanguineo, tum humido. Ac corpore quidem talis eſt temperatiſsimus homo. Idẽ animo quoque medius omninò eſt audaciæ & timoris: cunctationis & præcipitationis: miſericordiæ & inuidiæ: fuerit verò talis alacer, amicorum amans, humanus & prudẽs. Et temperatiſsimus quidem homo ex his primùm, potiſsimúmq;

Hæc etiã lib... ſani. tuẽda, & cap. 8. artis medicæ docentur. vt de opti corp. cõſt.

agno

agnoſcitur. Accedunt non pauca eorum quæ ex neceſsitate hæc ſequuntur. Quippe edit, bibitque in modo, & nutrimenta non ſolùm in ventre, ſed etiam in venis, & tota corporis mole, probè concoquit. Omnésque (vt ſemel dicam) tum naturales, tum animales virtutes inculpatas habet. Cùm & ſenſuum facultatibus, & membrorum motibus optimis ſit præditus tum viuido colore ſemper ſit: tum ad perſpiratum excrementorum bene comparatus. Idem medius inter ſomnolentum & peruigilem, inter glabrum & hirtum, inter nigrum colorem & album, pilósque habeat, cùm puer eſt, magis rufos quàm nigros: cùm in flore eſt, contrà. At quoniam differentiarũ, quæ ex ætate eius ſpectantur, mentionem feci, non alienum ſit, aliquid iam de his quoque apponere. Porrò volebam vniuſcuiuſque prædictarum notarum cauſas perſequi: verùm cùm ad ea, quæ nunc ſunt propoſita, magis vrgeat ætatum cõſideratio, quæ etiam maximam nobis ad cauſarum inuentionem facultatem ſuggerit, & huic nunc inſiſtamus. Intelligamus igitur recèns formatum animal in vtero matris, quò ſciamus, qua ratione humidiſsimum, calidiſsimúmq; ſit. Prima enim eius conſtitutio ex ſemine &

ſanguine eſt, quæ humidæ & calidæ res ſunt. His autem magis ſemper ſicceſcentibus, primùm quidem formantur membranæ, tunicæ, item viſcera & ſanguinis vaſa, vltima verò perficiuntur oſſa, & vngues, & chartilagines, concreta ſcilicet eorum ſubſtantia. Antè enim quàm vel tendi poſsit ſubiecta ſubſtantia, vel concreſcere, nihil fieri memoratorum poteſt. Et tunicæ quidem ac membranæ, arteriæque & nerui, & venæ, tensâ ea: oſſa, chartilagines, vngues, vngulæ, & viſcera, coagulatâ ea perficiuntur. His verò in vtero perfectis, ita deinde paritur infans. Eſt verò adhuc in ſummo humidus, veluti maris alga. Idque non ſanguinis vaſis modò, & viſceribus, ac carne: ſed etiam ipſis oſsibus, quæ ſcilicet ſiccisſima ſunt omnium quæ in nobis ſunt, partium. Verùm tum hæc, tum reliqua tota vnà cum his † membra, quaſi cerea ſint, infantium nutrices fingunt, fomántque. Tanta eſt in toto puellorum corpore humiditas. Quin ſi † recèns editum porcellum, vel eſſe, vel diſſectum inſpicere velis: carnem quidem eius mucoſam, præhumidámque inuenies. Oſſeum verò genus vniuerſum, caſeo qui modò ſit coagulatus adſimile: adeò vt nuper nati animalis corpus propter

†κῶλα.

†ἱερεῖον.

redund

redundantem in eo humorem, libens non comedas. Quod maximè tum ſuilli, tum ouilli fœtus corporibus accidit, propterea quòd ea maximè ſunt humida. Caprinum, quòd ſiccius ſit, & melius eſui eſt, & iucundius. Contrà verò quàm in nouellis porcellis, quæcunque iam ſenuerunt, hæc oſſa quidem omnia & ligamenta vniuerſa præſicca, ſine ſucco, & inſipida poſsident: carnem verò neruoſam & duram, arterias quoque & venas, & neruos, ætatis culpa lori vice inſuaues & ſine ſucco. Quæ medio ſtatu horum, ac nuper natorum ſunt, quæ vtique iam ætate proceſſerunt, quantum à ſenio abſunt, tantum & ab extrema ſiccitate ſunt remota. Quæ minora ſunt, atque adhuc augeſcunt, tantum ea quoque ab geſtati etiamnum fœtus humore abſunt, quantum proceſſerunt ætate. Floreſcens verò ætas omnium animalium maximè in medio extremorum eſt: neque ſicut ſenium, ad ſummam perducta ſiccitatem: neque velut infantium ætas, in humore & multo vuido merſa. Cur igitur aliqui celebrium medicorum, humidum eſſe ſenium prodiderunt? An videlicet, quòd excrementorum abundantia ſunt decepti? Quippe tum oculi his, lacry-

mis

mis ſuffunduntur: tum nares diſtillatione manant, tum in ore eorum ſaliuæ copia exuberat. Ad hæc tum tuſsiunt, tum excreant pituitam: ſcilicet pulmones quoque hac eſſe refertos indicantes: venter quoque illis pituita eſt plenus, tum ſinguli articuli quodammodò muccoſi. Cæterùm nihil horum obſtat, quo minùs ſenum corpora ſicca cenſeantur: vt quorum neruos, & arterias, & venas, & membranas, & omnium inſtrumentorum tunicas, multò quàm priùs erant, ſicciores inuenias: circunfundi autem illis extrinſecus, intrinſecúsque, aut pituitoſum quendam humorem, aut muccoſum. Verùm, tantum abeſt, vt eiuſmodi ſigna vniuerſa ſenilem ætatem humidam confirment, vt etiam ſiccam eſſe propè teſtentur. Idcirco nanque particula quæuis ſiccior, quàm antè videtur, quòd per caloris imbecillitatem, ſimiliter non nutritur: foris ſiquidem copia illi, humidi excrementi ſuperfluitat: corpus autem cuiuſque intrinſecus ſiccum eſt, vt quod nec trahere intrò nutrimentum valeat, nec eo ſufficienter frui. Eſt ergo humidus ſenex, non propriis ſuis particulis, ſed excrementis: rurſum ſiccus, non excrementis, ſed particulis ipſis. Ita nimirùm alio ge-

nere ſiccus, alio humidus. Verùm non eſt ad præſens de excrementis eius, ſed de propriis partibus diſceptatio: quarum ſecundum naturam actiones, vitam eius complent. His igitur ſiccus ſenex eſt, quibus ſcilicet puer eſt, humidus: ipſis nimirum ſolidis corporis particulis, oſsibus, membranis, ligamentis, artériis, venis, neruis, tunicis, carnibúſque. Meritóque Ariſtoteles, ſenium marcenti ſtirpi adſimilat. Quippe ſtirpes nouellæ dum ſunt, molles, humidæqúe cernuntur: ſeneſcentes, aſsiduè magis ſicceſcere videntur: ad poſtremum aridæ prorſus redduntur: ídque ipſis mors eſt. Ac quòd ſicciſsima ætatum ſenilis ſit, ex iam dictis liquet. Quòd autem & frigidiſsima ſit, id vel magis eſt euidens: ita vt de eo nemo dubitauerit. Nam & tangenti ſenes, frigidi apparent, & facilè in frigidum ſtatum mutantur: & nigri & liuidi fiunt. & frigidis morbis facilè capiuntur, apoplexia, neruorum reſolutione, ſtupore, tremore, conuulſione, deſtillatione, raucedine. Porrò periit eorum omnis paulò minùs ſanguis: eóque vnà periit & coloris rubor. Iam verò concoctio his, & digeſtio: & ſanguificatio, & appoſitio, & nutritio, & appetentia, & ſenſus & motus, oblæſa omnia ſunt, vi-

tio

tioſéque adminiſtrata. Et quid quæſo, aliud eſt ſenium, quàm via ad interitum? Ita ſi mors, naturalis caloris eſt extinctio, vtique ſenium veluti tabes quædam eius fuerit. Verùm non perinde de puerorum, & florentium ætate inter medicos conuenit. Sed nec dirimere inter eos litem eſt promptum: probabiles enim ſunt vtrorumque rationes, tum eorum, qui pueros calidiores eſſe, quàm florentes ætate cenſent, tum eorum, qui contrà, florentes calidiores pueris eſſe contendunt. Alteri nanque ex eo quòd ſanguinis humor omnium, quæ in animalis habentur corpore, calidiſsimum naturà ſit: tum quòd fœtus in vtero propemodùm ſanguis tantùm ſit: pòſt enim fingendis vtique iam particulis, aliud os efficitur, aliud arteria, aliud vena, aliud diuerſum ab his aliquid, omnia tamen rubra: tum quòd ſanguinem ſynceriſsimum, calidiſsimúmque obtineant, colligũt caldiſsimum eſſe, geſtatum in vtero fœtum: quod ſi eſt, etiam pueros quanto geſtatis in vtero propiores ſunt, tanto eſſe florentibus ætate calidiores. Alteri quòd etiam plurimus ſit in florentibus ſanguis, ac copioſior quàm in pueris: ita vt eius occaſione crebrò his ſanguis profluat: quinetiam quòd

flauæ bilis ſuccus, qui ſanguine multò eſt calidior, plurimus his ſit: propterea calidiores eſſe florentes, quàm pueros, confirmant. Rurſus illi ab ipſis functionibus, quòd tum augeantur: tum plura, quàm pro corporis ſui portione, alimenta tum appetant, tum conficiant, validum eſſe in pueris calorem aſſerunt. Hi contrà, humiditatis occaſione potiùs, quàm caloris vi, augeri illos contendunt. At concoctione non modò florentes, non vincere, ſed etiam longè ab iis pueros vinci. Nam & vomitiones iis ex incoctis cibis accidere, & deiectiones humidas, aſperáſque, ac à ſucco alienas. Quòd ſi appetunt plura, nihil id facere ad caloris robur.

Primùm enim id non accidere caloris copia, vt animal appetat plura: imò contrà, refrigeratis ſcilicet his partibus quibus appetentia debetur. Deinde quoniam non tantùm ad nutritionem, ſed etiam incrementum, alimenta moliuntur, idcirco etiam plurimis nutrimentis, iis eſſe opus. Iam verò reliquis functionibus vniuerſis, etiam non obſcurè inferiores eſſe pueros his, qui florenti ſunt ætate: vt qui nec ingredi, nec currere, non portare, nec quicquam, in ſumma, agendorum operum ſimiliter obire queant: cùm florentibus,

Hoc de ſanno gra uiſquē ve-

rentibus, tum ſenſum omnem, tum intellectum ad ſummam perfectionem, bonitatémque perueniſſe dicant. In ſumma, puerum, adhuc imperfectum eſſe: florentem, animal perfectum. In perfectis rationabile eſſe, maximè actiuum, maximéque princeps elementũ præpollere. Quin ſomno quoque plurimo deditos pueros videre licet contrà, minimo florentes eſſe contentos. Quanquam huc quoque aliter accidere, ne vel inſanum quidem hominem cenſere aiunt, quàm calido victo quodammodò grauatóque humoris copia, veluti tum ex temulentis intelligere licet: tum iis, qui balneo liberaliùs ſint vſi. Ita verò & papauer ſomnificum eſſe, & mandragoram, & lactucam, & omnia quæ humidiore frigidioréque temperie ſunt. Ac tales quidem, de propoſitarum ætatum temperie rationes vtrinque afferuntur. Omnes enim recenſere, ſuperuacuum videtur: cùm formula ipſa epichirematum, vel ex iis quæ retulimus, ſatis clarè perſpici poſsit. Eminus enim vtrique, ferméque à ſecundis priora colligunt. Ac tanquam iam ſciat auditor quemadmodùm auctio, quemadmodùm concoctio, & quemadmodum nutritio fiat, verba faciunt. Simili modo de ſen-

nicum uoluit Ariſtoteles) verũ eſt: de naturali falſum.

Gal. li. locorum affectorum, & in introductorio pulſuũ

Hanc litẽ dirimit Gal. aph. 14. lib. 1.

Functiones actiuæ, ſunt motrices. ca. 10. artis medicæ. Hîc autem pro animalibus ſumi videntur.

ſu, de motu, de functionibus, tum naturalibus, tum actiuis diſputant. De ſomni quoque generatione & ciborum natura, mentionem faciunt, quorum nullum ſimplex promptúmque cognitu eſt: ſed & multam diſquiſitionem requirit: nec poteſt fortaſſe vlli compertum eſſe, niſi qui priùs humidam, ſiccam, calidam, frigidámque temperiem ſciat agnoſcere. Quicquid enim eorum veluti ſcientes dicunt, id ſi docere eos cogas, prorſus diſputatiónem de temperamentis, hanc ſcilicet cui nunc inſiſtimus, deſiderabunt. Quare per mutua & ex mutuis, fiunt iis demonſtrationes: ex iis quidem quæ nunc quærimus, ceu iam ſint cognita, cùm de actionibus diſputant, & ciborum ac medicamentorum facultates inueſtigant, ac de ſomno, & aliis id genus differunt: rurſus autem quæ nunc ſunt propoſita, per illa veluti priùs iam notâ, demonſtrant. Ego verò eiuſmodi demonſtrationes non probo: quin ſi fateri verum oportet, nec demonſtrationes eas cenſeo, veluti diffuſiùs in aliis oſtenſi: ſatiúſque eſſe in omni docendi genere exiſtimo, ordinem conceptionum definire. Si igitur principium, omnis quæ de temperamentis ſuſcipi

Libri Galeni de demonſtrationibus adhuc deſiderãtur.

ſcipi

ſcipitur diſputationis,tractatio de elementis eſt, ſíntne ea impatibilia, prorſusque mutationis expertia, an alterari, mutaríque potentia: ab illorum verò cognitione, ſecunda deinceps eſt propoſita nunc diſputatio: non vtique ſumenda eſt iſtorum fides ex iis, quæ nondum ſciuntur: ſed ſicuti tum rectum eſt, tum verò iuſtum, quod ſumendum ad demonſtrationem eſt, vel euidens aliquid ſit oportet, vel quod priùs fuit demonſtratum. Non eſt igitur neque de ſomni generatione mentio facienda, neque de concoctione, neque auctione, neque de alio id genus vllo: ſed ab ipſa ſola,nudáque ſubiectarum rerum ſubſtantia, diſquiſitio ineunda: ſicuti in primo libro fecimus. Quippe ſtatuentes aliud eſſe, quod energià, ſiue actu ſit: aliud quod poteſtate, de eo quod actu iam calidum, frigidum, humidum ſiccúmve ſit, priùs diſſerendum eſſe diximus: ſubinde ad ea quæ poteſtate ſint, veniendum. Porrò eorum, quæ actu calida,frigida, humida, ſiccáve ſunt, obuia, promptáque omnibus cognitio eſt,vtpote quæ tactu diſcerni queant: qui ſcilicet & ignem ipſum calidum eſſe docuit,& glaciem frigidam: Quòd ſi alia quapiam ratio ac notionem,agnitionémque calidi, frigi

díve habent, dicant hanc nobis. Inauditam enim ſapientiam promittunt: imò ſi verum fateri licebit, ſtuporem potiùs, ſi rerum ſenſibilium alium quempiam habere ſe iudicem meliorem putant, quàm ipſe ſit ſenſus. Atqui ſi eorum, quæ actu calida ſunt, alius eſſe iudex quàm tactus, nullus poteſt: tangant iam deinceps multos viros, tum ſenes, tum adoleſcentes, tum pueros, tum infantes. Ita enim inuenient, qui magis minúſve calidi ſint. Sin de rebus ſenſibilibus rationales demonſtrationes quærunt, iam de niue ipſa inquirendum eſt, cenſendáne ſit ſicut omnibus hominibus apparet, candida: an ſicut Anaxagoras aſſeuerauit, non candida. Iam verò de pice ſimili modo, coruóque, ac reliquis omnibus æſtimandum. Neque enim ſi non habenda eſt oculis fides de albo quod vident, de nigro ſine demonſtratione fides eſt habenda. Omnia igitur quæ ſenſui apparent, ſi iam fide carere dicunt, nec olorem album eſſe dicant, niſi priùs id viderint ratione: imò nec calcem, nec diem, nec ſolem. Ad eundem modum & de voce, auribus fidem abrogent: & de odore, naribus: & de omni tangibili, ipſi tactus ſenſui. Et nónne hæc ſunt Pyronis hæſitatio, & nugæ immenſæ? Sa-

Ineptæ aliquot Anaxagoræ opiniones. cap. 4 lib. 1. phyſicorum.

Scepticorum, i. cõſideratorum, & nihil affir

uè

nè æquum fuerat, eos qui optimam ſectam in philoſophia elegiſſent, quæ ſcilicet calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, principia & elementa ſtatuit, non in tantum deſciuiſſe à viris qui hæc poſuerunt, vt quòd omnis demonſtrationis principia ſunt, quæque ſenſui quæque intellectui ſunt manifeſta, non cognoſcerent. Et profectò quiſquis de his addubitat, fruſtrà de aliis inquirit: vtpote ne quidem vnde ſit incepturus, quicquam ſibi relinquens. Vnde igitur in tam diuerſam viam diuerterunt, ac ſenſibilium rerum cognitionem ratione conſequi tentarunt? Ego ſanè ne cogitare quidem poſſum. Eóque quod actu calidum eſt, tactu iudico. Si quid autem adhuc calidum non eſt, ſed vt tale fiat, eſt idoneum, quod vtique poteſtate calidum appellamus, id ratione inueſtigare conor: ii verò omnia, neſcio quo pacto, ſubuertunt, & in argumentis prolixè rhetoricantur. Sed hos mittamus: illius tamen nunc minimè obliti, quòd vnum prauorum dogmatum principium ſit, nihil de demonſtratione priùs meditatum, ſimul res ipſas inquirere, ſimul veluti ſcientem quídnam demonſtratio ſit, demonſtrare tentare. Denuo igitur ad propoſitum reuerſi, calidum quod in æta-

mantium ſed de omnibus ambigentium, præter Pyro fuit.

tibus cognoſcere cupimus, primum & maximè tactu iudicemus. Erit autem optimum iudicium in vno, eodémque vnius infantis corpore. Poteſt enim & qualis calor illi ante biennium fuerit, in memoria reponi: & qualis nunc ſit, poſt duos fortè vel tres interpoſitos annos. Si nāque mutatio omnino vlla ad calidum, frigidúmve infanti facta videbitur, nullum prætereà negocium erit, qui vſque ad florentem ætatem futurus exceſſus ſit, colligere. Quòd ſi plures puellos pluribus conferre florentibus ætate velis: graciles gracilibus, quadratos quadratis, & craſſos craſsis conferes: æquè verò & qui colore & reliquis omnibus (quoàd fieri poteſt) ſimiliter ſe habeant. Quippe ſi differentiam in ætatibus inuenire ſtudeas: in ſimilibus quàm maximè licet naturis, eam inquiſitionem tutiùs facies. Porrò in contrariis naturis hanc diſquirere, non parui erroris eſt occaſio: cùm interim non tam exploratorum corporum ætatis, quàm naturalis temperamenti gratia, differentia exiſtat. Ad eundem modum tum victu vniverſo, tum temporum quibus exploratur ſtatu, pari modo ſe habentia corpora eliges, non exercitatum requieto comparans: non balneo vſum, ei qui eo non ſit vſus: non

non ieiunum, ſaturo: non ſitiẽtem, ebrio: non cum qui ſole incaluit, ei qui ex frigore riget: non cum qui vigilauit, ei qui dormiuit: nec denique eos quibus contraria eſt vel natura, vel victus ratio, vel quælibet rerum circunſtantia: ſed reliqua omnia ſint quàm fieri licet, paria, vna ætate excepta. Pari modo ſi vnum eundémque puellum cum ſeipſo conferes, omneis eius externas circunſtantias ſimiles, ad vnguem ſeruabis: quo ſcilicet, ſi qua harum alicuius cauſa in calore & frigore differentia contigit, ætatis mutationi non imputetur. Longam tibi experiẽdi rationem fortaſſe tradere videor: ſed planè veriſsimam, atque ex ipſa rei quæſitæ eſſentia deſumptam: ſicut in his, quæ de demonſtratione ſcripſimus, à nobis eſt proditum. Tu verò fortaſſe compendiariam voles, minimè curans ſi falſa ſit. Scito ergo non ſolùm falſam te, ſed etiam longam ingreſſurum viam, neque tribus quatuórve annis, quod requiris, inuenturum: ſed tota vita in ignorantia verſandum. Quantum enim accipi ex memoratorum virorum controuerſia licet, non eſt quòd putemus clarè aliquid demonſtrari poſſe; ſed nec rationabile omninò eſt, ex iis quæ poſteriora ſint, ea probari quę ſunt priora. Ergo

calidum frigidúmque corpus quod ſaltem actu, nec adhuc poteſtate tale ſit, ſenſu iudicemus: miſſo nunc, tum priorum iudicio, tum reliquis omnibus notis. Et te iam ceu rectè iudicaturum, ad ipſam experientiam remitto. Meum autem iudicium interpretabor. Complura enim deinceps corpora, non puerorum modò verùm etiam infantium, adoleſcentium, & ætate florentium curioſè tangens, neutros vera locutos inueni: nec eos qui abſoluto ſermone calidiorem, nec eos qui frigidiorem, eſſe florentem ætatem, quàm puerilem dixerunt. Si enim reliquis omnibus quæ extrinſecus adueniunt alterationibus circunciſis, eas quæ ex ſola ætate proueniunt, differentias æſtimaueris: neuter abſolutè loquenti videbitur tibi calidior. Quippe diſsident eorum calores qualitate, quæ ex imparitate difflatus creatur. Cuius rei occaſione nonnulli vel eos, qui ſecum verſentur, vel ſeipſos fallentes, alii puerorum, alii iuuenum, valentiorem eſſe calorem autumant. Eſt enim puerorum calor magis halituoſus, & copioſus, & tangenti blandior: florentium calor, ſubacre quiddam habet, ac non ſuaue. Hæc igitur tangenti occurſus differentia, plures inducit, vt florentium corpus

Nec pueri iuuenibus nec iuuenes pueris abſolutè ſunt calidiores, Illi enim plus habent calidi innati: hi calorē habent acriorem. Aphori. 14. libro 1.

pus

pus calidius eſſe pronuncient. Res verò aliter ſe habet. Quippe qui in varia materia tactum ſuum ad calorem, tum valentiorem, tum imbecilliorem, tum parem diſcernendum exercuerit: huic non dubito puerorum calorem, florentium calori, vel parem, vel ampliorem viſum iri. Eſt porrò exercendi ratio hæc: incipiendum enim ab eo quod euidens maximè eſt. Balinearum aër ita eſt aliquando calens, vt nemo eum ferat, ſed vri in eo verſatus videatur: aliquando ita eſt frigidus, vt ſudare in eo non ſit. Iam tertium quoque & ab his diuerſum, quem vtique maximè requirimus, temperatum aëris ſtatum, quid refert dicere? Iidem tres caloris ſtatus, in ſolii quoque apparẽt aqua. Quippe quæ & calida adeò, vt vrat: & frigida adeò, vt ne calfaciat quidem, & temperata adeò, vt calfaciat modicè, ſæpe cernitur. Ergo ſi te vter ſit calidior perconter, aquáne temperata an aër temperatus, neutrum dicere poſsis. Cùm enim ambo ſimiliter corpori blanda ſint, & mediocri temperie, alterum eorum dicere calidius eſſe, alterum frigidius, nulla dici ratione videtur. Iam ſi intelligas aquam labri, ea eſſe caliditate vt ferueat: aut aërem balnei prorſus inflammatum: ab vtroque te pari

modo deürẽdum conſtat. Rurſus ſi aquam ita intelliges frigidam, vt procul à glaciando non abſit: aut aërem prorſus refrigeratum, ſicut cùm ningit, conſpicitur: patet quòd vtriuſuis occúrſu pari modo refrigeraberis, regebiſque. Ergo ſummum tum calorem, tum frigus ſimiliter in aqua, ſimilitérque in aëre finge. Prætereà medium amborum extremorum ſtatum ſimili modo in vtroque conſtitue: hoc caſu quod in medio interuallo extremorum, & medii ſtatus tum in aëre eſt, tum aqua: eaſdem exceſſus diſtantiǽque rationes habebit. Tantóque dices alterum mediocri eſſe calidius, quanto alterum. Ad eundem modum & frigidius quàm mediocre, tanto eſſe aquam aliquando dices, quanto & aërem: tametſi ſuus vtriuſque occurſus tangenti idem non ſit vtrique. Neque enim ſimili modo aqua temperata, ſicut aër temperatus tactum afficit. Et quid opus eſt, in tam diſsimilibus exemplum proponam? Cum ipſe aër qui ſimili ſit calore, variè tangenti occurrat, prout aliàs veluti caliginoſus & alituoſus, aliàs veluti fuliginoſus & fumoſus: interim purus omnino eſt. Igitur in pluribus iiſdémque differentibus æqualitas caloris conſiſtit. Quæ inconſideratis quaſi inæqualis ſit, imponit:

pro

propterea ſcilicet quòd non vndequaque ſimilis apparet. Cæterùm homo,cui rationes, quas propoſui, expenderit, & ſenſum in multa particularium experientia exercuerit, is nimirum æqualitatem caloris in pueris florentibúsque inueniet: nec eo falletur, quòd alter in humida, alter in ſicca ſubſtantia repreſentetur. Quippe lapis aliquando pari cum aqua calore eſſe poteſt, nullum eo faciente diſcrimen, quòd lapis ſiccus ſit,aqua humida.Ita igitur mihi cum pueros, iuuenes: adoleſcentes millies conſideraſſem:prætereà eundem infantẽ, puerum, adoleſcentemq́; factũ nihilo calidior viſus eſt, nec puer quàm ætate florens: nec ætate florens quàm puer:ſed tantum(quem admodùm dixi) in pueris magis halituoſus, & multus,& ſuauis:in florentibus exiguus, ſiccus, nec ſimiliter ſuauis eſſe caloris occurſus.Siquidem puerorum ſubſtãtiæ vtpote humidæ, multum foràs effluit: florentium ſubſtantiæ parum,vtpote ſiccę.Itaque neuter eorum ſimpliciter videtur altero calidior: ſed alter, multitudine eius quod diflatur: alter, acrimonia. Quippe inſiti caloris puer plus habet,eiúsque blãdioris,ſi modò ex ſanguine & ſemine ortũ habet. In florentibus ætate exiguus & ſiccus,nec ſimiliter ſuauis calor tangenti occur

Principia noſtræ ge

cur

beratio-nis, ſan-guis mēſtruus & ſemē vtri uſque.

currit. Ergo calidi, frigidíque corporis ſolus tactus eſt iudex: humidi autem & ſicci vnà cum tactu, ratio. Quippe quod ſiccum eſt, durũm prorſus eſt: & hoc tactu omninò dignoſcitur. Non tamen ſi quid durum eſt, idem ſtatim & ſiccum eſt. etenim inſeparabilis à ſicco corpore duritia eſt: non tamen eius vnius propria. Nã & quod à frigore concretum eſt, durum cernitur, ſicut glacies. Quò vtique minùs ſicci, humidíque adeunda ſtatim diſcretio eſt: antè ſcilicet quàm æſtimatum ſit, quemadmodùm ſe in calore habeãt & frigore. Neque enim ſi quid cum ſummo frigore repræſentatur durum, id etiam ſiccum eſt. Nec ſi quid cum vehementi calore eſt molle, idem ſtatim eſt humidum. Verùm cum mediocriter eſt calidum, tum æſtimare durúmne, an molle ſit, oportet. Si enim molle ſit, humidum eſt: ſi durum, ſiccum. Verùm ſi hæc ita ſe habent: partium quæ in humano corpore ſunt duræ, nulla eſt humida. Neque enim tanta eſſe in eo frigiditas poteſt, vt aliquid in ipſo contreſcere in duritiem queat. Poteſt enim quod priùs fuit fluxile, aliquando concreſcere veluti adeps. Quod enim oleoſum in ſanguine, fluxiléque & pinque eſt, vbi in frigidum venit locum, cogitur: durum tamen

ne

ne ſic quidem efficitur. Commodè igitur dictum veteribus eſt, humidiſsimam eſſe adipem:ſecundo poſt eam loco, carnoſum genus. Eius plures ſunt ſpecies: prima quidem, quæ propriè caro appellatur, quam ſcilicet nuſquã in corpore per ſe inuenies, ſed eſt perpetuò muſculi pars: ab hac cuiuſque viſcerum propria ſubſtantia eſt: eam Eraſiſtratus parenchyma vocat, quaſique pro re parua leuíque habet: parum intelligens, cuiuſque viſceris actionem, huic carni acceptam referri: ſed horum non eſt nunc tempus. Quòd autem ipſum cerebri pulmonísq; proprium corpus proximum adipi humiditatis ratione fit, ex mollitie eius coniectare licet: non enim à frigido congelatur, cùm nec calore fundatur. Propinquam iis naturam habet oſsium medulla. Non eſt tamẽ eiuſdem generis cum cerebro & ſpinali medulla, ea quæ in quolibet habetur oſſe: ſed cerebrum & ſpinæ medulla, eiuſdem ſunt generis. Reliquæ omnes medullæ, alterius naturæ ſunt. Eſt tamen humidius ac calidius cerebrũ, quàm ſpinalis medulla: eóque etiam mollius: præterea ipſius cerebri priores partes tanto ſunt humidiores, quato molliores: omnia tamen hæc cute non humidiora modò ſunt, ſed etiam frigidiora. Vnóque verbo,

omne exangue frigidius ſanguine prædito eſt. Proxima cuti eſt, mollium neruorum natura. Duriores autem in humido & ſicco, ſecundum cutis naturam ſe habent, calore ab eius natura tãtùm abſunt, quantum conſentiens eſt exangue corpus à ſan guine prædito abeſſe. Lienis autem, renum, & iecinoris caro, tanto cute eſt humidior, quanto eſt mollior: calidior autem, quanto magis abundat ſanguine. Iam cordis caro omnibus iis tanto eſt ſiccior, quanto eſt durior: calidior verò non modò his, ſed etiam omnibus planè corporis particulis. Quod etiam ſenſu clarè deprehendas licet, in pectoris animalis diſſectione, ſi digitum in ſiniſtrum eius ſinum immiſeris: inuenies enim locum hunc omnium, quæ in animali ſunt, non paulò calidiſsimum. At iecinoris, lienis, renum, & pulmonis caro, ſimplicis cuiuſdam naturæ eſt: circa cuiuſque viſceris venas, arterias, & neruos creſcẽs. Cordis ſimplex carnis natura non eſt: ſed ſunt in eo fibræ, quales in muſculis cernimus, quibus caro circumhæret. Cæterùm non eſt idem fibrarum genus: ſed quę in muſculis habentur, neruorum, & ligamentorum ſunt particulæ, cordis propria quædam fibrarum eſt ſpecies, æquè ſcilicet vt venarum tunicæ,

cæ,

ex, atque arteriarum: itémque inteſtinorum, ventriculi, vteri, & veſicæ vtriuſque, licet enim in iis quoque inſtrumẽtis própriam quandam videre carnem, ſuis ipſorum fibris circumnaſcentem. Atq; hæ quidem carnes, cute ſunt calidiores: fibræ verò quàm cutis, partim paulò magis, partim paulò minùs tum frigidæ, tum ſiccæ ſunt: partim ſimiles omninò cutis ſubſtantiæ. Porrò omnes membranæ cute ſunt ſicciores, veluti, cerebri, & ſpinalis medullæ inuolucra, quæ menynges dicuntur. ſunt enim hæ quoque membranæ. Iam ligamenta omnia quanto cute ſunt duriora, tanto ſunt & ſicciora. Tendones quoque tametſi ligamẽtis ſunt molliores, attamen cute luculenter ſunt duriores. Chartilago verò poſt ligamentum deinceps eſt, præterea medium quoddam inter vtrunque, corpus: appellant id anatomici quidam *νευροχονδρώδη σύνδεσμον*, quaſi verò chartilagineum ſimul & neruoſum ligamentum dicas. eſt autem id durum, cartilaginoſúmque ligamentum. Os verò omniũ quæ cutis operit, duriſsimum eſt. At eorum quæ ex cute extant, ſiccìſsimus eſt pilus: deinde cornu: mox vngues, & vngulæ, & calcaria, & roſtra: quæque his in ſingulis animalium ratione carentiũ, ſimiles ſunt

partes. Succorũ optimus, & maximè proprius,ac domeſticus, ſanguis eſt:huius veluti ſedimentum,ac fæx, atra bilis eſt:quæ idcirco tum frigidior tum craſsior ſanguine eſt:ſicut flaua bilis,longè calidior : frigidiſsimũ verò ac humidiſsimũ omnium, quæ in animali habẽtur,pituita eſt.Inſtrumentum autem quo id cognoſcitur, ipſe eſt tactus:veluti Hippocrates in libello de hominis natura monſtrauit. Cæterùm ꝙ frigida ſit,vnus tactus diſcernit,quòd verò humida quoque,pariter tactus, viſus & ratio iudicãt.Et tactus quidem ac viſus,quòd talis iis cernitur:ratio verò,.vbi non caloris copia, ſed naturali humore talem eſſe definiuit. Ac particulæ quidẽ, & ſucci corporis,ad hunc modũ ſe habent. De iis,quæ temperamenta comitãtur, deinceps agendum. Comitãtur enim ea & quæ dicta iam ſunt : imò potiùs inſeparabilia omnino ſunt : à ſicco quidem corpore duritia : ab humido mollities : ſi tamen cum tepido calore eſt.Sed & craſsitudo habitus & gracilitas temperamenta ſequuntur : non ea modò quæ naturalia ſunt:ſed etiam,ſi qua ex longa conſuetudine ſunt contracta. Multos ſiquidem qui naturâ graciles fuerant,pingues redditos vidi:contráque, qui pingues fuerant, graciles : illis quidem ex

otioſa

otioſa & delicata vita, toto temperamento ad humidius mutato:his verò multa tolerantia,& curis,& tenui victu perſiccatis. Dicemus verò & horum diſcernendorum notas. Satius enim eſt, taliſne quiſpiam natura ſit, an ex conſuetudine redditus, noſmet priùs per aliquot ſigna diſcernere poſſe,quàm ab alio,id quærere. Sanè eiuſmodi ſignorum autor, æquè vt reliquorum omnium, mirus eſt Hippocrates. Siquidem quibuſcunque latiores venæ ſunt, hi calidiores naturâ ſunt:quibus anguſtiores, contrà magis frigidi : caloris nanque opus eſt has dilatare, flatúque extendere. Ita rationabiliter in idem ferè recidit, venarũ anguſtia,cum habitu pingui, & craſſiore:habitus gracilis, cum venarum laxitate. Quòd ſi quis ſimul pinguis craſsúsq; eſt, ac venas laxas habet, is conſuetudinis alicuiùs occaſione,non naturâ,pinguis eſt redditus. Sicut ediuersò, ſi quis anguſtas habet venas, & gracilis eſt, ne hunc quidem talem eſſe naturà neceſſe eſt. Quin cùm fames vrget, mediocritatem ex laxitate venarum & anguſtia, non à cætero totius corporis habitu ſpectandum eſſe ait. Quippe qui anguſtas habent venas, exigui ſunt ſanguinis, nec longam inediam ferunt:quibus latæ,his copia ſan-

guinis eſt, & citra noxam cibo abſtinent. Cauſæ horum euidentes iam ſunt, iis qui animum aduerterint, tametſi à me non referantur. Sed quoniam non omnes aduertunt, neceſſum fortaſſe erit, aliquid eorum cauſa dixiſſe. Quicquid in ſanguine pingue, leue, & tenue eſt, id in calidioribus corporibus alimētum quoddam calido fit: in frigidioribus, ſeruatur. Cúmque id venæ extra ſe tranſmiſerint, vbi in frigidas particulas incidit, quod genus membranæ ſunt, in iis concreſcit: in partibus verò naturâ calidioribus, cuiuſmodi carnoſæ ſunt, à calore ipſo abſumitur, ac digeritur: niſi ſicubi frigiditati temperamenti etiam vita indulgentior accedens, ipſis carnoſis particulis adipis aliquid allinat. Qua ratione etiam quæ hyeme deliteſcunt animalia, non rarò inueniuntur adipe obeſa. Et fœminæ viris ſunt pinguiores: quòd ſcilicet fœmina mare eſt frigidior, & plurimum domi verſatur. Ac quicunque corporum habitus & temperati naturâ ſunt, & mediocri exercitatione vtuntur, hos neceſſe eſt euſarcos eſſe, id verò eſt, mediocri omnino corporis habitu. Quibus verò humidum abundat, & calor à mediocritate ſumma non longè abeſt, hi corpulenti ſiue carnoſi

noſi ſunt. Corpulenti rurſus fiunt,qui naturà ſunt temperati: cæterùm deſides & ocioſi viuunt. Quippe dictum à veteribus commodiſsimè eſt, conſuetudinem acquiſititiam eſſe naturam. Nec fortaſſe oportebit,cùm id iam ſemel dixerimus,in quouis etiam capite definire, naturáne frigidior,an ex conſuetudine quiſpiam ſit redditus: ſed illud legentibus remittere: me autem compendii cauſa, proprios cuique temperamento corporis habitus perſequi. Sunt igitur nonnulli qui & graciles ſint, & venas paruas habeãt:ſed ſi ex iis quempiam incîdas, adeps excidet:quam conſtat cuti ad internam eius membranam ſubnaſci. Et raró id quidem in viris conſpicitur: in fœminis ſæpiſsimè inuenitur. eſt nanque tum frigidioris naturæ, tum vitæ magis deſidioſæ eiuſmodi nota: ſiquidem adeps ex habitus frigiditate gignitur: corpulentia, ſiue carnis abundantia, ex ſanguinis copia naſcitur: mediocritas, temperatæ naturæ eſt nota. Et corpulenti quidem omnino plus adipis habent quàm temperati. Nec tamen pro carnis ſemper portione adeps ſimul augetur: ſed alios habere plus carnis, alios plus adipis videas, aliis ambo pari modo ſunt adaucta. Et quibus quidem ambo pari modo

ſunt aucta, his tantùm ſupra temperatam naturam humoris eſt, quantum & frigoris: quibus autem plus eſt adipis, in his frigidi plus eſt, quàm humidi: æquè vt quibus caro eſt plenior, his humoris plus iuſto eſt: non tamen etiam frigoris.

Corpulentiæ cauſa.

Cùm enim calori intra debitos fines manenti, boni ſanguinis accedit copia, neceſſe eſt, corpulentia ſequatur. Quantum autem ſupra mediocritatem eſſe ſanguis debeat, id quidem menſura & pondere, oſtendere non eſt: ratione tradere licet. quippe vbi nullum adhuc morboſum ſymptoma, craſſato corpori incidit, humoris abundantia intra ſanitatis interim eſt fines. Monſtratum enim nobis & in aliis eſt, nō paruam in eo ſtatu, quæ ſanitas dicitur, neceſſariò ſtatuendam eſſe latitudinem: quin nunc quoque in omni ferè ſermone noſtro apparet, qui temperatam, mediámque naturam, reliquarum veluti canonem ſemper ſtatuamus: quæ verò ex huius vtraque ſunt parte, intemperatas cenſeamus. quod vtique non faceremus, niſi in ſanitatis ſtatu, maioris, minoríſq; ratio inueniretur. Eſt enim alia ſanitatis, alia morbi intemperies. morbi quidem, ea quæ à media temperie longiſsimè abeſt: ſanitatis, quæ paulùm. Definire autem modum ne hîc quidem

dem menſura & pondere licet. Cæterùm intemperamenti,quod intra ſanitatem habetur, ſufficiens nota eſt, quòd nulla functio animalis manifeſtè ſit adhuc læſa. Quantum igitur interuallum eſt inter id, quod perfectiſsimè functionem obit,& id quod manifeſtè actionem aliquam habet oblæſam:tanta eſt profectò & ſanitatis, & diſtemperantiæ, quæ intra ſanitatem conſiſtit, latitudo. Ab hac proxima eſt intemperies morboſa, cùm ſcilicet animal intemperamenti vitio ęgrotat.Non enim huius tantùm noxa laborat, ſed etiã aliis affectibus non paucis,de quibus in iis,quę de morborum differentiis ſcribemus, diffuſiùs agetur. Nunc redeundum ad diuerticulum eſt. Sicuti enim naturali calore optimam ſeruante temperiem, humidum quod intra ſanitatis terminos eſt auctum, non adipem modò in homine, ſed etiam corpulentiam gignit, & adipem quidem parciùs adiicit:carnem verò multò liberaliùs auget:ita rurſus,ſi humidum & ſiccum mediocritatem ad vnguẽ inter ſe ſeruent, calor autem in homine ſit minor, neceſſe eſt huius corpus adipe, quàm carnis copia, magis abundet:at verò ſi calor augeatur, ſeruétque mediocritatem altera contrarietas, minus erit ei animali adipis

quàm carnis. Sicut ediuersò, ſiquando pollet ſiccum, altera contrarietate mediũ modum ſeruante, & gracilius & durius corpus euadet. Hæc à me dicta ſunt; patétque non ſolùm ratione monſtratum eſſe, quòd ſimplices in animalium corporibus intemperies habeantur, ſed etiam quòd ſingularum manifeſtæ ſint notæ: nec eæ modò in calore, frigore, mollitie, & duritie, ſed etiam in reliquis omnibus habituum corporis differentiis, quarum de iis, quæ ex gracilitate & craſsitudine ſpectantur, mox diximus: de reliquis nunc dicamus. Calida igitur & ſicca intemperies hirſuta eſt: verùm ea in ſummo. Mediocriter autem, quæ calida quidem eſt, ſed in altera contrarietate mediocritatem habet. Similiter & quæ ſicca quidem eſt, ſed in calido & frigido, media eſt temperie: eſt enim ea quoque modicè hirta. Nuda pilis ſunt frigida omnia temperamenta, ſiue ea mediocriter ſe habent in humiditate, ſiue immodicè. Cæterùm ad ſummum glabra eſt frigida temperies & humida: minùs hac, quæ frigida eſt, ſed in altera contrarietate temperata: adhuc minùs, quæ frigida eſt & ſicca. Quanquàm putet aliquis, ſicut fieri nõ poteſt, vt in terra ſicca herbæ naſcantur, nutriantur, & incrementum capiant: ſic

nec

nec pili in [ſicca] cute. Eſt autem ſecus: quippe terra,vt terra,ſicca dicitur : cutis vt cutis. Itaque ſiccitas, quæ in terra eſt, maximè ſine humore eſt : quæ verò in hominis eſt corpore,& eius ſimiliũ animalium, nec humoris eſt expers,& maximè omniũ ad pilorum generationem eſt idonea. Siquidem nec ex iis quæ ſilicea teſta intecta ſunt : nec cruſtatis veluti oſtreis, locuſtis, cancris : ſed nec ex iis,quæ in cauernis deliteſcunt, quales ſunt ſerpentes : nec quæ ſquamata ſunt,cuiuſmodi ſunt piſces,oriri pili poſſunt : ſunt enim horum cutes, verè & in totum ſiccæ,ritu teſtæ,vel petræ.Cæterùm ex iis, quæ molli ſunt cute, vt homo,quanto vtique ſiccior, calidiórque cutis fuerit, tanto magis poteſt pilos gignere. Nam vt ab exemplo terræ, quod illi proponunt, non recedamus : herbæ nec in ſicca & ſqualente admodùm terra naſci poſſunt : nec in humida & lacuſtri : verùm cum abſumi cœperit redundantia humoris, tum enaſcuntur è terra : augentur autem largiùs, vbi hæc quoque ſicceſcit: modicè quidem in vere,celerrimè verò & plurimum , ineuntę æſtate : ſiccantur autem omnino arefacta terra æſtate iam media : licétque tibi, ſi placet , nunc quoque, ſicuti in priore libro demonſtratum

eſt,

eſt, ver ipſum, propterea quòd ex temporibus anni maximè tẽperatum eſt, temperati corporis id aſsimilare cuti, potiſsimúmq; eius temporis medium: tum enim terra quoq; ipſa medio quodã ſtatu humoris, ſiccitatiſque eſt. Quod autẽ veris æſtati eſt proximum, id iam ſicciorẽ iuſto reddidit terram: hoc etiam ampliùs, æſtas inchoata. Quam igitur dico calidam & ſiccam cutem, hanc maximè terræ ſtatui adſimiles, qui abeunte ſit vere, vel ineunte æſtate. Nam media æſtate in ſummo eſt ſicca, perinde vt teſta, inte&torum animalium tegimen: non vt hominum, ſuum, aſinorùm, equorum, aut alterius cuiuſquam eorum, quæ pilis veſtiuntur. Quare ſi cutem terræ cõparare volunt, hactenus quoque rem conſentire cum iis, quæ priùs diximus, inuenient. Ipſi verò ſeſe ex homonymia nõ animaduerſa, fallũt. In ſicca enim & calida cutẽ multos magnóſque naſci pilos diximus, nimirũ vt de homine vel animali pilis prædito, non de oſtreis, aut cancris verba facientes, quippe per omnem cutem difflatur ſemper aliquid à calido, quod ſecum etiam interni humoris nonnihil aufert. Verùm in quibus humida cutis eſt, & planè mollis, qualis modò concreſcens caſeus, in his eorum quæ exciderunt,

runt, vix per cutem non manent, partibus ſcilicet eius, quæ priùs diſsidebant, rurſus inter ſe vnitis. At in quibus dura eſt, non abſimilis caſeo iam coacto, perforatur quidem eorum quæ exeunt impetu: cùm autem rurſus vniri per ſiccitatem nequeat, meatus ipſos immutatos ſeruat: qui etiam perpetuo transfluentium ictu aſsiduè magis fiſtulantur. Si igitur quod tranſfluit, vel halitus vel humor purus ſit, halitui certè celer, miniméq; impeditus tranſitus eſt: humor in exilioribus ſpiramentis nonnunquam hæret: aliquid etiam intrò recurrere ad profundum cogitur. Sin veluti fuliginoſus craſſúsque & terreus vapor ſit, ſubinde contingit vt in anguſtis ſpiramentis impactus, nec facilè rurſum intrò redeat, nec vacuari poſsit. Hũc igitur alius rurſum è profundo ſubiens ferit, prorſúmque impellit: tum hunc rurſus alter, atque illum alius: ac multos mihi eiuſmodi vapores fuliginoſos, alium ſuper alium, impactos, tempore complicari, coniungíque intellige, ac vnum eiuſmodi efficere corpus, quale eſt, quæ foris cernitur fuligo: niſi quòd hîc quantum ſpiſſatum eſt, tantum etiam per tranſitus anguſtiam ſtipatum, in anguſtam prorſus redactum eſt formam. Vbi autem tale corpus totum obſtru-

Pilorum generatio.

ſtru-

ſtruxerit meatum, deinceps iam violenter ictum, à ſimilibus ſui, quibus exitus non eſt, excrementis, totum interim propellitur, adeò vt cute exire cogatur, iam lori formam adeptum. Adſimiles autem quod in meatu eſt impactum, herbæ ſtirpiſve veluti radici, quod verò ex cute extat, ipſi veluti ſtirpi. Fit autem niger pilus, cùm deuſto vi caloris vapore, excrementum in exactam fuliginem mutatur: flauus verò, cùm vapor minùs torretur: quippe quod tum eſt impactum, flauæ bilis, non nigræ, fæculentum excrementum eſt. Albus verò pilus ex pituita naſcitur. Rufus ſicuti coloris flaui albíque eſt medius: ſic eius generatio ex pituitoſæ, bilioſæque fæcis media quadam natura prouenit. Criſpi pili fiunt vel propter ſiccitatem temperamenti, vel propter meatum in quo radicantur: & propter ſiccitatem quidem, ad eum modum quo corrigiæ, quæ igni plus iuſto ſiccantur. Et quid corrigiarum meminiſſe eſt opus, cùm ipſos pilos, vbi igni propiùs ſunt admoti, protinus intorqueri videas? atque ita quidē omnes Aethiopes ſunt criſpi. At propter meatuum in quibus radicantur naturam, ad hunc modum, cùm exhalatio ſæpe imbecillior eſt, quàm vt rectam viã ſibi moliri poſsit, pro modo quo

inflectitur, etiam meatum ſuum figurat: interim verò exhalatio ſatis valens eſt, ſed duriore cutis natura, recta ferri regione prohibita, in latus flectitur: ita vt extrinſecus videre licet, non halitum modò, aut fumum: ſed etiam flammam ipſam cùm ſurſum agi vetatur, diuiſam vtroque verſus in obliquũ agi. Sic igitur corporis exhalatio, vbi prorſum ferri prohibetur, obliquum ſibi tranſitum ſub cute molitur, donec longiore ſpacio † collectam aliquid eam vrgeat, & foràs flatu agat. Eſt quando ambobus coëuntibus, & primæ exhalationis, quæ meatum finxit, imbecillitate, & cutis ſiccitate, obliquitas pilorum radicibus contingit. Quales autem in radice finguntur, tales rationabile eſt perpetuò fore. Neque enim durorum & ſiccorũ corporum quippiam niſi priùs moliatur, fingi in rectum poteſt. Atque hæc quidem eſt pilorum generatio. Sequens eſt, vt cauſas omnium, quæ temperamentis in pilorum pro ætate, regione, & corporis natura, differentiis contingũt, dicamus. Ergo Aegyptii, Arabes, & Indi, omnes deniq; qui calidam & ſiccam regionem incolunt, nigros, exiguíque incrementi, ſiccos, criſpos, & fragiles pilos habent. Contrà, qui humidam, frigidámque regionem habitant,

† Collecta vim adſerat, & foras expiret.

Illyrii.Germani, Sarmatæ, & omnis Scythica plaga, modicè auctiles, & graciles, & rectos,& rufos obtinēt. Qui verò inter hos temperatum colunt tractum, hi pilos plurimi incrementi, & robuſtiſsimos, & modicè nigros, & mediocriter craſſos, tum nec prorſus criſpos, nec omnino rectos edunt. Et in ætatibus ad eundem modum,infantiū quidem pili, Germanis: florētium ætate, Aethiopibus epheborum,& puerorum, iis qui temperatum locum incolunt,in robore,craſsitudine,magnitudine,& colore, ad portionem ſe habent. Incorporum quoque naturis ad ætatum, & regionum portionem pili ſe habent. Pueri enim admodùm parui, nudi ſunt pilis: quod vtique nec meatus adhuc vllus illis in cute eſt, nec fuliginoſum excremētum.

Incipientes autem pubeſcere, paruos & imbecillos exigunt.. At qui iam florent, valentiores,& multos, & magnos, & nigros habent:quòd & frequentes iam meatus iis ſint facti:& fuliginoſis excremētis, præ ſiccitate & calore abūdent. Cæterùm pili, qui in capite, ſuperciliis, & ciliis habentur: etiam pueris nobis innaſcuntur. Siquidem generatio iis eſt,non qualis herbis, ſed qualis ſtirpibus, prima ratione à natura conditis, non temperamentum ex

nece-

necesſitate ſequentibus: ſicuti in libris de vſu particularum eſt monſtratum. Verùm *Lib. II.* hi quoq; quòd quidem ſint, id naturæ arti acceptũ ferunt: quòd nigri, rufive, vel alio quouis ſint colore, id ætatis temperamento omnino debẽt. Subrufi enim ferè ſunt, quoniã quod in meatibus eſt impactum, nondum totum eſt nigrum: quippe cùm humiditas multa ſit, & tranſitus facilis, & deuſtio imbecilla. Boni verò incrementi, & modicè craſſi ſunt, propter excrementorum quibus aluntur copiam: quippe ipſa pars corporis in qua fiunt, ſicca eſt: tota nanque calua oſſea eſt. Cutis verò quæ illi eſt circũdata, tanto reliqua totius corporis cute eſt ſiccior, quanto etiam eſt durior. Aſcendit tamen tum ab iis, quæ circa cerebrum ſunt, tum verò ex toto corpore, fuliginoſi excrementi non parua vis: quò fit, vt quale ætate florentibus totum eſt corpus, eiuſmodi iam infantibus fit capitis cutis. Eóque rationabilius nonnulli procedente tempore calui redduntur: quibus ſcilicet à primo durior cutis erat: quippe monſtratum priùs eſt, ſeneſcentium partes omnes ſicceſcere. Fit autem cutis non paucis veluti teſtacea, vbi ſupra iuſtum fuerit ſiccata: in ea verò, ſicut ex prioribus conſtat, nihil naſci po-

Caluitij cauſæ.

Cani à pituita fiũt putri: ſenectus enim quædã putredo eſt: Ariſtote. prob. pen. Alexãder Aphr. 6. problematibus primis.

teſt. Itaque etiam interna manuum, & inferna pedum, ſemper glabra, & pilorũ expertia ſunt: quòd ſiccißimus denſißimúſque ſit tendo is qui ſub cute habetur. Quibus autem ad ſummam ſiccitatem, cutis capitis non peruenit, imbecilli his omnino, albíque pili fiunt, quos vulgò canos appellant. Imbecilli quidem conuenientis alimẽti penuria: albi verò propterea quòd alimentum quo aluntur, veluti ſitus eſt pituitæ, quæ ſpacio computruit. Vbi enim meatus etiamnum manet, excrementum verò exiguum eſt, & lentum, ac languidè à calore propellitur, non diſsimiliter putredini afficitur. Iam calui fiunt homines, cùm ſeneſcunt, à ſyncipite magis: caneſcunt magis à temporibus, quoniam illud omnium capitis partium eſt ſicciſsimum. hæret enim cutis illic oſsi nudo. Tempora verò humidiora ſunt: quòd in his muſculi magni ſub cute habeantur, omnis autem muſculus carnoſus ſit: caro, tum oſſe, tum cute humidior. Eſt autem ei quod dicimus, diligenter attendendum, ne imprudentes noſmetipſos fallamus: ſicuti ſe fallũt multi ex iis, qui optimi viſi ſunt medici, qui ſi quem caluũ viderint, ſtatim huic ſiccum eſſe totius corporis temperamentum putãt. Neq; enim ſimpliciter ita con-

iecta

iectare oportebat: ſed priùs illud definire præſtiterat, humanum corpus in aliis æquabili per totum temperamento eſſe: in aliis, nec iis paucis inæquabiliter eſſe affectum cùm eorum aliæ particulæ mediocri & iuſto ſint humidiores: aliæ frigidiores: aliæ ſicciores: aliæ calidiores: aliæ prorſus temperatæ, ac mediocres. Porrò huic maximè eſſe attentos conuenit, vbi corporis temperiem æſtimamus. Quippe ſi totum corpus æquabiliter cõditum ſit, omnémq; partium inter ſe competentiam in latitudine, longitudine, & altitudine ſeruet: poteſt vtique æquabiliter attemperatum eſſe id corpus At ſi cui corpori, thorax, collum, & humeri maximi ſunt, lumbi parui anguſtiq;, & crura gracilia atque ſicca, quomodò id dixeris omnibus particulis ſimiliter affectum? Quin ſi crura ei craſſa ſint, & lumbi lati, thorax verò anguſtus: ne id quidem omnibus particulis ęquabiliter eſt temperatum. Sunt alia corpora, quibus maximum eſt caput: alia quibus paruum, quale paſſeribus. Iam crura aliis blęſa, aliis vara. Artuum quoque extrema aliis gracilia ſunt, aliis craſſa. Et thorax aliis, vt dictum eſt latus aliis tabulæ ritu anguſtus, quos Græci *σανιώδεις* vocãt. Vbi verò opertæ ſcoptulæ illis, ſine carne nudæq; planè

ſunt, & alarum more pronæ, nominantur à medicis eiuſmodi naturæ Græcè πτερυγώδεις. Quantopere hæ ſint vitiatæ deperdito his paulò minùs omni interno thoracis ſpacio, quo pulmo, & cor ſunt ſita, neminem latet. Innumeræ verò aliæ particularum corporis planè affectiones ſunt: vbi id à naturali analogia, protinus in vtero matris ad inæqualem intemperiẽ eſt mutatum. Minimè igitur in corporibus id genus ex vnica particula coiectandum de toto eſt. Neque enim hi qui mores ex ingenio corporis docere profitentur, ſimpliciter de omnibus pronunciant: verùm ipſi quoque experientia docti, ſi quis impensè hirto eſt pectore, hunc audacem iudicant: ſin cruribus eſt hirtis, ſalacem non tamen cauſam etiam adiiciunt. neque enim cùm pectus habere leoni ſimile dicunt, crura verò hircoſa, primĩ ideo cauſam inuenerunt: ſiquidem cur leo quidem audax, hircus verò ſalax ſit, ratio etiam inueſtigandum exigit: hactenus enim quod in re quidem fieri cernitur, dixere: cauſam tamen eius omiſere. Cæterum is, qui naturali ſpeculatione eſt exercitatus, ſicuti aliorũ omnium, ita horum quoq; cauſas inuenire tẽtat: propterea enim quòd inęquali partiũ temperamento ſunt, non leo modò & hircus

Ariſtotelis liber eſt de phyſiognomonia.

cus

cus, ſed etiam cæterorum pleraq; animaliũ, idcirco ad alias actiones aliud eſt pronum. Ac de his quidem Ariſtoteles commodè tractauit. Sed quod ad rem propoſitam eſt vtile, id iam apparet: hominum ſcilicet temperamenta conſiderantibus, ſingulas partium per ſe examinandas eſſe. Nec ſi cui thorax hirſutus eſt, huic totum corpus calidius, ſicciúsq; ex neceſsitate putandum ſed plurimum in corde caloris eſſe cóq; audacem: poſſe verò aliquãdo etiã huius ipſius rei occaſione accidere, quò minùs totum his corpus ſimiliter calidum ſiccúmq; ſit: quòd ſcilicet plurimũ caloris ſurſum huc ſpirauerit, atque in partem cõtinentem euacuatum ſit. Nam ſi tota corporis temperies eſt æqualis, erit his ſtatim thorax ipſe vniuerſus latiſsimus, venę amplæ, arteriæ, magnæ, eædem, maximè vehemẽtiſsiméq; pulſantes, tũ plurimi per totum corpus pili: atque hi quidem in capite plurimi incrementi, nigri & criſpi, vtiq; in prima ætate; procedente verò tempore caluities excipiet: quinetiam eiuſmodi hominibus cùm æqualiter ſunt attemperati, & robuſtum, & exactè deliniatum, & muſculoſum totum corpus erit: tum cutis nigrior, durior, atque hirſutior. Ad eundem modum, ſi contraria omnia in thora-

Libro de phyſiognomonia, & in hiſtoria animaliũ.

Signa tẽperaturæ calidæ æqualis.

ce ſint, ac æqualis in toto corpore temperies vigeat,id eſt, ſi humidiores & frigidiores vniuerſæ corporis partes ſint, thorax quidẽ anguſtus,& glaber erit : ſicuti etiam totum corpus pilis nudum:cutis verò mollis & alba, capilli ſubrufi, potiſsimùm in iuuentute, hi in ſenectute non caluеſcunt, timidíque ſtatim & ignaui,& ſegnes:adde etiam,paruis venis,ac minimè conſpicuis, & adipoſi fiunt.Iidem neruis,muſculíſque imbecillis, & artubus parum exactè deliniatis,& blæſis. At vbi varia partium temperies eſt,ex vna earum pronunciare de toto corpore non licet, ſed adeundæ ſingulæ ſunt:æſtimandúmque quo temperamẽto ventriculus quo pulmo, quo cerebrum, ac reliquarum per ſe,vnaquæque ſeorſum ſit. Atque hæc quidem ex functionibus noſcenda : cùm nec manuum contrectatione, nec oculorum inſpectione inueniſſe temperiem eorum ſit:ſimul autem penſitandus & continentium ea partium affectus eſt,quarum omnium extrema eſt cutis hæc in noſtra regione, quæ vtique temperata eſt, ſubiectarum partium naturã prodit : quanquàm nec in ea ſimpliciter loquenti,omnium:ſed duntaxat earum, quæ ſimilem habent cuti temperiem. At in his quæ ſub Vrſa & ſub Meridie ſunt, locis,

Pergamus Aſiæ minoris vrbs, Galeni patria.

quo

quoniam corporum quæ in altero ſunt, calor in altum à circundante extrinſecus & vincente frigore eſt fugatus: alterorum in cutem, ab externo calore attactus prodiit, non poteſt ex eo affectu, qui in cute cernitur, internarum particularum temperies clarè diſcerni: quippe corporis tẽperies, in regionibus iis quæ à temperie receſſerũt, inæqualis viſitur, externis ſcilicet, interniſq; partibus ad eundẽ ſe modũ non habẽtibus. Gallis enim & Germanis & omni Thracio ac Scythico generi frigida, humidáque cutis eſt: ideòq; etiam mollis, alba, & pilis nuda. Omnis verò naturalis his calor in viſcera vnà cum ſanguine confugit: vbi dum agitatur, & premitur, & feruet, iracundi, audaces, & præcipitis conſilii redduntur. Aethiopibus verò & Arabibus, omnibus denique iis, qui ad meridiẽ incolunt, natura cutis ex ambientis æſtu & naturali calore foràs acto, vſta, dura, ſicca, & nigra redditur, toto corpore naturalis quidẽ caloris exiguam obtinente portionem: ſed alieno atq; adſcititio incaleſcente: quippe id quoq; ab Ariſtotele in multis eſt traditum: eſtque illi, ſi alteri vlli attendendũ: ac in ſingulis corporibus æſtimandũ, ſuóne & proprio an adſcititio calore incaleant. Quæ enim putreſcunt

omnia, adſcititio calore ſunt calida, proprio frigent: qui meridianam plagam incolunt, adſcititio calore ſunt calidi, proprio frigidi. Iam apud nos quoque naturalis calor hyeme eſt vberior, adſcititius minor: æſtate contrà, adſcititius maior, naturalis minor. Omnia nanque hæc definiat oportet, qui rectè temperamentum eſt cogniturus. Neque enim omnino ſi cutis nigrior apparet, iam totus homo calidior eſt: ſed ſi ita eſt, cæteris omnibus ſimili modo ſe habentibus, ſiquidem ſi alter in ſole verſatus diutiùs eſt, alter in vmbra: illi nigrior, huic albidior cutis erit, verùm hoc ad totius temperamenti alterationem nihil facit. Ipſa nanque cutis ſub ſole diutiùs habita, ſiccior: in vmbra, humidior euadet: non tamen naturalis temperies, vel iecinoris, vel cordis, vel alterius cuiuſquã viſceris, ſtatim mutabitur. Optimum igitur fuerit, ſicuti priùs eſt dictum, cuiuſque ſeorſum particulæ tẽperamenti notas conparaſſe. Verbi gratia, ventriculi, ſi is bene concoquit, quòd temperatus ſit: ſi non bene concoquit, intemperatus: ſi nidoroſos quoſdam vel fumoſos edit ructus, quòd igneus in eo calor & immoderatus ſit: ſin acidos, imbecillus & infirmus. Simili modo, ſi qui bubulam, & omnia quæ concoctu

dif

dificilia ſunt concoquunt: eorum calor immodicus ſit: ſi qui verò hæc concoquere non valent, ſed ſaxatiles piſces, & talia concoquunt, infirmus. Videndum autẽ hîc rurſum, num ſucci alicuius, qui aliunde confluat, culpâ, eiuſmodi ſymptoma ventriculo accidat: aliis enim ex capite pituita: aliis flaua ex iecinore bilis, in ventriculum confluit: rarum tamen hoc cernitur & paucisſimis contingere. At compluribus à capite defluit pituita: atque id maximè Romæ, ac locis perinde humidis. Cæterũ & quòd rarò accidit, conſiderandum: nihil que pro ſuperfluo habendum, aut negligendum. Siquidem ipſe vidi, quibuſdam perquàm pituitoſis hominibus, multam tamen in ventriculo colligi flauam bilem, quam cùm ante cibum aqua vinóve epoto, euomere debuiſſent, ſi quid ciborum priùs quàm vomerent, guſtaſſent, & hos corrumperent, & capite dolerent: cùm hos quidam naturâ bilioſos eſſe crederent: quanquàm eſſent toto corpore molles, & candidi, & glabri, & adipoſi, & venis ac muſculis parum conſpicuis: præterea exanguès, nec tangentibus admodùm calidi. Vidi & qui bilem nunquàm vomuerunt, qui tamen & graciles, & hirſuti, & muſculoſi, & nigri, & venoſi fuerunt, affatímque *Hi fuerũt*

muſculoſi, ſed minùs quàm corpulenti.

calidi, ſi quis tangeret, videbantur: cuiuſmodi habitu Eudemus philoſophus erat. Sed incidit hoc loco ſpeculatio quædam anatomica, id eſt, quæ ad corporum diſſectionem pertinet, quam aliqui medicorũ ignorantes, ex ſymptomatum diſſonantia, magnoperè anguntur, dum parum intelligũt meatum illum, per quem iecur bilem in ventrem euomit, aliis geminũ eſſe, aliis vnicum, id quod in quadrupedũ diſſectionibus videre licet. Ac plurimum quidem vnicus is eſt, in id inteſtinum quod pylori, id eſt exitus fundi ventris, & ieiuni medium eſt, inſertus: Græci medium id γαστρὸς ἔκφυσιν, quaſi quiddam è ventre enatũ vocant: vel ſi geminus meatus ſit, in ecphyſin illam, maior inſeritur, minor in fundũ vẽtriculi paulò ſuprà pyloron inuenitur: ſed tamen in pauciſsimis, ſuperior pars maior, inferior minor. Cæterùm quibus eſt maior, his in ventrem quotidie nõ exiguum bilis effunditur, quam & euomant ante cibos oportet: & niſi id faciant, læduntur: quibus autem vnicus eſt omnino meatus, his tota bilis confluit in ieiunum: quánam igitur ratione dignoſcere hos licebit? neque enim diſſecandos eſſe viuos cenſeo. Primùm certè totius corporis temperamento: veluti paulò ſuprà eſt propo-

ſitum: deinde iis, quæ infrà excernuntur. Eudemus enim bilioſa mera perpetuò per ſedem excernebat: vtpote, qui multá collegit bilem, cuius nihil in ſuperiorem ventrem peruenit. Reliquis, qui ſcilicet & pituitoſo erant corporis habitu, & bilem vomebant, his haudquaquam erat aluus bilioſa: quippe cùm & minimum flauæ bilis gignerent, & eius plurima portio in ſuperiorem ventrem perueniret. Tertium notæ genus in ipſis eſt vacuatis. Nam quibus in ventre bilioſum excrementum gignitur, id porri virorem præfert. At quibus ex iecinore deſcendit, his vel planè flauum eſt, vel omnino ſaltem pallidum. Prætereà quibus in ventriculo bilis illa gignitur, quæ porri colorem imitatur, debet omnino his cibus fuiſſe non panis, nõ ſuilla caro: ſimiléve aliquid: ſed neceſſariò aliquid, quod his calidius fuit, neque id boni ſucci. Quibus autem ex iecinore in ventrem defluxit, his flaua ea, pallidáve euomitur, etiam ſi boni in primis ſucci fuit quod ſumpſerunt: etiam ſi ad ſummum fuit concoctum: imò verò magis ipſis qui ad vnguem concoxerunt, flaua vomuntur: atque etiam magis his, qui diutiùs cibo abſtinuerunt. Quæ verò bilis porrum refert, iis ſolis gignitur in ventre,

qui

qui vtiq; concoxerunt malè. Quinetiam ſolicitudo,ira,dolor,labor,exercitatio,vigilia,abſtinentia,& inedia, ſicci flauæ bilis plus aceruant, propterea quòd plus eius ſucci in iecinore gignũt.Sunt igitur tum hæc certa indicia, tum ad hæc, quòd vbi ſiccum & igneum vẽtriculi calorem conuerſio ad bilioſum ſequitur, panis, & ſuilla, & bubula caro, commodiùs quàm ſaxatiles piſces concoquentur:cum, ſi ex iecinore bilis affluat,ex comeſtorum mutatione nulla ſecutura ſit concoctionis diverſitas. Atquè his quidem diſcernitur, quòd non temperamenti, ſed alterius cuiuſquam gratia prouenit. Ad eundem modum ſi defluens à capite in ventrem pituita acidi ructus cauſa eſt, conueniet ſimili ratione hîc quoq; à ventris proprio affectu hanc diſernere. Aequê verò & capitis dolores ex propriáne eius intemperie, an propter ventris aliqua excrementa incidant diſcernendi. Iam cerebrũ ipſum cuius ſit temperamenti, per ſe æſtimare eſt ſatiùs quàm ex corporis, totius affectu. Ipſius autem per ſe conſideratio, ex canitie,catarrhis,tuſsi diſtillatione, & ſaliuæ copia initur: quippe quæ omnia id frigidius, humidiúſque eſſe doceant. Atque his amplius, ſi ex leui qualibet occaſione, in

hos

hos deuenit affectus. At caluities ex ſiccitate prouenit: nigrorum autem & frequentium pilorum prouentus, æqualis in cerebro temperamenti nota eſt. Ergo ad hunc modum de temperamentis ineunda nobis conſideratio eſt, quamq; ſcilicet particulá ſeorſum perpendentibus: nec auſis ex vna pronunciare de omnibus: quod vtique nõnulli fecerunt, qui reſimos, humidos: adũcos, ſiccos eſſe dixerunt. Et quibus parui ſunt oculi, ſiccos: quibus magni humidos: atque de hoc quidem parum inter eos conuenit. Alii nanque eorum qui ſcilicet humidis particulis oculos adnumerant: vbi eos maiores vident, in his humiditatẽ temperamenti pollere exiſtimant. Alii caloris vehementia, qui in prima formatione ſurſum confertim magis copioſiorque ferebatur non oculos modò, verùm etiam os ipſum & reliquos omnes meatus ampliores factos aiunt: ita non humiditatis id, ſed caloris indicium eſſe. Verùm ambo à veritate aberrant, vno modo, eoque communi, quòd vnius particulæ occaſione de toto corpore pronunciare ſint auſi: altero, quòd formatricis in natura virtutis, quæ artifex facultas eſt, & particulas ſecundum animi mores effingit, parum meminerunt. De hac nanque Ariſtoteles dubitauit, nun-

Ariſ. cap. 6. & 9. lib. 2. de generation.

quid

quid diuinioris originis ſit,·atq; à calido, frigido,humido,& ſicco , res diuerſa : quò mihi minus rectè facere videntur , qui tam temerè de rebus maximis pronunciant,& ſolis qualitatibus formandarum partium cauſam aſsignant : rationabile enim eſt,hæc organa eſſe,formatorẽ aliũ. Sed & citra tam arduas quæſtiones , inuenire licet,ſicut oſtendimus,humidam , ſiccam,frigidam,calidámque temperiem. Errant igitur qui propriis indiciis neglectis, ad ea quæ longè poſita ſunt,& magnæ quęſtioni fuerunt , atque ad hunc vſque diem optimis philoſophorum dubitata ſunt;cõuertuntur. Neque enim propterea quòd pueri naſis magis ſunt reſimis , florentes ætatis magis aduncis : idcirco rationabile eſt reſimos omnes humidos cenſere:aduncos,ſiccos , ſed fieri poteſt , vt formatricis virtutis eiuſmodi opus ſit , potius quàm temperamenti : quòd ſi temperamenti eſt tota,at certè eius quod in naſo tantum habetur,non eius quod in toto corpore,nota fuerit:quare fruſtra illud prædicant:in ſiccis naturâ temperamentis naſum acutum, oculos cauos,tempora collapſa : quòd ſcilicet in affectibus iis quę corpora liquant, atque ſuprà quàm par eſt , inaniunt , hæc contingant,ſæpe nanque ſic accidit , ſæpe

Hæc facies in morbis acutis mala Hippo*crati initio* Prog.

non

non ita:ſed videre licet totius corporis habitum,& mollem,& pinguem , & album, & carnoſum , cùm tamen oculi ſunt parui, & naſus acutus. Rurſus ſiccum , macilentum,nigrum,& hirſutum , vbi magni ſunt oculi,& naſus reſimus. Præſtat igitur,ſiquidem de ſolo agitur naſo , vt ex eo reſimo humiditatem , ex eo adunco ſiccitatem coniectes : nec de totius animantis temperie ex his particulis pronunties. Pari modo oculorum , & alterius cuiuſlibet partis proprium temperamentum ex propriis indiciis,æſtimare eſt ſatius , non de totius corporis temperie ab vna quapiàm particula indicium ſumi : cùm ſiue humoris vincentis , ſiue caloris , ſiue etiam amborum , cæſios oculos indicium ſtatuere oportet , vtique proprii ipſorum ſic, non omnium totius corporis partium, temperamenti documentum erunt. Neque enim ſi dura & macra crura ſunt , omnino ſiccum eſt totius corporis temperamentum : alii nanque affatim carnoſi,& pingues , & craſsi , & prominenti ventre , & molles , & candidi , etiam cum eiuſmodi cruribus cernuntur : verùm ſi totius corporis temperies pari ratione ſe habeat, ſic ei omnino ſunt,quibus macra ſunt crura: humidi , quibus craſſa. Præterea quibus

acu

acutus eſt naſus aut aduncus, hi ſicci: quibus reſimus, humidi. Ad eundem modum de oculis, temporibus, cæteris denique omnibus particulis iudicandum. Quibus verò impar temperamentum eſt, nec omnium particularum idem: alienum à ratione eſt, ex vnicæ particulæ natura, de omnibus ſententiam ferrè: porrò tale quippiam plurimis eorum impoſuit, cùm non de hominum modò, ſed etiam aliorum animalium totius corporis temperamento, ex indiciis, quæ in cute tantum ſpectantur, iudicium ferre ſunt auſi. Neque enim ſi dura cutis eſt, neceſſariò ſiccum eſt animans: ſed fieri poteſt, vt tantum cutis ſic ſit affecta: ſed nec ſi nigra hæc, hirtáue eſt, ſimili modo: nec ſi mollis hæc, depiliſve eſt, humidum ex neceſsitate totum eſt animal: verùm ſi per totum æquabiliter eſt attempperatum ratio eſt, vt qualis ſit cutis, talis ſit & reliquarum partium vnaquæq;: ſin inæqualiter, non item. Quippe oſtrearum totum corpus humidiſsimum eſt, cutis ipſa, ſicciſsima. Eſt enim iis qua teguntur teſta, cuiuſmodi eſt nobis cutis: atque hinc illis Græcè nomen, ὀστρακόδερμα enim nominantur omnia eiuſmodi animantia, propterea quòd cutis eis oſtraco, id eſt teſtæ adſimilis eſt. Iam malacoſtraca, id eſt, quæ

Id eſt, teſtacea cute animalia.

quæ molli teſta integuntur,veluti marinæ locuſtæ,& gammari, & cancri,cutem quidem habent ſiccam : reliquam vniuerſam temperiem , humidam. Imò verò illud ipſum humiditatis in carne nonnunquam animalibus cauſa eſt , quòd ſiccam terrenámque portionem,natura his vniuerſam circa cutem reponit.Non eſt igitur putandum, nec quòd cutis oſtreis ſicca eſt, illicò carnem quoque eſſe ſiccam : nec quòd hæc perhumida muccoſáque eſt , iam cutem quoque eiuſmodi eſſe, quippe æquum eſt quanque particulã ex ſeipſa dignoſci. Ergo tum in his peccant ii, qui commentarios de temperamentis nobis reliquerunt: tum quòd id omittunt quod Hippocrates rectiſsimè admonuit, ſpectandum eſſe ex quibus, in quæ, mutationes ſunt factæ, fit enim non rarò vt præſens nota prioris temperamenti ſit,non eius quod in corpore nunc habeatur. veluti ſi quis annos natus ſexaginta, denſo pilo ſit, non quòd calidus & ſiccus nunc ſit, ſed quòd anteà talis fuerit : conſiſtunt autem ei prius geniti pili, ad eum modum, quo herbæ quæ vere ſunt enatæ, nonnunquam perſeuerant æſtate. Aliis enim ſpatio & paulatim contigit à plurima illa hirtitate mutari:labentibus ſcilicet præ nimia ſiccitate pilis.

Aliis diutiſsimè pili permanent, vtiq; qui nec in proceſſu temporis admodùm ſiccantur,& à primo valentem habuerũt originem : arborum ritu, quarum radices in terra valenter comprehenderunt. Caue igitur ſi quem piloſum admodùm videas, hunc ſtatim melancholicum putes, ſed ſi quidem floret adhuc ætas,nondum eſſe talem:ſin iam declinat,melancholicum exiſtima : at ſi ſenex eſt, non item, fiunt nanque melancholica temperamenta ex ſanguinis aduſtione. Ceterùm cùm id pati incipit,non ſtatim eſt percoctus:verùm hirtus abundè,qui calidus & ſiccus eſt,celeriter erit:ſi modò eorũ, quæ propoſita ſunt, meminimus, non ilicò melancholicus: quippe cutis denſitas, craſsiorum excrementorum tranſitum remorans, in temperamentis, quæ calida in ſummo ſunt, comburi ea cogit:ita fit, vt tale iis nunc ſit excremẽtum quod pilos creat, quale olim procedente tempore in vaſis ſanguinis eſt futurum. Tum hæc igitur omiſſa prioribus ſunt: tum præter hæc, quòd ex natura excrementorum, indefinitè de temperamentis pronuntiant, putant enim particularum temperiem, ſimilem eſſe cum excrementorum natura. Id verò vſquequaque verum non eſt : ſed fieri interim poteſt,

teſt, vt pituitoſa excrementa colligantur, nec tum humida ſit particula: imò frigida omnino: humida verò non omnino. quippe cùm ſiccam quoque eſſe liceat. Quod autem eis impoſuit, facilè animaduertitur: non enim norunt, quòd ex cibis, nequaquam ex ipſo corpore noſtro pituita fit: quare nihil miri eſt, ſi vbi ingeſtos cibos, qui humidi fortaſſe naturâ ſint, corpus non vincit, ſimile iis ipſum quoq; excrementum creet. Non eſt igitur quòd opinentur, tanquam corpus ſiccum eſt, itidem excrementum quoque eſſe ſiccum. etenim ſi quis ab initio, ſicciore frigidioréq; temperamẽto ſtatim fuit, is non melancholicus eſt, ſed vtique ab excrementis pituitoſis: quòd ſi ex habitus mutatione frigidus ſiccúſque eſt redditus, neceſſariò hic talis iam etiam melancholicus eſt: verbi gratia, ſi quis antè calidus & ſiccus, ex ſanguine vrẽdo plurimã generauit atram bilem: etenim is præterquam quòd ſiccus eſt & frigidus, protinus etiam melancholicus. Sin à principio frigidus & ſiccus fuit, habitus quidem corporis eius albus, mollis, depilis, venis articulíſque parum expreſsis, gracilis, & tangenti frigidus: animus verò minimè audax, ſed timens, & triſtis: non tamen excrementa huic me-

lancholica ſunt. In his igitur omnibus peccant plerique medicorũ, ex eo quòd proprias notas reſpuunt, atque ad ea quæ non perpetuò, ſed frequenter accidunt, conuertũtur. Eiuſdem erroris occaſione, & quod excalfacit, id etiam ſiccare omnino putãt (hoc enim veluti coronide ſummáq; vniuerſi ſermonis addito, ſecũdum iam librũ finire ſtatui) quippe phlegmone obſeſſas partes calida perfundentes aqua, atque ita vacuari ab iis humorem cernentes, clarè indicatum arbitrantur, ſiccitatem omnino calori ſuccedere: neque id modò vbi cum ſiccitate is, verùm etiam vbi cum humore eſt coniunctus. Cæterùm non eſt idem vel vacuaſſe ab aliquo humorem, qui locis quibuſdam ſit diſperſus, vel propriã particulæ alicuius temperiem ſicciorem reddidiſſe: ſiquidem inæqualis quædam in his, quæ phlegmone laborant partibus, intemperies eſt, ſimilaribus ſcilicet corporibus à proprio temperamento nondum amotis, ſed aſsiduè adhuc in mutatione atque alteratione verſatis, omnibus nimirum interpoſitis inter eas ſpatiolis, fluxione refertis. Quæcunque igitur calida humidáque naturâ ſunt, cùm ſic affectis admouentur: ipſi quidem ſuperuacanea, quæ media ſimilarium ſpatia occuparunt,

euocant:

euocant:corpora tamen ipſa tantùm abeſt vt ſiccent,vt etiam illis humorem adiiciāt, ac ipſa quidem veritas ita ſe habet:demonſtratio tamen [euidens] dictis requiritur. Verùm eam cùm & longiorem exiſtimē, quàm vt huic libro inſeratur,& auditorem deſideret, qui medicamentorum facultatis ſit non ignarus in præſens differo. Cæterùm vbi in tertio libro, de omni temperamentorum genere tractauero, ac de iis, quæ poteſtate calida, frigida, humida, ſiccáque ſunt, omnem methodum indicauero : mox integrū libellum ſcribere de inæquali intemperie decreui. Quippe ſic abſoluetur à nobis vniuerſa de temperamentis diſceptatio [tum ad libros de medicamentis,tum]ad medendi methodum non parum allatura commodi.

GALENI DE TEMperamentis, Thoma Linacro Anglo interprete, libri ſecundi finis.

CLAVDII GALENI DE TEMPERAMENTIS LIBER TERTIUS,

THOMA LINACRO Anglo interprete.

Anacephalæoſis.

AC quòd energiâ, ſiue actu calidorum, frigidorum, humidorum, & ſiccorum vnumquodque tale eſſe dicatur, vel quod ſummã habet eiuſmodi qualitatem, vel quod vincit in eo id genus qualitatum aliqua, vel quòd ad cognati generis mediocre aliquid, vel ad vnumquodlibet à nobis ſit collatum, priùs eſt traditum, Monſtratum prętereà eſt, quemadmodum ea quis agnoſcere exactè poſsit. Reliquum eſt vt de iis, quę talia poteſtate ſunt diſſeramus, ſi tamen priùs explicuerimus, quid ipſo poteſtatis nomine ſignificetur. Eſt autem breuis eius & facillima, & clara explic

explicatio : quippe quod quale dicitur, tale nondum eſt, ſed poteſt tale eſſe, id hoc eſſe poteſtate dicimus : hominem, verbi gratia, qui modò natus fuit,rationalem:& auem volatilem : & canem venaticum : & equum celerem : ſcilicet quod eorũ vnumquodque futurum omnino eſt, ſi nihil id extrinſecus impediat, hoc ceu iam id ſit, appellantes. Vnde (arbitror) hæc eſſe poteſtate,non actu dicimus : perfectum nanque eſt, ac iam præſens ipſa energia [ſiue quod actu eſt:] quod verò poteſtate eſt,imperfectum, & adhuc futurum, atque vt fiat quidem id quod dicitur,veluti habile,non tamen adhuc eſt. Siquidem nec infans rationalis iam eſt, ſed talis futurus. Nec qui modò editus eſt canis venator:qui ſcilicet adhuc non videat:ſed quòd venari queat,ſi ad iuſtum perueniat incrementum,ſic nominatur. Ac maximè quidem propriè ſola ea poteſtate eſſe dicimus, in quibus natura ipſa ſuopte impetu ad abſolutionem venit, vtique ſi nihil ei extrinſecùs impedimento ſit. Prætereà quæcunque fientium, vt ſic dicam, continentes materiæ ſunt;nec refert continentes, an conuenientes, an proprias dicas : quippe cùm ex omnibus indicetur quod propinquum eſt, quòdque nec alia intercedente mutatione ſic

dicitur: verbi gratia, cùm ſanguinem poteſtate carnem appellas, quoniam minimam mutationem ad carnis generationẽ requirat. At non qui in ventriculo habetur concoctus cibus, continens carnis materia eſt, ſed priùs ſit ſanguis oportet. Longiùs etiam abſunt, maza & panis, quippe quæ vt caro fiant, tres ſui mutationes requirant: cæterùm hæc quoque omnia, poteſtate caro dicũtur: etiam ante hæc ignis, aër, aqua, & terra. Etiam horum ipſorum communis materia. Atque hæc quidem omnia magis minúsve abuſiuè loquentibus nobis dicuntur. Primus autem modus, eorum quæ poteſtate eſſe aliquid dicuntur, maximè eſt proprius. Proximus huic eſt eorum, quæ ſunt propinqua materia, veluti ſi fumidam exhalationem, flammã eſſe: aut halitum, aërem poteſtate dixeris. Dicitur autem aliquãdo poteſtate eſſe, & quod ei quod ex accidenti dicitur, eſt ex aduerſo poſitum: vt ſi carnoſi quis iuuenis in frigida lauationem, corpus eius ex accidenti, non ex propria poteſtate calfacere dicat. Ergo tot modis etiam poteſtate calida, frigida, humida, & ſicca dicentur. Dubitabitur quoque non abſurdè, cur caſtoreum, vel euphorbium, vel pyrethrum, vel ſtruthion, vel nitrum, vel myſi, calida eſſe dicamus:

dicamus: rurſus lactucam vel cicutam, vel mandragoram, vel ſalamandram, vel papauer, frigida: vtrúmne ſub prædictis iam modis comprehendantur, an alia quapiam ratione dicantur, quæ dicta nondum ſit. Bitumen nanque, reſina, & ſeuum, & oleum, & pix, calida poteſtate ſunt, quòd vtique energiâ calida celerrimè fiant: etenim celerrimè inflammantur: prætereà cùm corporibus noſtris admouentur, ea manifeſtiſsimè calfaciunt. At chalcitis, myſi, ſinapi, nitrum, acoron, meon, coſtus, & pyrethrum, cùm nobis ſunt admota, calida videntur, alia magis, alia minùs: non tamen ſunt idonea quæ in flammam vertantur. An igitur ſeipſos fallunt, qui id ſolùm æſtimant? nunquid aliqua facilè in flammam tranſmutentur vel non? quos vtique non ſic, ſed an vertantur in prunam vel non, æſtimare oportebat, cùm ſit pruna ignis non minùs quàm flamma: hoc tamen diſcrimine, quòd aëre, vel aëreo quopiam in ignem mutato, flamma: terra, vel terrea re aliqua accenſa, fit pruna. Atque hactenus quidem conſentire ſecum ſermo omnino videtur: ſiquidem videntur medicamenta ea, quæ vbi ignem attigerint, facilè accenduntur, nos quoque excalfacere, niſi ſi quod propter craſsitiem

intra corpus non facilè aſſumitur. Diſſeretur enim de iis latiùs in libris de medicamentorum viribus. Quæcunque tamen medicamenta noſtrum corpus excalfacere videntur, ea promptè vertuntur in ignẽ. At quomodò igitur (inquiunt) tangentibus non ſentiuntur calida? hoc haud ſcio cur dicant: nam ſi energià ac iam nunc calidum eſſe prædictorum quidque diceremus, profectò mirari liceret, quomodò tangentibus non appareant calida: nunc quòd poſsint facilè calida eſſe, idcirco ea poteſtate talia vocamus. Itaque nihil miri, ſi eos qui ſe tangunt, nondum calfaciant: veluti enim nec ignis ipſe augetur, priuſquàm victa ab eo ligna ſint mutata, (quod aliquo temporis ſpatio omnino fit) ita nec animantium calor à medicamentis, niſi illa priùs ab ipſo ſint mutata. Quippe alio genere calefit is qui ab igne vel ſole intepeſcit: alio is qui à prædictorum quouis medicamentorum: illa nanque actu ſunt calida: medicamenta, nequaquam itaque nec calefacere nos valent, priùs quàm actu talia fiant: ac quòd actu talia ſint, id à nobis accipiunt: veluti ſicci calami ab igne. Ita verò & ligna ex ſua quidem natura frigida vniuerſa: ſed quæ ſicciora ſunt, & gracilia, ea facilè

cilè

cilè mutantur in ignem: quæ humidiora ſunt & craſſa, ſpatio egent maiore. Nihil igitur miri eſt, ſi medicamenta quoque primùm quidem in parua & tenuia frangi poſtulant: ſecundo loco, vt tempore aliquo, tametſi minimo, corpori noſtro quò calida fiant, ſint adiuncta. Tu verò ſi ea *Capi.11.* nec comminuta, nec priùs calfacta, cali- *li.1.ſimp.* da tamen iam fieri cenſes, quid ſignificet, quod poteſtate calidum dicimus, parum mihi meminiſſe videris: ſic enim ea exploras, tanquam energiâ ſint cálida. Sed nec illud mirum, ſi quò recalfaciant, calefieri ipſa priùs poſtulent: cùm idem fieri cernatur, & in lignorum exemplo: quippe hæc vaneſcentem aliâs, morientémque flammam tum ſeruant, tum verò augent, dum ab hac ipſa priùs calefiunt. Non eſt igitur alienum, calorem, qui in animantibus habetur, eiuſmodi medicamentis quaſi alimento quodã vti, quemadmodum ignis ligno: quippe id ita quoque fieri cernimus. Si verò perfrigerato corpori eorum quoduis quantumuis diligenter comminutum inſpergas, prorſus non calefit. Proinde quæ refrigeratæ partes ſunt, eas eiuſmodi medicamentis plurimum perfricamus, vnà calorem perfricando excitantes: vnà rarum, quod

priùs

priùs frigore fuit denſum, reddentes: quò ſcilicet tum introrſum pharmacum penetret, tum naturali animantis calori coniũctum mutetur, ac calefiat: quippe cuius ſi particula quæpiam vel minima, calorem energiâ concipiat, hunc deinde in totum per continuitatem porrigat, perinde ac ſi ex parua ſcintilla tedam ſummo tenus accendat: ſiquidem hanc vniuerſam facilè depaſcitur ignis, nihilo ampliùs ſcintillam requirens. Ac quicquid quidem poteſtate calidum eſt, huic nondum in natura ſua calidum frigido præpollet: ſed in propinquo eſt, vt præpolleat, adeò vt breuẽ opem quò vincat, extrinſecus requirat, hanc illi modò frictio abundè præſtare poteſt: modò vel corporis alicuius naturâ calidi contactus. Non eſt igitur tam arduum rationem reddere, quid cauſæ ſit, cur alia protinus vt corpus noſtrum contingere, recalfacere id poſsint: alia poſt longius id efficere ſpatium, quippe ex iis, quæ igni appropinquant, alia ſtatim accenduntur, veluti elychnium, & tenuis teda, & pix, & ſiccus calamus: alia niſi diutiùs ſunt admota, non vincuntur, ſicut viride lignum.

Illud potiùs definiamus, cuius vtique demonſtratio cùm de naturalibus potentiis agemus, tradetur: ex hypotheſi nũc quoq;

pro

propoſitorum cauſa, eo vtemur, quatuór nimirum dicẽtes totius corporis proprias facultates eſſe, vnam idoneorum tractricem, alteram eorum omnium retentricem, tertiam alteratricem, & quartam quæ alieni ſit ſegregatrix, eaſdémq; facultates effectus eſſe totius in quouis corpore ſubſtantiæ: quam etiam conſtare ex calido, frigido, humido, & ſicco inter ſe miſtis, dicimus. Vbi igitur corpus vnaqualibet earum quas in ſe habet qualitatum, corpus quod ſibi admouetur, demutat, nec ipſum hoc caſu, tota ſubſtantia exiſtimandum eſt agere, nec quod ab ipſo mutatur, poſſe ei adſimilari: quare nec vnquam nutriet quod ita mutatum eſt, id quod ſe mutauit. At ſi illud mutet, id eſt, ſi tota ſubſtantia operetur, vtique tum ſibi adſimilabit, id quod mutatur: tum ab eo nutrietur. neque enim aliud nutritio eſt, quàm adſimilatio perfecta. Quoniam autem hoc definitum eſt, inde rurſus incipiendum. Omne animal conueniente ſibi nutritur alimento: cõueniens autem cuique alimentum eſt, quicquid adſimilari corpori quod nutritur, poteſt: oportet igitur toti nutrientis ſubſtantiæ, cum tota nutriti natura cõmunio alliqua ſimilitudóq; ſit: prorſus hic quoque non paruo exceſ-

ſus

ſus defectúsque ſubſiſtente in ipſis diſcrimine, cùm alia magis conſentientia, ſimiliáque ſint, alia minùs: proinde etiam alia conficiendi opere valentiore ac diuturniore, alia minore ac breuiore egent: auium caro, minore: ſuilla, maiore: bubula etiam, hac maiore. Vinum verò vt adſimiletur, mutationem deſiderat minimam: quò fit, vt tum nutriat, tum roboret celerrimè. Porrò id quoque in concoquendi inſtrumentis, ventriculo, iecinore, & venis, prorſus aliquandiu traxerit oportet: in quibus ſcilicet præparatum, nutrire corpus iam queat: antè verò quàm in his ſit demutatum, fieri non poteſt, vt animalis corpori ſit nutrimentum: ne ſi per totum diem, ac noctem extrinſecus ſuper corpus ſit impoſitum: multóque minùs panis, vel beta, vel maza, foris impoſita nutriat. At quæ quidem adſimilantur, omnia nutrimenta vocantur: reliqua omnia medicamenta. Eſt porrò & horum natura duplex: quippe vel cuiuſmodi ſunt adſumpta, eiuſmodi etiam permanentia, vincunt, corpúſque mutant ad eundem modum, quo id cibos atque hæc prorſus tum venenoſa, tum naturæ animalis corruptricia pharmaca ſunt: vel mutationis initium ab animalis corpore conſecuta, deinceps iam

put

putreſcunt, ac corrũpuntur: deinde corpus quoq; vnà corrũpunt ac putrefaciunt: ſunt autem hæc quoque noxia venena. Eſt his etiam amplius tertia medicamentorum ſpecies, eorum nimirum, quæ corpus recalfaciunt quidem, mali tamen nihil adferunt. Eſt & quarta eorum ſpecies, quæ & agunt, & patiuntur aliquid: ſed tandem vincuntur, planéque adſimilantur, accidit porrò his vt tam medicamenta ſint, quàm nutrimenta. Nihil autem miri eſt, ſi exiguum conſecuta momentum aliqua, maximam à priore natura mutationem habent. Cernuntur enim eiuſmodi multa in his, quæ extra nos ſunt. Siquidem in ea Myſia, quæ eſt Aſiæ pars, domus hac aliquando ratiône conflagrauit. Erat proiectum columbinum ſtercus, cui iam putri & excalfacto, ac vaporem edenti, & tangentibus admodùm calido, in propinquo feneſtra fuerat, ita vt iam cõtingeret eius ligna, quæ largè nuper illita reſina fuerant: media igitur ęſtate, cùm ſol plurimus incidiſſet, accendit tum reſinam, tum ligna, hinc autem & fores quædam aliæ, quæ propè fuerãt, & feneſtræ nuper etiam reſina illitæ, facilè ignem conceperant, atque ad tectum vſque ſummiſerant: vbi autem excepta ſemel à tecto eſt, flamma celeriter

riter

riter in totam domum eſt graſſata. Hoc arbitror modo, aiunt & Archimedem hoſtium triremes vrentibus ſpeculis incendiſſe. Porrò ſuccenditur his promptè, lana, ſtupa, elychnium, ferula: quicquid denique ſimiliter his ſiccum rarúmque eſt. Flammam edunt & lapides attriti, atque, hoc magis, ſi quis ſulphure illos illeuerit. Eiuſmodi erat medicamentum Medeæ: quippe quod quibus eſt illitum, omnia vbi in id incidit calor, accendit: conſtat id ex ſulphure & humido bitumine. Iam illud ceu rem mirandam quidam oſtentauit: extinxit lucernam, ac rurſus muro admouens, accendit: alter lapidi eam admouit: fuerant autem tum murus, tum lapis ſulphure contacti: quod vbi deprehenſum eſt, deſiit mirum videri, quod oſtentabatur. Ergo omnia id genus medicamina, perfectè calida adhuc non ſunt, aptiſſima tamen vt calida fiant: aquæ idcirco poteſtate calida dicuntur. Ac de iis quidem nulla eſt dubitatio: ſed nec cur vinum bibitum quidem valenter corpus calfaciat: cuti autem impoſitum non calfaciat: monſtratum enim ſupra paulò eſt, id non ſimpliciter vt calidum medicamentum: imò vt conueniens nutrimentum calfacere animal: tanquam enim

ignis

ignis idoneum alimentum, ignem ipſum auget: ita quicquid corporum naturâ calidorum proprium & naturale eſt nutrimentum, id ea ſemper non ſolùm roborabit, ſed etiam inſitum eorum calorem augebit: atque id quidem omnis nutrimenti communis affectus eſt. Vino autem præter cætera proprium, ac ſuum eſt, mutationis celeritas: ita vtique, vt tedæ, elychnio, ſtupæ, pici: iam verò ab ignis exemplo non digreſsi, admoneamus rurſum de lignis humidis, quæ ipſa quoque ignis nutrimentum ſunt: cæterum non ſtatim, aut continuò: eóque ſæpenumero igni iniecta, non ſolùm flammam quaſi ſopiunt, ſed etiam ſi imbecilla eſt & parua corrumpendæ quoque eius periculum afferunt: ſic profectò & in animalibus cibi, qui vti prorſus adſimilentur, corpus nutriãt ſpatio egent, hi frigus vniuerſi, potiùs quàm calorem afferre in præſenti videntur. Cæterum calfaciunt hi quoque tandem; non ſecùs ac reliqui cibi, ſi ſemel vt corpus nutriant, ſint conſecuti. Omne enim nutrimentum, quatenus nutrimentum eſt, animalis calorem auget. At ſi deuoretur quidem vt nutrimentum, nec tamen ſuperetur, id erit quod Hippo. dixit; nomine quidem nutrimentum, re autem minimè.

quippe cùm trifariam nutrimentum dicatur, ſicut ipſe docuit his verbis, Nutrimentum eſt,& quod nutrit,& veluti nutrimentum eſt, & quod futurum nutrimentum eſt. Quod vtique iam nutrit,& corpori adiungitur, nec amplius futurum eſt, id propriè nutrimentum nominatur: idem verò & corpus quod nutrit, excalfacit: quod reliquorum neutrum facit, quòd ſcilicet propriè nutrimenta non ſint : ſed alterum eorum veluti nutrimentum, alterum tale futurum. Proinde nec vinum ipſum ſemper animal calfacit, æquè vt nec oleum flammam accendit, tametſi aptiſsimum eſt ignis nutrimentum. Imò ſi imbecillæ & exiguæ flammæ, confertim multum oleum infundas, ſuffocabis eam, prorſúſque extingues, potius quàm augebis: ſic igitur & vinum vbi plus bibitur, quàm vt vinci poſsit, tantum abeſt vt animal calfaciat, vt etiam frigidiora vitia gignat: quippe apoplexiæ, & paraplexiæ, & quæ Græcè caros, & comata vocamus, & neruorum reſolutio, & comitiales morbi, & conuulſiones, & tetani, immodicum vini potum comitantur: quorum vnumquodque frigidum eſt vitium: generatim enim quæcũque aſſumpta in corpus, vt nutrimentum calfaciunt, hæc

int

interim frigefacere deprehandas: æquè ſcilicet, vt flammam ab eadem materia, non augeri modò, verumetiam aliquando extingui: atque hæc quidem omnia, tum iis, quæ de elementis, tum iis quæ de temperamentis ſunt prodita, conſentiunt. Illud fortaſſe diſſonare videbitur, quòd ex iis, quæ vt nutrimentum comeduntur, aliqua cuti impoſita, hanc erodunt, atque exulcerant: ſicut ſinapi, muria, allia, cepe: verùm hoc quoque cum poſitis à principio hypotheſibus cõcordat. Etenim propterea quòd tum in ventre concocta, tum in venis in ſanguinem verſa, mutantur, alteranturque: præterea quòd vno loco non permanent, ſed in multas partes diuiſa quoquouerſus feruntur. Adde & quòd non ſolùm multis ſuccis miſcentur, ſed etiam cibis, cum quibus ſumuntur. Ad hæc quòd celeriter eorum & concoctio, & partium ſeparatio perficitur: ita vt quod conueniens in eis eſt adſimiletur: quod ſuperuacaneũ & acre, per aluum, vrinas, & ſudorem excernatur: propter hæc inquam omnia, quod foris impoſitum exulcerat, id comeſtum non exulcerat: & ſi vel vnumquolibet prædictorum his accederet, ſatis eſſet ad ea quæ foris ſunt integra ſeruanda veri cauſa, mutatio ipſa prima. Si nanque

non maneat ſinapi, quale extrinſecus fuit, cum eſt adſumptum, manifeſtum eſt, nec vim eius manere cenſendum, quòd ſi tum dirimuntur eius partes, tum purgantur, multo vtique magis ſic cenſendum: iam ſatis erat quòd nec eodem loci manet: cùm nec circa cutem aliquid efficere poſſe videatur, niſi diutius immoretur: ſed nec miſtio ipſa cum multis cibis parum momenti habet: ſi enim id citra alium cibum ſolum aſſumas, facilè intelliges, quantum moleſtiæ, & roſionis ventriculo ſit allatum: quinetiam, ſi plurimo dulci admiſtum ſucco, cuti id imponas, quàm nihil adferat incommodi. Cùm igitur prædictorum vnumquodlibet per ſe, ſatis prohibere poſsit, quo minus ſinapi, quod foris facit, idem facere intus poſsit, multo (arbitror) magis vbi omnia ſimul coierint: nam & coquendo alteratur & ſecernitur, & expurgatur, & cum multis aliis miſcetur, & variè diſtribuitur, & in omnem partem fertur, nec in vlla moratur. Quod autem ſi acrimoniam ſuam ſeruaret, interna quoque omnino exulceraret, ex iis, quæ ſponte accidunt vlceribus, intelligas: gignitur enim non rarò aliis ex vitioſo cibo, aliis ex quapiam in ipſo corpore corruptela & putredine, vitioſus ſuccus

cus

cus, quam cacochymiam vocant: iis aliquando interiorum quoque aliquid exulceratur: magna tamen ex parte cutis, quoniam in hanc excrementa quæ in habitum corporis colliguntur, natura expellit: multis & aſsiduis vlceribus afficitur: quippe cancri, phagedænæ, herpetes erodentes, carbunculi, & quæ Chironia & Telephia vocantur: milléque aliæ vlcerum generationes, ab eiuſmodi cacochymia naſcuntur. Neque igitur talium quicquam eſt dubitandum. Sed nec cur medicamentorum nonnulla, cùm nihil nos extrinſecus offendunt, intrò aſſumpta magnum afferãt malum: aliqua rurſus intrò aſſumpta, nonnunquam lædant, nonnunquam conferant: aliqua non ſolùm intrò aſſumpta, ſed etiam extrinſecùs applicata offendant: quippe vt ſemel dicam, nihil foris, intúsque parem agendi facultatem habet; neque enim aut viperæ venenum, aut rabidi canis ſpuma, aut aſpidis virus (quæ tamen ſi extrinſecùs corpori occurrant, offendere creduntur) parem vim habent, vel ſoli cuti applicata, vel intrò aſſumpta. Sed nec illud eſt mirandum, ſi certorum medicamentorum vis ad profundum non peruenit: neque enim neceſſe eſt, vt omnia parem habeant vim. Quòd ſi ex

iis, quæ intrò ſumuntur, non pauca certo tempore, & certa quantitate, & in miſtura cum cæteris accepta, conferunt: intempeſtiuè autem & largiùs, nec cum aliis admiſta lædunt, ne id quidem dubitationem vllam diſputationi pariat. Siquidem id tū cibis, tum igni, tum verò omnibus, vt ſic dicam quæ corpori occurrunt, accidere ſolet: nam & mediocri nobis flamma nonnunquam opus eſt, eáque vſi, plurimùm ex ea iuuamur, cùm tamen immodica flamma nos vrat. Ad eundem verò modum & frigidæ potio quæ mediocris eſt, confert: quæ immodica certè eſt, maximam adfert læſionem. Quid igitur miri eſt, eſſe medicamentum aliquod adeò calidum poteſtate, vt ſi multum eius ſumatur, ac in vacuum corpus inferatur, erodat prorſus, vrátque? ſin verò exiguum ſit, & cum iis, quæ vehementiam eius remittant, coniunctum, non modò nihil incommodi afferat, verumetiam calfaciendo iuuet? Lacrymam enim, vel Cyrenaicam, vel Medicam, vel Parthicam, ipſam quidem per ſe, citra incommodum ſumere non eſt, at ſi omnino exigua, vel cum aliis in tempore congruente ſit ſumpta, magnopere conducit. Atque ad hunc quidem modum, quæcunque corpus excalfaciunt; vbi mu-

tationis principium in ipſo, ſicut dictũ eſt priùs,accepere, recalfacere illud ſunt apta: quæ verò refrigerant, veluti papaueris liquor, hæc à noſtro corpore, ne vel paulùm quidem demutantur,ſed ipſum ſtatim vincunt,ac mutant, etiam ſi calfacta priùs dederis: eſt enim eorum natura frigida, quemadmodùm aqua. Quare illud rectè Ariſtoteli,ſicut alia multa, dictum eſt, calidorum,frigidorũ,ſiccorũ, & humidorum corporum,quædam eſſe talia per ſe, quædam ex accidenti:ſicut aqua per ſe quidem frigida eſt, ex accidenti verò aliquando calida:verùm acquiſititius eius calor breui perit,naturalis frigiditas manet. Tanquam igitur calida aqua flammæ iniecta, eam extinguit:ſic meconium, ſi id quantumuis calfactum dederis, & calorem animalis perfrigerabis, & necis periculum afferes. Omnia igitur id genus medicamenta,ſi exiguè ſint data, & vnà cum iis,quæ vehementiam frigoris eorum caſtigare valeant, nonnunquàm vſum aliquem corporibus noſtris præſtant, quemadmodum in opere de medicamentis dicetur:ſiquidem medicamen id quod Cantharidas recipit,hydericis prodeſt: tametſi cantharis ipſa, veſicam omnino exulcerat: verùm vbi per ea, quæ admiſ-

Cap. 2. li. 2. de partib. animalium.

centur, caſtigata eſt, ac corpori quod plurimo humore grauatur, tum offertur, illũ per vrinas expellit. Maximè igitur eſt attendendum in omnibus, quæ poteſtate calida, frigidáve dicuntur, síntne ex natura eorum, quæ nutrire corpus poſſunt: an eiuſmodi, quæ exiguum alterationis momentum nacta, deinde ſecundum propriam naturam alterata, corpus ipſum aliquo modo afficiunt. Tertio loco an nullo pacto ab eo quicquam alterentur. Si nanq; ex nutrientium ſunt genere, ſi quidem vincantur: calfaciunt: ſi non vincantur, refrigerant: ſin ex iis ſunt, quæ exiguum quippiam alterantur, omnino calfaciunt: ſi verò ex iis, quæ omnino non alterantur maximè refrigerant. Attendere autem, vt dictum eſt, quàm maximè oportet, ac diſcernere, quæ per ſe ſunt, ab iis quæ per accidens, non in calidis & frigidis modò, ſed nihilo etiam ſeciùs in ſiccis & humidis: quippe aliqua talium, cùm ſiccam ſubſtantiam ſint ſortita, vbi largo calore ſunt liquata, humiditatis phantaſiam prębent, veluti æs, & ferrum: quædam per ſe humida, vbi in ſyncero frigore ſunt morata, apparent ſicca, ſicut glacies. Minimè igitur de iis omnibus faciendum abſolutè, & ſine vlla exceptione iudicium eſt, ſicut in ſuperiori

riori

rioribus monuimus :ſed cum eo,vt quemadmodum ſeſe in calore, frigoréque habeant, conſiderentur: ſiquidem ſi exiguo prædita calore,nihilominus humida cernuntur, talia eſſe ex propria natura ſunt cenſenda, tametſi cum copioſo calore ſint ſicca:quę verò vel ſub feruenti calore fluũt, vel ſub puro rigore ſunt concreta, ne horum quidem altera per ſe humida, altera per ſe ſicca ſunt exiſtimanda.Ergo tum ad hunc modum diſtinguere conueniet, quæ per ſe ſunt,ab iis quæ per accidens: tum ad hæc ipſa ſpectantibus,eorum quæ poteſtate calida,frigida,humida,ſiccáve ſunt,iudicium faciendum:non enim ad id quod ſecundum accidens eſt,reſpicientibus,ſed ad id quod ſecundum ſe eſt:id quód poteſtate eſt,iudicari debebit: porrò communis in omnibus,vnáque iudicandi ratio eſt, alterationis celeritas. At cùm calidum,frigidum,humidũ,& ſiccum, dicãtur ὁμωνύμως, quod ſcilicet alia per id, quod exuperat, alia quòd eam qualitatem à qua ſunt denominata,ſummam habeant,in vtrumcũque horum promptè vertitur,de quo igitur iudicium,tale poteſtate fuerit.Oleum nãque calidum poteſtate eſt,nimirum quod flamma facilè fiat,eodem modo reſina,bitumẽ, & pix:vinum autem, quòd facilè fiat ſan-

guis:pari modo mel,& caro, & lac, atque hæc quidem totis ipſorum alteratis ſubſtantiis, nutrimenta ſe alterantium ſunt: quæ verò vnaqualibet qualitate alterantur; ac mutantur,ea medicamenta tantùm ſunt. Medicamenta itidem ſunt, & quæ nulla ſubſtantiæ ſuæ mutata parte, ſed tota ſeruata integra,corpus ipſum afficiunt: cæterùm grauia & naturæ animalis corrumpentia: vnde & totum eorum genus deleterion & peſtilens dici reor:quippe hæc non eò minùs genere deleteria ſunt dicēda, quòd vbi planè minima exhibentur, nullam inferunt ſenſibilem noxam: ſic nanq; neq; ignis ipſe calidus ſit, neque nix frigida, nam horum quoque ſi quid prorſus exiguum eſt, nullum euidens in corporibus noſtris excitat affectū: quippe centeſima vnius ſcintillæ pars eſt quidem omnino genere ignis, cæterùm adeò non vrat excalfaciátve, vt corpori incidens, ne ſenſum quidem vllum ſui excitet: ad eundem modū frigidæ aſperginis centeſima portio non modò nihil offendat, aut refrigeret, ſed nec ſenſum ſui vllum præbeat. Nequaquam igitur ſic iudicanda deleteria ſunt: imò totius naturæ ſuæ contrarietate. Porrò iudicabitur contrarietas, ex ea quæ media intercedit muta-

tio

tione. In elementis, verbi gratia, neque aqua mutari poteſt in ignem, neque ignis in aquam: ſed ambo in aërem, is verò in vtraque: at illa, in alterutrum nullo modo. Ergo continens, & ſine medio eſt aquæ mutatio in aërem, itémque ignis: non continens, ignis & aquæ in alterutrum: hæc igitur inter ſe contraria pugnantiáq; ſunt. Non diſsimili ratione papaueris ſuccus, hominis corpori prorſus eſt contrarius, vt quod in eum quicquam agere, ne vna quidem qualitate poſsit, multò minùs tota ſua ſubſtantia poſsit: atque vnum quidem deleteriorum genus eiuſmodi eſt. Alterũ eſt eorum, quæ ex noſtro calore momentum aliquod mutationis accipiunt, ac deinde in multifarias alterationes vertuntur: quibus corrumpi naturam noſtrã accidit, eiuſmodi enim omnia deleteria genere ſunt, etiam ſi propter exiguitatem nonnunquam nihil quod ſentiatur, efficiant. Ac quæ corporis naturam rodunt, putrefaciũt, & liquant, meritò poteſtate calida nominantur. Cõtrà quæ refrigerãt, & ſenſum auferunt, torporẽq; notabilẽ afferunt, frigida. Et priora quidẽ nihil nõ rationi conſonũ, nec ipſa pati, nec in corporibus noſtris efficere vidẽtur: ſiquidem calido corpori applicata, & mutationis momentum

De his ca. 14. lib. 5. ſimpl.

ali

aliquod hinc adepta, partim eorũ ad ſummam caliditatem, partim proueniunt ad putredinem. Iure igitur pro affectu quem ipſa conſecuta ſunt, etiam corpus animalis afficiunt. At quæ corpus, tametſi ipſa calida ſunt applicata, tamen refrigerant non paruam dubitationẽ afferunt, vtrius potiùs naturæ ſint: nam ſi energiâ ſemel calida ſunt reddita, cur animal non calfaciunt? ſin nondum ſunt calfacta, quomodò apparent calida? ſoluetur dubitatio ſi diſtinguatur quod per ſe frigidum eſt, ab eo quod eſt ex accidenti, ita vti Ariſtoteles docuit: perit nanque celeriter eorum, quæ ex accidenti ſunt calida, acquiſititius affectus: ita vt in priorem naturæ ſuæ ſtatum facilè reuertantur. Porrò in applicandis iis nobis quæ natura quidem ſunt frigida, ſed per accidens calida, duo hæc contingere eſt neceſſe, & vt acquiſititius eorũ calor pereat, & propria eorum temperies, à noſtra nihil immutata, frigida perſtet. Et quid miri, ſi papaueris ſuccus, mandragora, vel cicuta, vel ſimilium aliquid, quãuis exhibeantur calfacta, paulò pòſt euadunt frigida? cùm idem patiantur, ptiſana, & lac, & far, & panis: vbi in imbecillũ ventrem demiſſa, ab eo non ſuperantur: euomuntur enim non rarò abundè frigi-

da

da. Et quod iis maius eſt, quódque Hippocrates notauit, pituita ipſa quãuis iam ſuccus ſit, atque ex cibis in ventre iam concoctis nata, nihilominùs frigida tangẽtibus ſentitur: neq; id modò dum in ventre conſiſtit, ſed poſtquàm à venis ipſis, purgantis cuiuſpiam medicamenti vi, eſt detracta: tametſi enim quàm tenaciſsima eſt, ac per vim ducitur: attamen ne ipſa quidem tractus violentià calfieri poteſt. Quid igitur miri, ſi etiam papaueris ſuccus, quod naturæ noſtræ tam contrarium medicamentum eſt, quàm celerrimè refrigeretur, etiam ſi calfactus ſit exhibitus: refrigeret autem vnà ſecum & corpus? quippe acquiſititium calorẽ non ſeruat, propterea quòd naturâ frigidus eſt: at quia eius ſubſtantia à nobis non alteratur, imò potiùs nos alterat, & mutat: idcirco nec à nobis quicquã recipit caloris, & pro ſua natura nos afficit: itaque cùm frigidus naturâ ſit, & nos vtique refrigerat. Nihil igitur in dictione noſtra eſt dubitationibus reliquum. Enim verò quòd horum omnium, quæ frigida per naturam ſunt, quicquid plus iuſto calfeceris, ex propria id natura recedat, præterquàm quòd nullam dubitationem habet, etiam prædictis à nobis affert teſtimonium: ſicut enim ſalamandra ad certum

tum

Salamandræ frigiditas igni diu reſiſtit, tandẽ vincitur.

tum vſque terminum ab igni nihil patitur, vritur autem, ſi longiore ſpatio igni ſit admota: ſic & mandragora, & cicuta, & pſyllium breui ſpatio igni admota, proprium adhuc temperamentũ ſeruant: largiùs autem excalfacta, ilicò corrumpuntur, nec quicquam efficere, quæ priùs poterant, valent. Ac talium quidẽ omniũ natura, hominibus maximè eſt contraria (Sanè naturam cùm dico, vniuerſam ſubſtantiam, ac temperiẽ, quæ ex primis elemẽtis conflatur: ſignifico, calido, frigido, humido, ſicco) eorum verò, quæ celerrimè nutriunt, conuenientiſsima. Reliqua omnia media inter hæc ſunt, quorum alia magis, alia minùs agere, ac pati à corpore noſtro poſſunt: ſiquidẽ caſtorium, & piper agere magis in corpus noſtrum, quàm pati ab eo valent: vinum, & mel, & ptiſſana, pati magis quàm agere. Ergo hæc omnia tùm agunt circa corpus aliquid, tum verò patiuntur. Omnino enim vbi duo corpora inter ſe commiſſa multo tẽpore pugnant, certántq; de alterando: vtrumq; eorũ tum agere, tum pati eſt neceſſe: fortaſſe autem & ſi non multo tempore id fiat, attamen agit etiam id quod vincitur, in id quod vincit: verùm ita exiguum, vt ſenſum effugiat: neque enim ſi acutiſsimo ferro

Cap. 3. li. 3. phyſ. & alibi paſſim.

mol

molliſsimam ceram toto die ac nocte incidas: fieri poteſt, vt non fiat manifeſtè obtuſius. Ita nimirum illud commodè dici videtur: Aſsiduo illiſu durum cauat vndula ſaxum: quippe ita quoque fieri cernitur. Cæterùm vno aut altero ictu nihil adhuc euidens videre in talibus licet: ex quo factum arbitror, vt quædam ab admotis ſibi nihil prorſus pati, opinati nonnulli ſint: & cedendum quidem eſt ita loquentibus. Sæpe verò nobis quoque ipſis ita plerunque loquendum eſt: niſi ſicubi ad vltimum examen diſputationem perducimus, quemadmodũ in præſentia facimus. Sic igitur ἀειπάθεια, id eſt, nunquàm deficientis affectionis dogma, iis vtique qui ſolùm id ratione ipſa æſtimãt, valente demonſtratione non caret: non eſt tamen eius ad priuatas ſingulatim obeundas actiones vllus vſus. Si nanque adeò exigui affectus ſint, quibus aſsiduè afficimur, vt nulli actioni ſenſibile, & manifeſtum incommodum afferant: facile profectò contemnendi ſunt: atque ei qui affectus id genus nullos eſſe dicit, non repugnandum. Perinde igitur habet, & in iis quę nutriũt, propè dixerim omnibus: quippe quæ ipſa quoque in corpus hominis aliquid faciunt, ſed nec ſenſibile aliquid prorſus, nec

cui

euidens: diuturna tamē eorum exhibitio, magnoperè alterat, mutátq; iam corpora. Sunt enim & quæ primo ſtatim vſu, manifeſtam alterationem ſuam indicent, veluti lactuca, quæ eos, quibus venter quidem æſtuat, manifeſtè refrigerat, atque à ſiti vindicat: quibus verò refrigeratus eſt, manifeſtè lædit, conducit verò & ad ſomnum non parū, neque id alia ratione vlla, quàm quòd frigido temperamento & humido eſt: verùm ſic eſt humida, & frigida ad hominem, & alia quæ ab ipſa nutriri ſunt apta: ſicut viridia ligna ad ignem. Quare rationabiliter cibi id genus vtrumq; præſtant, & quòd veluti medicamenta corpus noſtrum afficiunt, & quòd nutriunt: toto quidem concoquendi ſui tempore, vt medicamenta: vbi iam nutriunt ac prorſus ſunt aſsimilata, tunc nihil ampliùs in nos agunt, ſed naturalem calorem augent, ceu priùs eſt dictum: quippe id omnium quæ nutriunt, commune eſt. Nec eſt quod miremur (ſi modò exempli viridium lignorū non ſumus immemores) eſſe aliqua, quæ priuſquàm adſimilentur & nutriant, dum adhuc concoquuntur, refrigerent: cū adſimilata ſunt, ac iam nutriunt, calfaciant. Itaque vſus quoque talium omniū duplex medicis ſuppetit, tum vt ciborum, tum vt me

Ariſt. lib. de ſomno & vigilia.

me

medicamentorum. Fac nanque mutata ſit alicui optima ventriculi temperies, ad calidiorem: is profectò quandiu lactucam concoquit, refrigerabitur, & mediocritatem temperamenti aſſequetur: vbi verò ex ea iam nutritus eſt, inſiti caloris ſubſtantiam augebit. In eo igitur vel maximè ſeſe fallere videtur iuniorum medicorũ vulgus, quòd ignorat in nobis aliquãdo qualitatem caloris intendi, aliquando ſubſtantiam eius augeri: tum quòd vtroque genere veteres calidius factum animal dicant: quando etiam calidius fit, ſiue calorẽ eius intendas, ſiue ſubſtantiam, in qua prima conſiſtit, inaugeas. Finge nanque ex iis, quæ in animalis corpore continentur, ſanguinem eſſe per ſe calidum, aut, ſi magis placet, flauam bilem reliqua omnia ex accidenti eſſe calida: vtique quòd horum aliquam habeant partem, nunquid neceſſe erit animal bifariàm calidius eſſe, vel quòd plus calidorum ſuccorum ſit ſortitum, vel quòd calidiores eos habeat quàm antè? mihi planè ita videtur. Ad eundem modum (arbitror) & frigidius erit bifariam, vel quòd plures illi ſuccreuerint frigidi ſucci, ceu pituita, & nigra bilis: vel quòd eorum omnium modo non mutato ſola qualitas ſit intenſa. An igitur miri-

quicquam eſt, ſi corpus, quoad concoquitur frigidus natura cibus, ſicut portulaca, & lactuca, frigidæ qualitatis non parum percipiat: percocto autem, ac iam in bonum ſanguinem verſo, calidi ſucci acceſſione, calidius quàm priùs euadat? Atqui ſi nihil horum, aut eiuſmodi eſt quod fieri nequeat, aut etiam adhuc mirum, deſinant iam obſtrepere, qui vnum eundémque cibum tum nutrimenti, tum medicamenti vſum corpori præſtare negant. Tanquam enim ſi omnino non percoqueretur, perpetuò maneret medicamentum: ſic, quum iam eſt percoctum, ambo efficitur. Pone enim, prorſus non concoquatur lactuca: vel, ſi mauis, ſuccus ipſius, (quando is ſi liberaliùs ſumatur, ſimilem in homine cum papaueris ſucco effectum habet) nõne hoc caſu medicamentum tantùm erit, an non? nemo (arbitror) de ea re dubitet. Ergo habet omnino lactuca & medicamẽti facultatẽ: at verò habebat & nutrimẽti: quippe quæ perſæpe nutrit, ambas igitur facultates ſimili in ſe continet: non tamen ſimiliter ambas oſtendit: verùm vbi plus egit in homine, quàm ſit paſſa, medicamenti potiùs indicat facultatem: vbi paſſa plus eſt quàm egit, nutrimenti. Nec mirum illud eſt, ſi lactucæ tum agere, tum pati contin-

git:

git:quando enſi quoque,ceu paulò antè diximus,nō ſolùm in ceram agere,ſed etiam ab ea pati accidit.Cæterùm eò quòd multò amplius eſt quod agit,quàm quod patitur, alterum latet. At ſi duriſsimum illi ferrum admoueas, contrà magis pati,quàm agere tibi videbitur : tametſi agit aliquid tum quoque:ſed vis eius negligitur præ exiguitate.Itaque de omnibus prorſus cibis,illud pronunciare non dubitemus,quòd non ſolùm à noſtris corporibus pati, ſed etiam agere aliquid in ea poſſunt;iam verò & de quibuſdam, quæ planè ſcilicet & luculenter videmus agere, quòd non tantùm cibi ſint, ſed etiam medicamēta:& lactuca quidem tam cibus,quàm medicamentum frigidum eſt : eruca tam cibus quàm medicamentum calidum : quòd ſi caſtorium quoque ſpatio concoquitur, erit id quoque ſimul nutrimentum, ſimul medicamentum calidum : ad eundem modum,ſinapi,& piper. Ex herbis quoque,anethum,& ruta,& origanum, & pulegium, & calaminthe, & thymbra,& thymum : quippe hæc omnia, tum cibi, tum medicamenta calida ſunt: prius enim quàm in ſanguinē ſunt mutata,dum ſcilicet adhuc concoquūtur, medicamenta : mutata verò in ſanguinem, non vtique iam medicamenta, ſed nutrimen-

Ciborum omnium natura.

Cibi medicamentoſi calidi, priùs frigidi.

ta: ſecunda nimirum nutrimenti ſignificatione, qua id ſignificatur, quod nondum eſt alimentum, ſed veluti alimẽtum. Ergo ſicut de lactuca paulò ſuprà fecimus, cùm duos ventres, alterum iuſto frigidiorem, alterum iuſto calidiorẽ finximus: ita nunc quoque in omnibus iis quæ poteſtate calida ſunt, proponamus eoſdem ventres. Ergo eum qui frigidior iuſto eſt, quoad in eo continentur, ac concoquuntur omnes id genus herbæ, calfaciunt, atque ad temperamenti æqualitatem reuocabunt, proderúntque vt medicamenta: alterum verò qui calidus eſt, inflammabunt, ac magnopere lædent: atque has quidem alterationes qualitate ſua inducent: nam omninò percocta, & mutata, ac in ſanguinem iam verſa, naturalis in animali caloris ſubſtantiam augebunt, non qualitatem intẽdent.

Obſerua. In totum enim ſiue frigidus ſiue calidus poteſtate cibus ſit, poſteà quàm in ſanguinem conuerſus eſt, naturalem calorem ſimiliter augebit: quòad autem ad ſanguinis formam tendit, necdum planè ſanguis eſt redditus, refrigerat, excalfacítve animal, medicamenti ritu. Sanè omnis hæc diſceptatio ab vno principio pendet: quo magis ſeruandum id, memoriáque tenendũ perpetuò eſt, cuilibet corpori proprietatem

tatem quandam temperamenti eſſe, quæ huic quidem naturæ ſit conſentiens, ab hac verò ſit diſſentiens: tum ſi quod conueniens ſibi eſt, in ſuam naturam tranſmutet, eo pacto caloris ſui ſubſtantiam augebit: ſin ipſum ſit mutatum, duorum alterũ illi continget, vel vt calorem quendam conquirat, vtique ſi id à quo mutatur, excalfacit: vel proprium calorem amittat, ſi id non calfacit. Liquet igitur ex iis, quòd eiuſmodi omnia, ex eorum ſunt uumero, quæ relata ad aliquid dicantur: quum ad proprietatem mutantis naturæ, quicquid aſſumitur, vel nutrimẽti, vel medicamenti, vel vtriuſque rationem ſortiatur. Verbi gratia, cicuta ſturno nutrimentum eſt: homini medicamentum: rurſus coturnici veratrum nutrimentum eſt: hominibus medicamentum: ſiquidem coturnicum temperies adſimilare ſibi veratrũ poteſt, quod hominum temperies non poteſt. Ergo manifeſtum iam arbitror factum, quòd iudicium eius quod reſpectu noſtri calidum, frigidum, humidum, & ſiccum dicitur, non ex iis, quæ extrinſecùs ſunt poſita: ſed ex iis, quibus ipſi afficimur, certum exactúmque fieri poſsit: atque id tanquam primũ, ac maximè ſit ſpectandum: deinde ſi res exigit, etiam quod ab externis petitur.

Cap.1.li.1.ſimp.

Nam ſi euidens ad ſentiendum, & clarus ſit adhibiti medicamenti effectus, huic reliquis notis omnibus poſthabitis credendũ: ſin debilis & obſcurus, aut etiam miſtus, aut vllam omninó dubitationem ſit exhibens: tum vtique ad externa omnia conferentes, de eo iudicandum: ac neque horum quidem ad ea quæ longiùs abſunt, ſed quæ ab ipſa quæſitæ rei ſubſtantia ſunt deſumpta. Verbi gratia, ſi oleum calidum eſt, non id inde ſpectabitur, quòd glutinoſum, aut pallidum, aut læue eſt: ſed quòd facilè inflammatur: id nanque erat illi calidum poteſtate eſſe, ꝙ celeriter in energia calidum mutatur. Ad eundẽ modũ & in corporibus noſtris, non vtique id expendendum, an craſſarum partium, an tenuium, aut humidũm, aut læue, aut glutinoſum, aut pallidũ: ſed an calfaciat admotum: æquè verò an dulce ſit, an albũ deiiciat, an ſanguinem, ſi inſtilletur, faciat in miſtione fluxilẽ: quippe hæc quoque ſuperuacua ſunt, cùm æſtimare liceat, an calfaciat cùm admouetur. Ergo ſi notabiliter id, valentérque faceret, quemadmodum piper, vtique clarũ id procùlque dubio eſſet: nunc cùm minimè valenter id præſtet, meritò in quæſtionẽ venit. Multò verò magis de roſaceo, & aceto dubitatur à medicis, atque ambigitur, calidáne

Cap. 5. li. 2. ſimp. et ſequentibus.

De roſaceo. ca. 21. li. 1. 27. li. 2. ſimp.

dáne hæc,an frigida poteſtate ſint. Agendum igitur id eſt,vt in omnibus quæ poteſtate calida,frigida,humida,ſiccáve dicuntur,exactas aliquas,claráſque diſcretiones inueniamus:ſicut antè de energia ſic dictis fecimus. Porrò incipiendum arbitror ab iis,quæ euidentiſsima ſunt, quando in iis exercitatus,facilè conſequetur ea, quæ minùs ſunt euidentia.Ergo ſtatim vt corpori hoc vel illud medicamentum, cibúſve admouetur,expers eſto omnis acquiſititij caloris vehementis,& frigoris.Quam enim in ſuperioribus determinationem iniuimus, cùm ſicca & humida corpora dignoſcenda propoſuimus, eadem nobis nunc quoque in iis, quæ poteſtate calida frididáque ſunt,non minùs erit vtilis:nam ſiue poteſtate frigidum,cùm id applicas,manifeſtè calfacias,ſiue calidum refrigeres,corpus primo occurſu qualitatis acquiſitæ,nō eius,quæ propria eſt rei admotæ,ſenſu afficietur. Vt ergo admotæ rei vera ſynceráque natura exploretur, tepidū quoad fieri maximè poteſt,eſto:nec vllam extrinſecùs notabilē alterationē valētis caloris frigoríſve ceperit. Ac prima quidē admoti medicamenti præparatio talis eſto. Applicatur autem, cùm eius vim exploras nō cuilibet corporis affectui,ſed ſimpliciſsimo,

De aceto cap.17. et ſequentibus lib.1. ſimp.

Tepida ſint quæ exploras.

& quoad fieri maximè poteſt, ſummo. At ſi ſummi quidem caloris affectioni admotum, frigoris ſenſum excitet, erit profectò ſic frigidum, pari modo ſi frigido affectui applicatum, calidum ſtatim appareat, id quoque erit calidum: ſin vel calidæ affectioni calidum, vel frigidæ frigidum ſentiatur, non eſt quòd illud calidum, hoc frigidum omnino pronunties. Eſt enim aliquando ſummi caloris affectus, quem mediocriter frigidum medicamen adeò non alterat, vt refrigerando, denſandóq; ſummum extrinſecùs corpus, calorē intrò concludat, ac difflari vetet: indéque affectum magis accendat. Ita verò & ſi quod frigido affectui admouetur, nullum afferat calorem: videndum eſt num id, cùm ſit aliquid mediocriter calidū, nihil egit in affectum qui ſummi indiguit caloris. Ergo nec ſic admoti medicaminis explorāda vis eſt, nec ſi ex accidenti aliquid efficiat, non per ſe. Iudicabis autem quòd ex accidenti aliquid facit, tum ex affectu ipſo, tum tempore: ex affectu, ſi is ſimplex eſt, & vnus: at à tempore determinabitur iudicium ad hunc modum. *Cap.3.li. 1.ſimp.* Quod protinus vt admotum eſt, calfacere, vel refrigerare manifeſtè cernitur, id vtique & ex ſe, & per ſe tale fuerit: quod tempore id facit, fortaſſe ex aliquo

accid

accidēti huc eſt actum. Veluti iuueni quadrati corporis, tetano æſtate media laboranti, frigida liberaliter affuſa, caloris repercuſſum facit. Cæterùm quòd aqua frigida per ſe nō calfaciat, ex primo eius occurſu patet: ſenſum nanque inuehit frigoris: prætereà cutim quoad ei affunditur, frigefacit: tum calorem, nec in omni corpore, nec dum affunditur, inuehit: imò tantùm in iuuene quadrati corporis, & æſtate media, & poſtquàm à perfundendo eſt ceſſatum. Sicut igitur frigida quibus incidit, hæc ilicò perfrigerat, ſiue animata corpora ſunt, ſiue non animata, ſiue calida, ſiue frigida: ita ſi quod eſſet tempus, vel corporis natura, vel affectus vllus, in quo frigida primo ſtatim occurſu caloris ſenſum inueheret, iure quæri poſſet, calfaceréne, an frigefacere per ſe nata eſſet: nunc autē cùm omnia tum animata, tum inanimata protinus, & perpetuò frigeſieri ab ea cernamus: quibus autē inſitus calor, veluti fons quidam ignis in viſceribus eſt, his adhibita repercuſſum aliquando caloris facit: rationabile arbitror ex accidenti, non per ſe talia calfacere: ſed nec latet qua ratione illud accidat. Siquidē ſtipata, clauſáque corporis ſumma facie, repercuſſus, refractúsq; fit caloris eius, qui à profundo aſcendit,

Sine vlcere addit Hip. aph. 21. lib. 5.

quique ſimul propter difflatus inopiam eſt aceruatus: ſimul propter frigidi circunſtantis violentiam in altum recedit: ſimul ex ſuccis iſtic habitis nutritur. Quippe vbi collectus, nutritusq́; calor ad ſumma corporis violentiùs ruit, ſit quidem caloris repercuſſus: indicium verò ac documentum, quòd frigida haud quaquã per ſe calorem auxit: nã per ſe quidẽ cutim perfrigerauit frigus verò eius, denſitas, & reditus caloris ad profundũ ſunt conſecuti. Rurſus horum denſitatem quidem difflatus prohibitio: reditum verò ad interiora, concoctio, qui iſthic ſunt ſuccorum, eſt adſecuta: horum verò difflatus prohibitio, caloris colligendi, ſuccorum concoctio, eiuſdem generandi fuit occaſio. Porrò horum vtrumque natiui caloris ſequitur auctio. Ergo intercedentibus & mediis vtriſque, frigida in animalis corpore, caloris aliquando excitat incrementũ: per ſe, nunquàm: ſed non minùs eſt quãdo calor ex accidẽti perfrigerat, vtique intercedente vacuatione, ſicut perfuſio phlegmonen. Cùm enim ex calida fluxione phlegmone conſiſtat, propria quidem eius curatio, vacuatio ſuperuacui eſt: vacuationi autem particulæ, quæ per phlegmonen excalfacta eſt, omnino ſuccedit refrigeratio. Ergo cùm duplex in

Morbos ex repletione

iis,

iis,quę phlegmone laborant,particulis affectus ſit,vnus quidem in quantitate, ex ſuperuacui naturæ modum exeuntis abundantia: alter in qualitate,qui ex caloris ſpectatur ratione,ſequitur prioris eorum curationem, etiam poſterioris curatio : fiúntq; ex accidenti quæ vacuant, calentis materiæ remedia, & inflammationis particularum refrigeratoria. Ergo tum hæc diſcernere oportet, tum id agere, vt pro modo ſimplicis affectus, etiã virium medicamenti inueniatur modus: verbi gratia, ſi calidus in ſummo affectus ſit, frigidum quoque in ſummo medicamentum paretur : ſin affectus à ſummo paulùm recedat, medicamẽtum quoque à ſummo paulùm declinet : ſi plus à ſummo calore abſit affectus ad portionẽ abſit à ſummo frigore medicamen. Quippe ſi auſpicatus à tali cõiectura examen eorum ſis, faciliùs propriã cuiuſq; inuenias vim. Ad ſummũ enim in omni ſimplici affectu calido quodcũque adhibitum medicamen primo ſtatim occurſu frigoris ſenſum intulit, id frigidum poteſtate eſt : ac multo profectò magis, ſi poſt primam exhibitionem tale perpetuò manet. Quòd ſi calidum affectum prorſus ſanet, frigidum id ex neceſsitate fuerit : adhibendum verò eſt, cùm exploratur omnino

tepi

curat vacuatio: & cõtrà, aph. 22. li. 2.

tepidum,vt priùs teſtati ſumus. Vbi iam cognitum eſt tale eſſe,deinde curationis cauſa petitur,rectiùs frigidum ſumitur: niſi ſi medicamen ſummi ſit frigoris, morbus in ſummo caloris non ſit. Atque hæc quidem diffuſiùs, tum in opere de medicamentis, tum curandi methodo tradentur: ad pręſens illud ſaltem nouiſſe oportet, ſi quod calido, & ſimplici affectui adhibitum medicamẽtum,tum protinus,tum toto deinceps tempore frigoris ſenſum,ac facilioris tolerantiæ,iuuamentíque laboranti affert,id frigidum neceſſariò eſt:tametſi in aliis nõnunquam videatur calidum. Deprehendetur enim in illis,ſi diligenter exploretur,non vtique per ſe,ſed ex accidenti excalfacere:cùm per ſe dicimus, vel primum,vel nullo intercedẽte medio, omnibus eiuſmodi verbis, idem poteſtate ſignificamus. In quibus omnibus lectorem, in opere de medicamentis,propriis exemplis exercitabimus.

Per ſe.

Epilogus.

Nunc recẽſitis iis,quę antè iam dixi, propoſito libro commodum imponere finem tentabo. Cùm nanque calidum corpus multifariam dicatur (nam & quod ſummam eiuſmodi habet in ſe qualitatem,ipſum ſcilicet elementum:& quod propter eiuſmodi qualitatem pollentem, nomen eſt ſortitum:adhæc quod collatum

ad

ad aliud dicitur, vel ad id quod mediocre eiuſdem ſit generis, vel quicquid ſors tulerit) ſic & quod poteſtate calidum eſt: energià verò nōdum dici poteſt, intelligi, probaríq; multis modis oportet. Quò vtique minùs rectè ſi quid non ſtatim inflammatur, id aliqui ne vt ad nos quidem eſſe calidum poteſtate putant. Nam ſiue facilè concoquitur, & citò nutrit, erit vt ad nos calidum: ſiue admotum veluti medicamentum, calfacit, erit id quoque, vt ad hominem poteſtate calidum. Sic nimirum & per ſingulas animalis ſpecies, ipſum poteſtate calidum, ſiue eſt vt medicamentum ſiue vt nutrimentum, ad illud tantùm animal collatum dicitur: eſt enim ex iis, quæ ad aliquid referuntur, quicquid poteſtate dicitur: quare & probatio quæ propria eſt, melior vtique eſt, quàm quæ ab externo petitur. Propria verò eſt vna in ſingulis, vtique ſi celeriter tale fieri appareat, quale id eſſe poteſtate diximus. Eſt enim poteſtate ignis, quicquid celeriter in ignē vertitur: poteſtate verò calidum vt ad hominem (eſt ex ſpeciebus eorum, quæ ex eo quod in ipſis præpollet, dicuntur) quicquid homini applicatum, naturalis eius caloris vel qualitatem auget, vel ſubſtantiam. Eadem mihi & de aliis cenſeri dicta velim,

velim, quæcunque ſcilicet poteſtate frigida, vel ſicca, vel humida dicuntur: quum hæc quoque partim veluti ad ipſa elementa: partim veluti ad ea, quæ ex præpollente ſunt nominata, tum intelligi, tum explorari, tum doceri conueniat. Patet verò eum quoque qui iudicat, tactum, omnis acquiſititij caloris & frigoris expertem eſſe debere, ſicuti de medicamentis ipſis priùs eſt dictum.

TERTII ET VLTIMI libri de Temperamentis finis, Thoma Linacro Anglo interprete.

*

CLAVDII GALENI DE INAEQVALI INTEMPERIE,

THOMA LINARCO ANGLO INTERPRETE,

Liber.

INæqualis intemperies aliàs in toto animalis corpore fit: veluti in ea hydropis ſpecie, quàm Græci ἀνὰ σάρκα vocant: & febribus iis, quas iidẽ Epialas appellant: feréque reliquis omnibus, exceptis quas hecticas nominant. Incidit autẽ & in vnaqualibet parte, quum ea vel intumuit, vel phlegmone, gangræna, eryſipelate, cancróve eſt affecta. Huc pertinet & qui elephas dicitur, & phagedæna, & herpes: verùm hæc omnia cum fluxione conſiſtunt. Abſque autem materiæ affluxu ſolis partium qualitatibus alterandis, inæquales intemperies fiunt: vtique refrige-

ratis

ratis iis, aut deuſtis, aut immodicè exercitatis, aut feriatis, aut aliquid id genus paſſis. Iam ex iis, quæ foris corpori occurrunt inæqualis intemperies gignitur, dum id vel frigeſit, vel caleſit, vel ſiccatur, vel humectum redditur: quippe hæ ſimplices intemperies ſunt, veluti in iis, quæ de temperamentis ſcripſimus, eſt monſtratum: compoſitæ ex iis aliæ quatuor ſunt, quum corpus vel caleſit ſimul & ſiccatur, vel caleſit ſimul & humectatur, vel refrigeratur ſimul & ſicceſcit, vel refrigeratur pariter & madeſcit. Quòd autẽ eiuſmodi intemperies ab æqualibus eo diſtent, quòd in omnibus intemperanter affecti corporis partibus æqualiter non inſint, id clarè liquet. Ergo quis ſit omnis inæqualis intemperaturæ generandæ modus, in propoſito libello ſtatutum eſt exequi. Admonendi autem ſumus, quòd clarior nobis omnis diſputatio ſit, de omnibus corporis particulis, principio à maximis ſumpto, quæ ſcilicet ne vulgo quidem ſunt ignotæ. Siquidem manus, & penes, & ventrẽ, & thoracem & caput nemo eſt qui ignorat. Diuidamus autẽ earum rurſus vnamquanque in proximas ſui, quæ προσεχῆ Græcè dicuntur particulas. Verbi gratia, crus in femur, tibiam, & pedem. Item totum brachiũ, in

bra

brachium, cubitum, & ſummam manum. Iam ſummæ manus ipſius propriæ particulæ ſunt carpus, μετακάρπιον, & digiti. Digitorum verò particulæ ſunt, oſſa, chartilago, ligamentũ, arteria, vena, membrana, caro, tendo, vnguis, cutis, adeps. Has autem diuiſiſſe in aliam ſpeciem non eſt: ſed ſunt ſimilares ac primę, exceptis tamen arteriis & venis: hæ nanque ex fibris & membranis ſunt conditæ: veluti in tractandæ diſſectionis ratione eſt traditum. Quinetiam cõplura eſſe ſpatia inter ipſas primas & ſimilares particulas, atque iis etiã plura meiora minoráque inter ipſas inſtrumentales & cõpoſitas: aliqua verò & in vnaqualibet ſimilari particula, veluti oſſe cutéque: hæc quoque omnia in iis, quæ de adminiſtrandis diſſectionibus ſcripſimus, ſunt prodita. Ac quæ mollia quidem ſunt corpora, ea quoniam ſibi inuicem incumbunt, interpoſita ſpatia latere conſpectum faciunt, quæ dura ſiccáque ſunt, in iis cernere ſpatia licet, ſicuti oſsium cauernulas: continent, hæ naturaliter multũ in ſeſe humoris, huiúſque craſsi & albi, in id comparati vt oſſea nutriat. Quæ in cute foramina ſunt ea qua ratione fiant, in iis quæ de tẽperamentis præcepimus, eſt dictũ: atque hæc monuiſſe neceſſarium erat claritatis

Tẽdonem ex neruo et ligamẽto miſcet Gal. lib. 1. de motu muſculorum.

Lib. 2. in pilorũ generatione & 1. ſan. tuend.

cauſa eorũ quę à nobis deinceps ſunt dicēda. De inæquali verò intẽperie nũc agẽdũ, tum quænam eius natura ſit, tum quot eius generandi modi. Ergo quod in omnibus particulis corporis quod fluxionẽ eſt affectum, vnica temperies non ſit, priùs eſt dictum. Verùm id commune omnis intemperamenti inæqualis eſt: differentiæ eius ipſum corporum affectorum ſequuntur naturam: quum aliter ſimplex caro, aliter vniuerſus muſculus impari temperamento ſit affectus: quippe calida fluxio, vbi in muſculum procubuit, primùm maiores arteriæ venæq́ue opplentur, ac diſtenduntur: ab iis minores: atque ita res procedit, donec ad minimas ſit peruentũ: in iis vbi valenter impacta fluxio eſt, nec amplius contineri poteſt, partim eius per ipſarum ora, partim per tunicas collatum forás tranſmittitur: tum verò ſpatia ipſa vacua, quæ inter prima ſunt corpora, fluxione implentur. Sic omnia ab humore, omniq; ex parte incaleſcunt, ac perfunduntur: ea ſunt nerui, ligamenta, membranæ, caro ipſa: antéq; hæc arteriæ, & venæ: quæ ſcilicet & primæ & præter cætera vario dolore afficiuntur, quippe interiùs à fluxione tum excalfiunt, tum diſtenduntur, ac diuelluntur: exteriùs non modò excalfiunt, ſed etiã premun

muntur ac degrauantur, reliquæ particulæ aliæ comprimendo ſolùm vel incaleſcēdo, aliæ vtroq; genere laborant, appellatúrq; morbus ipſe phlegmone: eſt autē inęqualis intēperies muſculi: feruet enim iam qui in eo eſt ſanguis: is ſecum excalfacit primùm quidem ac maximè arteriarum, & venarum tunicas: mox verò omnia quæ extra has ſunt, quibus ſcilicet circunfunditur. Ita duorum alterum neceſſe eſt ſequi, vt ſi fluxio vicerit, corruptio ſequatur victorum corporum: ſin fluxio ſit victa, vt muſculi ad naturalem ſtatū redeant. Eſto igitur priùs victa fluxio (rectius enim à melioribus incipitur) duplex hic incidit curationis genus: quòd vel digeretur quicquid humoris in particulam procubuit, vel concoquetur: verùm digeſtio optanda maximè curatio eſt: concoctionē hęc duo neceſſariò ſequūtur, puris generatio, & eius in aliquod ſpatium abſceſsio: abſcedit aliquando in capacitatem, quæ propinquæ ſunt, tum maximam, tum minimè momentaneam: quod ſanè abceſsionis genus optimum eſt, aliàs in non momentaneam quidem, non tamen maximam: interim in maximam, non tamen non momentaneam. Ac quæ in ventriculum incidunt abſceſsionum, optima eſt quæ in ſinum eius internum

abit:in quem etiam plerunque ſe aperiunt mala verò quæ ſub peritoneũ. Pari modo in iis quæ circa cerebrum exiſtunt, bona eſt quæ in priores eius ventriculos abſcedit:mala, quæ ſub inuolucra eius : itẽ, quæ in poſticum eius ſe recipit. Qui verò circa coſtas abſceſſus colliguntur, hi in capacitates erumpunt thoracis:ac muſculorum quidem abſceſſus,ſub cutem : viſcerum verò, in arterias & venas, quas in ſe continent : vel in membranam qua operiuntur, quæ ipſis pro cute eſt. At ſi victæ à fluxione particulæ fuerint, in tantam deuenient intemperiem, vnde tum earum pereat actio, tum ipſæ ſpatio corrumpantur. Porrò deſinent tum primùm dolere, quum mutatrici qualitati fuerint adſimilatæ : non enim quum mutata particularum temperies iam eſt, ſiue (vt ſic loquar) in ipſo mutatum eſſe, dolent:ſed dum mutantur, ſiue in ipſa mutatione : quemadmodum mitus dixit Hippocrates, dum alteraſcit ac corrumpitur natura, dolores fiunt. Alteratur autem, ac corrumpitur cuiuſque natura, quum vel calefit, vel frigefit, vel ſiccatur, vel humefit, vel eius vnitas diſſoluitur : in iis quidem intemperamentis, quæ inæqualia ſunt ex calefaciendo, vel ex frigefaciendo potiſsimùm : quippe

Hæc omnia fuſius li. 4. ſym. de doloris cauſis.

quum

quum efficaciſsimæ qualitates hæ ſint: ſecundo loco è ſiccando, vel humectando: ex eſuriendo verò, vel ſitiendo deficiente hîc humido, illic ſicca ſubſtantia. Ex vulnerando, & erodendo, & tendendo, & prehendo, & conuellendo vnitate ipſa ſoluenda. Ergo ſi calor ſanguinis in particula, quæ phlegmone laborat, mitis eſt, tum qui in toto animalis eſt corpore mediocriter attemperatus, non facilè vnà cum afflicta particula calefit: ſin vel ille feruet vehementiùs, vel qui per totum ſpargitur animal, bilioſus eſt, ilicò totus ad calorem vertitur: multò verò magis ſicubi ambo concurrũt, vt & qui in phlegmone habetur, admodùm calidus ſit: & qui in toto eſt animante, bilioſus. Porrò calefit primùm qui in arteriis eſt ſanguis: quòd ſcilicet is tum natura calidor, tum verò magis ſpirituoſus ſit poſt hunc verò, etiam qui in venis eſt. Quòd ſi propinqua viſcera, cui plurimus ſit ſanguis, obſeſſa phlegmone particula fuerit: iam celerius cum hoc vniuerſus qui in animali eſt ſanguis, calore afficitur. Vnóque verbo, quicquid ex facili alterabile eſt, aut calidum natura, id à quouis calefaciente primum excalfit, non ſecus & ab eo quod frigefacit, quicquid facile alteratu eſt vel na-

turâ frigidum,id primum refrigeratur. Ac promptus quidem ad alterandum ſpiritus eſt, vtpote ex tenuiſsimis conſtans partibus. Calidiſsima naturâ meritò eſt flaua bilis:at frigidiſsima pituita eſt. Reliquorùm humorum ſanguis, poſt flamã bilem maximè eſt calidus: ſicut nigra bilis poſt pituitam eſt frigida. Quinetiam alteratur flaua bilis leni momẽto, ex quouis in eam agente: nigra ægrè alteraſcit. In ſumma, quicquid tenuium eſt partium, id promptè alteratur:contrà cui craſſæ ſunt partes, ægrè. Ita neceſſe eſt multifariæ phlegmonis alterationes incidant, proptereà quòd multifariàm affecta ſunt corpora. Principio nanque ſuccus qui phlegmonem excitat,magis minúſve calidus eſt: deinde ſucci putrefactio, pro ipſius natura reſpõdet, non minimum certè, prout is magis minúſve eſt impactus: quippe quæ perſpiratu carent,celeriùs putreſcunt,veluti in externis accidit omnibus:cæterùm quum calida temperie ſunt & humida, tum vtique potiſsimùm. Iam ipſa phlegmone laborans particula, vel, propè, vel longè ſita,eſt à multi ſanguinis viſceribus: totúſque ſanguis vel bilioſus eſt, vel melancholicus, vel pituitoſus,vel ſpirituoſus:atque hæc omnia magis minúſque. Quare neceſſe eſt

mul

multiformes fieri alterationes, ſiue alterum alteri ſit collatum, ſiue idē ſibi. Fiunt hæ omnes inæquales corporis intemperies, maximè quidem inflammato eo qui in phlegmone eſt ſanguine: deinde eo qui in viſceribus habetur & corde: atque huius maximè eo qui in ſiniſtro eius ſinu eſt. In quem (ſicut in opere de vſurpandis manu diſſectionibus eſt dictum) ſi viuo etiā animante, nec adhuc febre tentato, demittere digitum velis, vehementiſsimum deprehendes calorem. Quò magis veriſimile eſt vbi totum corpus præter naturam incaleſcit, hunc maximè ſinum ad ſummum peruenire caloris? quippe quum tenuiſsimum maximéq; ſpirituoſum ſanguinem habeat, ac moueatur perpetuò. Cæterùm in febribus id genus omnibus, caleſit quidem ſanguis aliquādo vniuerſus, quicunque non naturalem illum calorem, qui ex humoris putreſcentia eſt obortus, concepit: non tamē aut arteriarum, venarúmve tunicæ, aut aliud vllum circumiacentium corporum prorſus iam temperamentum ſuum mutauit: ſed adhuc mutatur atque alteratur incaleſcens, ſiue (vt ſic loquar) caleſiens. Quod longiore tempore hoc patitur, etiam vincetur aliquando, prorſúsque mutabitur, ita vt non ampliùs cale-

Idē in lib. de vſu pulſuum.

Hoc clarius cap. 1. feb.

fiat, ſed iam ſit præter naturam calfactum. Porrò terminus mutationis eſt, cuiuſque particulæ functionis læſio: ad quem vſque terminũ omnis alterationis latitudo, via eſt in id quod præter naturam eſt, veluti miſtum cõmunéque ac medium quiddam ex contrariis vtriſq; compoſitum, ipſo naturali prorſus affectu, & eo qui iam planè eſt præter naturam. Ergo toto hoc tẽpore corpus incaleſcens, pro modo alterationis etiam ad portionem ſentit dolorẽ. Quum verò omnes corporis ſolidæ particulæ excalfactæ ad abſolutionem iam ſunt, eiuſmodi febrem hecticam Græci vocant, ceu non ampliùs iam in humoribus & ſpiritu, ſed in corporibus iis, quæ habitus rationem habent, comprehenſam: hæc doloris eſt expers: putántq; qui ea febricitant, omnino ſe febre carere: neque enim ſentiunt eius calorem, omnibus ſcilicet eorũ partibus æquè percalfactis. Sed & conuenit de iis, inter naturalis ſcientiæ profeſſores, in iis quæ de ſenſibus produnt: neque enim citra alterationem eſt ſenſus, neque in iis, quæ iam ad perfectionem ſunt alterata, dolor. Itaque etiam hecticæ febres omnes, tum ſine dolore ſunt, tum nec ſenſu ab his qui ipſis laborant, perceptæ. Non enim ex eorum particulis hæc agit, hæc

Hectica etymum capi. 9. 1. feb.

pa

patitur: quum omnes inter ſe iam ſimiles ſint redditæ, ac vnicam habeant conſentientem temperiem. Quòd ſi alia earum calidior eſt, alia frigidior: at certè eatenus eſt frigidior, vt vicinam nihil offendat, alioqui ſic ſcilicet partes quæ pro naturæ modo ſe habeant, mutuò ſe offenderent: vtpote quæ ſic quidem temperamentis diſſideant: caro nanque calida particula eſt, os frigidum: cæterùm tam harũ partium quàm reliquarum omnium indolens inæqualitas eſt, modi exceſſus merito. Sic nanque neque aër qui nos ambit, priùs offendit, quàm ad immodicum calorem frigúſve eſt immutatus: cuius alioqui quæ in medio ſunt differentias: tametſi numeroſas, ac manifeſtum exceſſum inter ſe habentes, citra noxam ſentimus. Ex is ergo fortaſſe nec illud durius dici videatur, quod Hippocrates alicubi ait, omnẽ morbum vlcus eſſe: quippe vlcus vnitatis eſt diuiſio: immodicus verò calor, ac frigus proximè accedunt, vt vnitatem ſoluant: plurimus quidem calor, dum ſegregat ac incidit ſubſtantiæ continuitatem: ſummũ verò frigus, tum ſtipando, tum introrſus pariter trudendo, quædam exprimit, quædam quaſſat. Atque hunc quiſpiam immodici caloris ac frigoris terminum ſtatuẽs,

fortaſſe non incommodè ſentiat. Seu verò is, ſeu alius immodici exceſſus terminus eſt, certè conſiſtere omnem immoderatum exceſſum in habitudine ad aliquid, iam liquet non enim pari ratione à calidis frigidíſque afficitur omne corpus; indéque fit, vt aliqua animalium conuenientes inter ſe ſuccos habeant: aliqua non ſolùm non conuenientes, ſed etiam qui ſe mutuò corrumpant: veluti homo atque vipera, quorum vtriuſque ſaliua alteri eſt pernicies. Ita vtique & ſcorpium necaueris, ſi ieiunus illi inſpueris. At non homo hominem morſu interimit, nec vipera viperam, nec aſpis aſpidem: ſiquidem quod ſimile eſt, id congruum amicúmque eſt: quod contrarium eſt, inimicum ac noxium. Augetur enim quidque ac nutritur à ſimilibus: perimitur ac corrumpitur à diſsimilibus. Itaque etiam ſanitatis tutela, per ſimilia perficitur: morborum ſublatio, per cõtraria: verùm de iis alius eſt ſermo. Hecticam verò febrem quæ iam habitum corporis occupauit, minimè ſentit qui ea laborat. Reliquarum febrium nulla eſt quæ non à laborante ſentiatur: ſed aliæ magis, aliæ minùs ægrotanti ſunt graues: ſunt ex iis & quæ rigorem ingérant: fit enim id quoque ſymptoma, veluti

alia

alia multa, ab inæquali intemperie. Rationem tamen generandi eius in propoſito libro tradere non eſt, priuſquam de naturalibus facultatibus demonſtratum fuerit, quot hæ qualéſque ſint, tum quid agere quæque ſit nata: verùm in libris de ſymptomatum cauſis de omnibus agetur. Sed reuertor ad inæqualis intemperamẽti differentias. Nã quemadmodũ ex phlegmone febris naſcatur, tum quòd phlegmone omnis ac febris omnis præter hecticas, ex morbis ſint, quibus inæqualis ſit intemperies: dictum iam eſt. Porrò accendi febrem & citra phlegmonen ex ſolis humoribus putreſcentibus licet: neque enim ea ſolùm quæ inculcata ſunt, & perſpiratu prohibita, putreſcunt (verùm celeriter ea, maximéque) cæterùm putreſcunt & alia multa, quæ putredini ſunt opportuna: dicetur verò de horum opportunitate alio loco. Iam alio quoque genere inæqualis oriri intemperies in toto corpore poteſt: modò fuliginoſo vapore detento: modò exercitationibus & pluſculis laboribus calore adaucto: modò ab ira, quum ſanguis immoderatiùs feruet: modò ex deuſtione quauis externa incaleſcit. Porrò quòd etiam in his omnibus febribus non ſecus quàm in phlegmonis ſuprà eſt

Cap. 5. & 6. li. 1. feb. & lib. de cauſis morbo.

dictum,tum pro viribus effectricis cauſæ, tum pro corporis ipſius affectu,alii magis febricitent,alii minùs, alii haudquaquam, apertum eſſe arbitror: æquè verò & quòd intemperies ipſa nonnunquã ſpirituoſam tantùm inuadit ſubſtantiã, nonnunquam ipſos etiã ſuccos , clarum id quoque reor. Sed nec minùs illud quòd omnibus huiuſmodi febribus ſi traxerint, hectica ſuperueniet. Iámq; ſermo noſter propemodùm oſtendit, inæqualem hanc intemperiem aliquando ex calida, frigidáve ſubſtãtia,quæ in particulam aliquam influat, accidere, veluti in his fiebat, quos phlegmone infeſtat.Sæpe non ita, ſed ipſa corporis temperie in qualitate mutata, tùm quòd alterantium eam, quædã ortum habeant ab ipſo corpore, quædam extrinſecùs: vtique quum ex putredine tantùm aliqua, vel phlegmone excitatur febris; ab ipſo corpore: quum ab vſtione vel exercitatione, extrinſecùs. Dicetur autem & de his fuſiùs in morborum cauſis. Tanquam autem ex deuſtione accẽditur febris, alterato videlicet corporis temperamento: itidem nonnulli ſæpe ex frigore refrigerati toto corpore vehementer ſunt: aliqui verò etiam perierunt. Iam quòd hi omnes etiam doleant, ne id quidem latet. Porrò do

dolent & qui ex rigore ingenti vehementer perfrigerati, celeriter ſeſe excalfacere properarunt: multíque eorum quum ſubitò ac ſimul manus igni admouerunt, ingentem circa vnguium radicem ſentiunt dolorem. Et quiſquam quum tam luculenter videat intemperiem inæqualem doloris eſſe cauſam: etiam de internis doloribus dubitet, aut miretur, quo pacto citra phlegmonem ſubinde vel laxiore inteſtino, quod Colon Græci vocant, vel dentibus: vel alia quauis particula homines doleant? Nam neque talium vllum mirabile eſt, nec quemadmodum ſimul rigeant & febricitent ægrotantium aliqui: quippe ſi pituitoſus ſuccus qui frigidus eſt, quémque Praxagoras vitreum appellat, & amara bilis quæ calida eſt, ſimul abundent, ac per ſenſibilia membra moueantur: nihil miri eſt, vtrunque à cubante pari modo ſentiri: neque enim ſi hominem ſub ſole feruido ſtatuas, & aquam illi frigidam infundas, fieri poteſt, vt non ſimul & à ſole calorem, & ab aqua frigus ſentiat: verùm hoc caſu ambo extrinſecùs ſunt, nec paruis portionibus incidũt: in febribus verò, quas Epialas vocant, tum ab interno, tum exiguis portionibus: eóque vniuerſum corpus ambo ſentire videtur: quum enim tenuiſſi-

Hoc ad fi nē lib. 12. methodi.

De dolore colico, lib. 12. meth.

mis

mis portiunculis aſperſum per corpus tum calidum ſit, tum frigidum: nullam ſenſibilem alterius portiunculam ita paruam deſumas, in qua non alterum ſit comprehenſum. In ipſa tamen acceſsionis inuaſione, aliqui febricitantium tum rigent, tum verò febricitant, tum ambo ſentiunt, frigus immodicum & calorem vnà: verùm non eodem loco, quippe quum poſsint quæ excalfactæ ſunt partes, manifeſtè à refrigeratis diſcernere: nã intus & in ipſis viſceribus calorem ſentiunt: in externis partibus vniuerſis, frigus. Tales perpetuæ febres ſunt, & quæ Græcè Lipyriæ vocantur: præterea quoddam ardentium febriũ pernicioſum genus. Quod igitur in his maioribus portionib⁹ accidit, hoc in Epialis contingit minutis. Inæqualis namque eſt & harum febrium intemperies: ſed nec minùs reliquarum omnium, exceptis tamen hecticis. Quinetiam iis qui rigent, nec tamen febricitant, inæquale intemperamentum eſt: rarum tamen eſt id ſymptoma: cæterùm incidit tum mulieribus, tum quibuſdam aliquando viris. Debet autem omnino deſes præceſsiſſe vita: aut certè ciborum copiam longiore ſpatio homo ſumpſiſſe: ex quibus tardus, frigidus, crudus, & pituitoſus naſcatur ſuccus: qualem

ſci

ſcilicet Praxagoras vitreũ exiſtimat. Porrò antiquitus nemo(vt videtur)ita eſt affectus,vt qui nec adeò otioſi, nec in victus ſaturitate viuerent.Indéque factum eſt, vt ſcripſerint antiqui medici, rigori febrem neceſſariò ſuperuenire. Verumtamen tum nos ipſi,tum alii iuniorum medicorũ non pauci,ſæpenumero vidimus rigorẽ, quem nulla ſecuta ſit febris. Porrò componitur ex hac intemperie, & ea quæ febricitantium eſt,Epialus:appello ita febrem illam cui ambo ſemper accidunt:at in qua rigor quidem præcedit,febris ſequitur,veluti in tertianis & quartanis,hanc Epialium non voco. Ita ex duplici inæquali intemperie Epialus componitur: etiam aliæ febres, præter hecticas,ferè omnes. Simili genere qui particulæ alicuius cum tumore morbi ſunt,hi quoq; omnes perinde ac phlegmone, cũ intemperamento inæquali conſiſtunt,Cancer, Eryſipelas. Carbunculus.Herpes, tumor, Phagedæna, Gangræna:quippe commune iis omnibus eſt, vt ex fluxione humorum ſint orta. Diſsident in eo,quòd alii ex pituitoſo, alii ex bilioſo vel melancholio ſucco, alii ex ſanguine vel calido, vel tenui, vel bulliente, vel frigido, vel craſſo,vel alio quopiã genere affecto fiant: declarabitur enim alio

Rigor ſine febre ignotus priſcis.lib. 5.ſymp.

Epialus.

Libro de tumoribus præter naturam.

loco de horum membratim differentia diligenter. Quod ad propoſitam diſceptationem pertinet, hoc tantum dixiſſe abundè eſt, quòd qualiſcūque eſt fluxio, eadem ratione quenque prædictorum affectuum creat, qua priùs ex calida & ſanguinea phlegmonē gigni monſtrauimus. Sed non minùs etiam ſimilarium, ac ſimplicium, primorúmq; in iis corporum ſingula, ſic à fluxione affecta, ad inæqualem intemperiem deuenient. Cæterùm extrinſecùs pro rheumatis ratione calfacta, refrigerata, ſiccata, vel humectata, penitùs &c. in profundo nondum ſimiliter affecta. Quòd ſi tota per tota mutata alteratáque ſint: fiunt quidem ilicò à dolore libera: in difficili tamen ſic conſtituta ſunt ſtatu. Hæc prænouiſſe his qui opus de medicamentis ſunt percepturi, & poſt id medendi methodum, abundè mihi ſatis videtur.

Alteratio quãdo indolens.

GALENI DE INAEquali intemperie libri, Thoma Linacro Anglo interprete, finis.

INDEX DVOBVS NVMERIS DIſtinctus, quorum prior paginam, poſterior verſum indicat.

*

ABſceſſuũ conſideratio ſecundum partes corporis 179.21
Abſceſſus qui optimus ibid.24
Abſceſſus ex fluxione 175.28
Abſceſsio in vẽtrem quę optima 179.28
Acetum an calidum an frigidũ 166.27
Acorũ calidũ 137.13
Actu eſſe quid 83.23
Actu eſſe aliquid ſenſu iudicatur 92.2
Actu calidum, tactu iudicatur 87.26
Actu eſſe aliq̄d quomodo cognoſcitur 86.25
Actu eſſe, perfectum eſſe 135.10
Actus & potentia, vide calictum actu 64.11
Adeps humidiſsima 97.2
Adeps vnde 102.17
Adeps humidior cerebro, & quare concreſcit. et circa quas ptes nõ coït 72.21
Adeps humida quomodo 47.22
Adeps & carnoſitas quibus 103.20
Αεπάθεια q.l 159.15
Aequalitas ſecundũ iuſtitiam. 54.8

Aequiuocatio, vide Homonymia 59.20
Aëris grauis & peſtilentis ſtatus 40.1
Aër calidus & humidus peſsimus 39.27
Aetas florens in medio quorũ 80.20
Aetas iuuat inuẽtionẽ cauſarũ 78.19
Super ætate florentium & puerorum non conueniunt Medici 87.28
Aethiopes criſpi 110 25
Affectionis perpetuæ dogma 159.16
Alimẽta quæ 142.21
Alimentum conueniens 141.23
Alimenta quædam magis, quædã minùs conſentiunt nutrito 142.20
Alimentũ, vide nutrimentum 146.2
Allium, vide Sinapi
Alteratio ex contrariis 26.8
Alterationis particularum latitudo 184.4
Alterãtur promptè quæ 182.12
Anatomica ſpeculatio 122.3
Anethi natura 63.22
Animaliũ miſtura 23.15
Animal nullum in ſummo calidum 24.7
Animal quomodo calidum ibid.
Animal idem, contraria ſimul dicide ſe quomodo patitur 48.2
Animal item quomodo calidũ 48.15
Animalia à veteribus quomodò calida & humida 45.15
Animal optimè habere ab operationibus iudicatur 53.22

Ani

Animalium propria quomodò inſunt 134.28
Animal quare calidum & humidum ab antiquis 76.1
Animaliũ collationes inter ſe 75.5
Anni tempora per ſe æſtimanda 37.10
Annus calidus & humidus peſtilẽs 40.27
Apoſtema, vide Abſceſſus
Aqua frigida per ſe non calfacit 169.4
Aqua per ſe frigida, per accidens calida 151.12
Aqua intercus eſt morbus frigidus & humidus 33.28
Archimedes vrentibus ſpeculis combuſsit hoſtium triremes 144.2
Ariſtotelis laus de frigido per ſe, & per accidens 151.9
Arteriarum natura 71.25
Arteriarum tunicæ quales 72.5
Arteriæ quibus compoſitæ 177.8
Aſpidis virus quomodò offendit 149.22
Atra bilis, fæx ſanguinis 100.3
Audaces quare Galli 119.3
Audacia indicat plurimum caloris in corde 117.10
Auſtrino flatu omnia facilè putreſcere. 42.16
Autũni natura 37.28
Autũnus quare morbifer 38.7
Autumnus non eſt abſoluto ſermone frigidus & ſiccus 38.9
BAlneum dulcis aquæ calfacit & humectat 26.4

Balnearum aër qualis 93.10
Bilis flaua calidior ſanguine 100.5
Bilem aceruantia 124.3
Bilis calidiſsima 182.4
Bilis flaua facilè alteratur. 182.8
Bilis à iecore quibuſdã tota cõfluit ad ieiunũ 122.24
Bilis meatus à iecore ad ventriculum quibuſdam geminus, aliis vnicus 122.7
Bilis nigra ægrè alteraſcit 182.10
Bilis atra frigida poſt pituitã 182.7
Bitumen calidum 137.7
Bitumen quare calidum poteſtate 153.23
Boreas frigidus & ſiccus 26.22
Borea flante, omnia imputria durant 42.14
Boreas item frigidus & ſiccus, ibidem 18
Bruta tẽperata quomodo 53.17
CAcochymia vnde 149.1
Calamynthæ natura 163.13
Calidũ duobus modis 45.7
Calidi, frigidi, ſicci, humidi iudicia vnde ſumẽda 165.21
Calidum frigidum, ſiccum, humidum multipliciter dici apud Ariſtotelem 44.3
Calidi & caliditatis acceptiones 58.5
Calidi nomen ad quæ 57.16
Calidũ actu, & calidũ potentia 64.11
Calidi poteſtate contempl

templatio 164.6
Calida poteſtate quę 64.11
Calidorum poteſtate effectus 155.23
Calidũ animal quomodò 48.15
Calidum animal dupliciter 161.21
Calidum in animalibus quomodo 14.5
Calidũ corpus multifariam 173.24
Calidi & frigidi corporis, tactus ſolus eſt iudex 96.1
Calidus & ſiccus eſt abundè hirtus 130 13
Calidas regiones habitantium natura 119.19
Calor puerorũ qualis 92.25
Caloris puerorum & florentium opiniones, & vtrinq; rationes 83.10
Calor florentium qualis 92 27
Calor puerorum & florentium idem 95.14
Caloris puerorum & florentium ſentẽtia Galeni 90.3
Calor puerorum & florentiũ tactu iudicatur 88.8
Calores in homine diuerſi 77.15
Calor augetur & ſecundum qualitatem, & ſecundum ſubſtantiã 161. 10
Calor naturalis nõ eſt idem cum aduentitio 44.6
Calor naturalis medicamento vtitur vt alimẽto 139.20
Calori omni an ſuccedat ſiccitas 132. 12
Calor intus quomodo augetur per accidens 169.25

Calor intrò retruſus quomodo roboratur 170.7
Calor imodicus ſoluit vnitatem 185.23
Calua tota oſſea eſt 113.13
Caluitium quibus ibi. 23
Caluitiū vnde 125.1
Caluitium non eſt ſignum totius corporis ſicci 114.27
Calueſcunt homines à ſyncipite ibidem 15
Cancer cum intemperie inæquali 191.20
Cancri vnde 149.8
Caneſcunt homines à temporibus 114.17
Canities quibus 115.6
Canis homine ſiccior 46.10
Canis bonitas 56.5
Canis rabidi ſpuma quomodo offendit 149.22
Cani conuenis, vt ſit mitiſsimus & fortiſsimus 68.27
Canon ſtatua Polycleti 69.19
Cantharis veſicam exulcerat. 151. 18
Cantharis caſtigata corpori prodeſt, aliàs officit 152.1
Capillorum generatio 109.10
Capilli ſubrufī quare 113.4
Capilli nigri & ruffi ætatis temperamento debēt 113. 4
Capilli quare citò creſcunt, & modicè craſsi ibi.18
Capitis dolores culpa ſui aut ventris 124. 19
Caro ſuilla recèns ædita, eſt præhumida 79.26

Carb

Carbũculi vnde 40. 18.& 149.8
Carbunculi quo tẽporis ſtatu, & eorum ortus ibi.27
Carbunculus cum intemperie inæquali 191.21
Carnis plures ſpecies 97.4
Caro quæ viſcerum propria ſubſtãtia ibidem 9
Caro calida 71.6
Caro humidior cute 72.19
Caro poſt adipem humidiſsima 97.3
Carnis mediocritas vnde 70.4
Carnium recèns æditorum collatio 79.24
Carnoſi, vide Corpulenti.
Chartilago ſicca 47. 24.& 71.2
Chartilaginis natura 99.17
Caſtorium cur calidum 137.27
Caſtorium 163.18
Cepa, vide Sinapi.
Cerebri corpus proximum adipi humiditatis ratione 97.13
Cerebrũ humidius ſpinali medulla 72.22
Cerebri æqualis ſignum 124.25
Cerebrũ ſpinali medulla calidius & humidius 97.23
Cerebri frigidi & humidi ſigna 124. 25
Cerebri abſceſſus qui boni & qui mali 180.2
Chalcitis calida 137. 11
Chironia vnde 149.8
Chõdroſyndeſmi natura 71.22.& 99.21
Cibus quiuis factus ſanguis calorẽ na-

tium auget 164.20
Cibus omnis & patitur à corpore, & in id agere poteſt 160.15
Cibus ligno viridi comparatur 145.17
Cibi & medicamenta quomodo probantur 167.10
Cibus frigidus & humidus rationẽ medicamẽti & nutrimẽti habet 160.15
Cibus omnis, ſiue calidus, ſiue humidus poteſtate, non habet rationẽ medicamẽti ſanguis factus 164.20
Cibus donec concoquitur medicamẽti rationem habet 163.27
Cibus quoad tendit ad ſanguinis formam, calfacit, vel refrigerat medicamẽti ritu 164.25
Ciborum dum concoquũtur, & poſtquã cõcocti ſunt, collatio ibid.9
Cicuta frigida 156.14. & 158.3
Cicuta cur frigida 137.1
Cicuta ſturno nutrimentum, & homini medicamẽtum 165.16
Collationes quomodo fieri debẽt 90.15
Conſuetudo naturæ rationem habet 100.25
Conſuetudo acquiſititia natura 103.4
Contraria in eodem eſſe nõ poſſũt 29.2
Contraria de eodem quomodo 45.29
Contraria in eodem quomodo 52.3
Contraria inimica 186.19
Contraria ſimul ſentiuntur

tiuntur quomodo 189.15
Contrarietas quomodo iudicatur 153.15
Cor calidiſsimum omnium partium 72.14
Cordis ventriculus ſiniſter calidiſsimus 183.10
Cor minùs cute durum 72.15
Çor humidius cute ibid.17
Cordis caro cæteris particulis calidior 98.12
Cordis caro ſimplicis naturæ non eſt ibid.23
Cornu ſiccum 47.19
Corpus afficitur trifariàm 51.22
Corpus calidũ multifariam 172.28
Corpus calfacientia quomodo calfaciunt 150.29
Corpora vnde conflata 23.12
Corporum collationes 75.23
Corpora quæ pugnant inter ſe, neceſſe eſt agere & pati 158.22
Corpora alia ab elementis quomodo qualitatibus pollent 60.1
Corporis quatuor facultates 141.1
Corpulentorum natura 103.21
Corpulenti qui fiũt ibid.23
Corpulentia vnde 104.9
Corruptio à diſsimilibus 186.19
Coſtus calida 137.13
Craſsities temperamentum ſequitur 100.23
Criſpitudinis pilorum cauſæ 110.17
Cruſta ĩtecta 128.29

Cutis media 68.8
Cutis hominis media 67.5
Cutis manus internæ media 68.8
Cutis tẽperata ibidem.15
Cutis in homine tẽperatiſsima,& maximè manus internæ 76.25
Cutis cõſtitutio 70.10
Cutis diſpoſitio ſecundum regiones 118.23
Cutis inter neruum & carnem 71.1
Cutis quibus naturam prodit 118.25
Cutis norma intemperaturæ reliquarum partiũ 71.10
Cutis caluæ reliqua ſiccior 113.15
Cutis capitis infantibus qualis ibi.20
Cutis Veri adſimilatur 108.3
Cutis nonnullis teſtacea 117.27

DEleteria 154.12
Deleteria quomodo iudicanda ibidem 27
Deleteriorum duo genera 155.13
Demonſtrationis principia 86.20
Dogma, perpetuæ affectionis 159.15
Dolent perfrigerati qui ſe celeriter calfaciunt 189.2
Dolores quãdo fiũt 180.23
Dolor quando ceſſat 180.15
Dolor pro modo alterationis 184.10
Dolor nõ eſt in perfectè alteratis ibi.25
Domus combuſtæ hiſtoria 143.15
Duritia à ſicco corpore 100.21

Durit

Duritia inſeparabilis à ſicco corpore 96.7

ELeméta ſola abſolutè calida, ſicca, & humida & frig. 47.2

Eleméta exactè qualia 58.3

Elementorum conuenientiũ inter ſe mutatio 155.1

Elychniũ promptè accenditur 144.4

Energia calida, vide Actu calidũ. 87.18

Equi virtus 53.27

Eryſipelas cum intemperie inæquali 191.21

Eruca, & cibus & medicamentũ calidum 163.17

Euacuationem partis à phlegmone calfactæ ſequitur refrigeratio 170.25

Eucraton quid 53.3. & 60.10. & 70.3. & 75.14

Eudemus 122.2. & 123.2

Euphorbium cur calidum 136.28

Euſarci qui 102.25. & 69.26

Euſarcõ quid 48.25

Exangue omne frigidum 98.1

Excrementa porracea quibus cibis 123.16

Excrementa bilioſa in ventre genita, ſunt porracea: ex hepate; flaua vel pallida ibid.11

FAmes quid 181 20

Febris calida & ſicca 33.28

Febris ex ſolis humoribus putreſcẽtibus 187.15

Febres lipyriæ quæ 190.15

Febris hectica 175.21

Febris hectica cæteris

ris

ris ſuperuenit 188.9
Febrem hecticā nō ſentit, qui eā patitur 136.23
Febres hecticę citra dolorē ſunt 184.26
Febris hectica quando ibi.12
Febris hectica doloris expers ibi.17
Febris epiala quæ 190.23
Febres epialæ 175.19
Febribus in epialis & calor & frigus ſentitur in partib⁹ minutis 190.21
Ferula, prōptè ſuccenditur 144.4
Fibrarū natura 99.5
Fibræ quibus ſunt partibus 98.25
Fibræ in carne cordis ibi.24
Ficus tēperata quomodo 53.15
Ficus virtus ibid.29
Fluxione quomodo muſculus afficitur 178.10
Fœminæ viris pinguiores 102.20
Fœtus in vtero partes formantur ſecundū orinē 79.5
Fœtus in vtero quare primò humidiſsimus calidiſsimúsque 78.29
Formica cane ſiccior 45.23
Formica ſicca 47.28
Frigidū duobus modis. 58.25
Frigidius aliquid dupliciter dicitur 161.25
Frigidum in animalibus, & ſtirpibus quomodo 24.5
Frigidus & ſiccus nō neceſſariò melancholicus 131.15
Frigidus & ſiccus ex habitus mutatione neceſſariò melancholicus ibi.

Fri

Frigidū per ſe quomodo diſtinguitur à frigido per accidens 156.15
Frigida & humida ſe habent ad hominē, ſicut ligna viridia ad ignem 160.23
Frigida poteſtate anodyna 155.25
Frigus immodicum ſoluit vnitatem 185.25
Functiones, vide operationes.
GAllorum natura 119.12
Gangræna cum intemperie inæquali 191.22
Generationis primordia 79.1
Genera ſubalterna à veteribus 57.12
Genera multorum 56.28
Germanorum natura 119.12
Glacies humida per ſe 152.25
Graciles quomodo fiūt pingues 100.27
Gracilitas cum venarum paruitate ſignum naturę frigidæ 103.17
Gracilitas tēperamētū ſequitur 100.24
HArena ſicca 47.25
Helleborus, vide Veratrum
Herbæ quando ſiccantur 107.26
Herbæ qua terra naſcuntur & qua nō. ibi.19
Herpetes vnde 149.7
Herpes cum intemperie inæquali 191.22
Homo temperatiſſimus omniū animalium 76.22
Homo omniū corpo

porum temperatiſſ. 58.6
Homo mediũ tẽperie in toto animalium genere 48.23
Homo ſapientiſsimus 68.26
Hominis tẽperatiſſimi deſcrip. 77.8
Hominum plurimę differentiæ ibid.15
Hominis ſaliua viperæ pernicies 186.10
Homonymiã diſtinguere nõ leuis eſt momenti 59.2
Humidum quomodo in animalibus & ſtirpibus 24.9
Humidum non ſolus tactus iudicat 100.10
Humidum duobus modis 47.17
Humida quæ ſunt ibid.22
Humidi, vnà cum tactu ratio iudex 96.2
Humida per ſe quæ ſint, & per accidens conſiderandum 152.17
Humorum naturæ cognitio per tactum 100.8
Hidericis prodeſt medicamentum ex cãtharidibus 151.26
Hydrops anaſarca 175.17
Hyems quare frigida & hum. 36.29
IEcur minùs calidum corde 72.15
Iecinoris caro qualis 98.8
Iecinoris caro ſimplicis naturæ ibidem 19.
Ignis poteſtate quæ ſunt 173.22
Inediam lõgam qui non ferunt 101.27
Inediam citra noxã qui ferunt 102.1
Infans quomodo ratio

tionalis 134.4
Intemperies octo, & earum demõſtratio 60.15
Intemperiei ſanæ & morboſæ ſigna 104.25
Intemperiei ſanæ ſignum ibid.
Intẽperies ſicca modicè hirta 106 29
Intemperies frigidę omnes glabræ ibi.
Intemperies calida & ſicca in ſummo hirſuta ibi.13
Intẽperies inæqualis in qualibet parte corporis 175.14
Intẽperies inæqualis ex variis cauſis 188.5
Intẽperiei inæqualis ortus 183.3
Intẽperies inæqualis aliquãdo ſolos ſpiritus, aliquando ſolos humores inuadit 188.5
Intemperies inæqualis quomodo differt ab æquali 176.14
Intẽperies inæqualis in toto corpore 176.5
Intẽperies inæqualis ex iis quæ foris occurrunt 176.3
Intẽperies inæqualis quomodo fit in phlegmone 183.5
Iracũdi qui, & quare 119.17
Iudicium exactum eorum quæ vel nutriũt, vel rationem medicamenti habent vnde 165.22
Lacryma Cyrenaica 150.23
Lactuca cur frigida 137.1
Lactuca tam cibus quàm medicamẽtũ frigidũ 163.10
Lactucæ ratio 162.28

162.28
Lactuca ſomnifica 85.17
Lactuca quare ſomnũ cõciliat 160.98
Lactuca ventrem ęſtu ĩtẽ refrigerat, refrigeratum lædit ibid.5
Lactuca aliquando tãtum medicamentum 162.19
Lana promptè ſuccenditur 144.4
Later ſiccus 47.25
Leo fortiſsimus 68.18
Libro de temperamẽtis qui libri ſucce lunt 133.15
Lienis caro qualis 98.19
Lienis caro ſimplicis naturæ ibid.20
Lignũ ſiccũ 47.25
Ligna omnia natura frigida 138.29
Ligamentorum natura 99.14

M

Μαλακιστρακια 128.29
Mandragora ſomnifica 85.17
Mandragora cur frigida 137.2
Manus interna quare ſine pilis 114.1
Manus propter geminũ vſum 70.13
Maza poteſtate caro quare 136.7
Meconium frigidiſſimum 151.7
Medeę medicamentum 144.9
Medium in vniuerſa ex oppoſitione calidi & frigidi 64.22.& 65.13
Medium in ſicci & humidi oppoſitione ibid.
Medicamentorũ natura duplex 142.22
Medicamenta quæ ibid.
Medicamentorũ actiones varię 129.5

Med

Medicament. tertia ſpecies 143.4
Medicamēt. quarta ſpecies ibid.
Medicament certa quātitate cōferūt, largiùs ſumpta lædunt 150.1
Medicamentorū exploratio quibus affectibus 168.2
Medicamētum exploratur tepidum 167.23
Medicamentū frigidum quomodo dignoſcitur 171.10
Medicamēt. ſecūdū proportionē affectus debēt eſſe ib.
Medicamenta calida promptè ignefcunt 138,4
Medicamenta frangi poſtulant antequam agāt in corpore 139.4
Medicamenta tantùm quæ 154.6
Medicamentum ex cātharidibus hyde ricis prodeſt. 151.26
Medicamenta non agunt, niſi calore vincente 138.18
Medicamentū vni, alteri nutrimentum 165.12
Medicamentū Medeæ 144.9
Medullarum collatio 97.17
Medulla oſsium nō eſt eius generis cū cerebro & ſpinæ medullà ibi.
Mel calidum 154.1
Melancholia frigida & ſicca 33.29
Mel humidum quomodo 47.22
Membranarum natura 99.10
Menynges cuius naturæ ibi.
Meon calidū 138.12
Meridionales calore aduētitio calidi

proprio frigidi 119.19
Metacarpium 177.2
Mollities ab humido 100.21
Morbus an aliquis calidus & humidus 33.25
Morbi contrariis pelluntur 186.21
Morbi omnes vlcera 185.19
Morbi frigidi qui, & ſenibus 82.19
Morbi frig.comitãtes vinũ qui 146.19
Muria, vide Sinapi
Muſculus quomodo fluxione afficitur 178.11
Muſculus omnis carnoſus. 114.21
Mutatio ex contrariis
Mutationis particulæ quæ alteratur terminus 184.2
Myſi calidũ 136.29
Myſi cur calidum 137.12

N

NAſus aduncus quid indicat 127.8
Naſus reſimus ibid.
Natura quid 158.10
Naturæ ſecundum regiones 33.25
Neruus exanguis et frigidus 71.5
Neruorum durorũ natura ibi.25
Neruorum molliũ natura ibi.
Nitrũ calidũ 137.12
Nitrum cur calidũ 136.29
Nutrimentum trifariam 146.1
Nutrimenti cõmunis effectus 145.6
Nutrimentũ omne animalis calorem auget 145.25
Nutrimentum ſecũdo modo 164.1
Nutrimentum vni, alteri eſt medicamen

mentum 165.15
Nutrim. vel medicamenti iudiciũ exactè vnde fit 164.20
Nutriũt aliqua, quæ cuti impoſita ipsã erodũt,& vlcerãt, & quare 147.8
Nutrientis cum nutrito ſimilitudo eſſe debet 141.27
Nutrientiũ omniũ quod cõmune 160.22.
Nutritio quid 141.20
Nutritio à ſimilibus 186.18
OCulis fides 88.14
Oleũ calidum 137.7
Oleum vnde iudicatur calidũ 166.10
Oleum quare calidũ poteſtate 153.26
Oleum quomodo humidum 47.23
Operationes oſtendunt partium temperamenta 118.18
Operationes indicant quiduis optimè ſe habere 53.20
Origani natura 163.23
Os ſiccum 47.24
Oſsis natura 71.19
Oſſa continent multũ humoris quibus nutriuntur. 177.19
Oſsiũ medulla propinqua cerebro in humiditatis ratione 97.18
οστρακόδερμα 128.26
Oſtrearum natura ibid.20
Ouillum corpus recèns æditũ præhumidum 80.2
Ouis mitiſsima 69.1
PAnis poteſtate caro quare 136.7
Papauer cur frigidũ 137.2
Papaueris lacryma ſiccat & refrigerat 26.28

Papaueris ſuccus frigidus natura 157.11
Papauer quare ſomnificum 85.17
Papaueris ſuccus homini contrarius 155.9
Parenchyma quid 97.9
Partiũ corporis ad cutem & ſe inuicem collationes 71.13
Partiũ corporis quæ duræ ſunt nulla humida 96.21
Partiũ corporis cũ cute collatio in humido & ſicco 70.18
Partes animalis quę ſiccißimæ 99.25
Partiũ corporis naturæ 71.13
Partiũ in fœtu formatio ſecundum ordinem 79.3
Partium ex vna non licet de toto pronunciare 118.13
Partes corporis inæquales temperamento 115.3
Partes variorũ temperamentorũ conferendæ 120.20
Partes ſimilares ac primæ 177.8
Partes corporis quo modo diuiduntur 176.24
Particula quæque ex ſeipſa dignoſci debet 129.12
Partes ſi à phlegmone vincuntur, quomodo periclitantur 182.12
Particula ex vna nõ eſt de omnibus ſententia ferenda 116.10. 125.6.& 127.15.& 127.4
Particulæ mutationis terminus 184.3
Per ſe aliquid fieri 172.16

Per ſe quæ ſunt, maximè diſtinguere oportet ab his quę ſunt per accidens 152. 17
Per ſe agere aliquid quomodo exploratur 166.168. 20
Per accidens agere quomodo exploratur ibidem
Phagedænæ vnde 149. 7
Phlegmone omnis ab inæquali intẽperie 187. 10
Phlegmones modus 183. 8
Phlegmone quomodo fit 176.3
Phlegmones duplex curatio adhuc victa fluxione 179. 15
Plegmone particulam duplici affectu afficit 171.1
Phlegmones ex calida fluxione curatio 170. 25
Phlegmones multifariæ alterationes 182.13
Phlegmones gradus ſecundum ſuccos,& vicinitatem viſcerum ibidem
Pilus ſiccus 47.24
Pili natura 71.18
Pili quibus animalibus non oriuntur 107. 8
Pilus niger quomodo fit 110. 8
Pilus albus 110.13
Pili ruffi generatio ibidem
Pili temperatæ regionis 112.4
Pili in ſicca cute 107.1
Pili ſecundum ætates & regiones 111. 22
Pili generatio 109. 10
Pilus ſiccißimus 99. 26

Pili criſpi cauſæ 110. 17
Pili ſecundum ętates quales 112.9
Pili regionis calidæ & ſiccæ quales 111. 27
Pili regionis frigidę & humidæ quales ibidem. 29
Piloſus admodum non ſtatim melancholicus iudicandus 130.6
Piloſitas quibus, & quibus nō 106.14
Pinques quomodo graciles cunt 100. 29
Piper 163.21
Pituita quomodo humida 47.22
Pituitæ natura 71. 15
Pituita frigidiſsima & humidiſsima 100.5
Pituita frigida 157. 4
Pituita item frigidiſſima 182.5
Pituita ex cibis non ex ipſo corpore 131.7
Pituita quibus defluit à capite 121. 10
Pituita vitrea Praxagoræ 190.1. & 189. 17
Pix calida 137.7
Pylorus quid 122.12
Pyrethrum calidum 138.13
Pyrethrum cur calidum 137.12
Porcellorum caro præhumida 79.24
Poteſtate eſſe 87.19
Poteſtate eſſe tripliciter aliquid dicitur 136.12
Poteſtate tale iudicandum eſt ad id quod per ſe eſt 153. 11
Poteſtate calidorum contemplatio 163. 12

12
Poteſtate talia quæ ſunt 135.25
Poteſtate tale quid 135.12
Poteſtate tale ratione inueſtigatur 89.12
Poteſtate quæ dicuntur ad aliquid ſunt 173.17
Potentiæ corporis quatuor 141.1
προσεχῆ 176.27
Pſyllium frigidum 158.4
πτερυγώδεις 116.3
Puellorum humiditas 79.23
Puer humidus partibus ſolidis 82.6
Pueri an calidiores florentibus 83.20
Pulegii natura 163.23
Pulmo minus humidus quàm adeps 73.6
Pulmonis corpus proximum adipi, humiditatis ratione 97.14
Pulmonis caro ſimplicis naturæ 98.20
Putredo quando 41.10
Putredinem prohibent, quæ ſiccant 42.8
Putredinis morbi 41.15
Putreſcunt quæ calore aduentitio ſunt calida, & proprio frigent 120.1
Putreſcunt celeriùs, quæ carent perſpiratu 182.20
Putreſcunt perſpiratu prohibita 187.16
Qualitates quibus nominibus ſolùm 58.2
Qualitates ſynceræ corpus quale exactè denominãt 59.25

Renũ caro qualis 98.8
Renum caro ſimplicis naturæ 98.20
Reſina calida 137.6
Reſponſio non eſt vna æquiuocis 59.1
Rigor cum febricitatione 19.21
Rigor abſque febricitatione ibidem
Rigor ab inæquali intemperie 186.28
Roſaceum an calidum an frigidum poteſtate 166.28
Ructus fumoſus calidum ventriculum oſtendit, acidus imbecillũ 120.25
Rutæ natura 163.2

Salamandræ natura 158.29
Sale carnes obſeruãtur 42.10
Saliuarum in animalibus collatio 186.11
Saliua hominis ieiuni enecat ſcorpiũ ibidem
Sanguinis humor omnium, quæ in animalis corpore habentur calidiſſimum natura 83.13
Sanguis ſuccorum optimus 100.2
Sanguis quomodo humidus 47.22
Sanguinis natura 71.16
Sanguis calefit à corde 72.11
Sanguis quare poteſtate caro 136.1
Σανιώδεις qui 115.28
Sanitas ſimilibus ſeruatur 186.20
Saxum durum cauatur vndula aſsiduo illiſu 159.4
Scorpium enecat ſaliua hominis ieiuni 186.12

Senex ſiccus ſolidis particulis 82.7
Senex quomodo humidus ibidem
Senes qui dicũt humidos, decipiũtur 80.25
Senum corpora ſicca 81.9
Senibus morbi frigidi 82.2
Senibus quæ accidunt ibidem
Senum accidentia 81.3
Senum detrimenta 82.22
Seneſcentium partes omnes ſicceſcere 113.26
Senectus frigida & ſicca 82.15
Senilis ætas ſiccißima ibidem
Senium marcenti ſtirpi adſimile 82.10
Senium via ad interitum 83.2
Senſibus fides 85.22
Senſus non eſt citra alterationem 184.24
Seuum calidũ 137.7
Sicca quæ ſunt 47.25
Sicciora quæ in ætate proceſſerunt 80.15
Siccum quomodo in animalibus & ſtirpibus 24.8
Siccitas abſolutè in ſolis elemẽtis 47.3
Siccitas an omnino calori ſuccedat 132.12
Siccitas terræ nõ eſt ſimilis ſiccitati hominis 107.3
Siccitas hominis maximè ad generationem pilorum idonea ibidem
Similia amica 186.18
Sinapi nutrimẽtum & medicamẽtum

163.21
Sinapi vt nutrimentum ſumitur, cuti tamen impoſitum hanc erodit: item muria, allium, cepa 147.4
Sinapi calidum 137.12
Sinciput ſiccisſimũ 114.17
Sitis quid 181.3
Symmetron quid 51.4
Symmetrõ quomodo intelligimus 65.9
Symmetra quæ 48.19
Syndeſmi natura 99.21
Specula vrentia 144.3
Spinalis medulla cute humidior & frigidior 72.20
Spiritus promptus alterari 182.2.
Status calidi & humidi propriũ 40.4
Status indolens difficilis 192.16
Stirps quomodo calida 24.5
Stirpem temperatã quomodo dicimus 53.10
Stuppa promptè ſuccenditur 144.5
Struthion cur calidum 136.29
TActus iudex eorum quæ actu ſunt 87.26
Telephia vnde 149.8
Temperamentorum differentiæ duę tãtum ab aliquibus 25.12
Temperamentũ frigidum & ſiccum, quare aliqui abnegarunt 24.29
Super temperamento interrogantibus non eſt abſolutè

reſpõdendũ 54.20
Temperamentorum cõcomitantia 100.20
Temperamentũ calidum & humidũ aliqui abnegarunt 24.25
Temperamenta melancholica ex ſanguinis aduſtione 130.10
Temperamentũ calidum, & ſiccum omnino, æqualiter habet accidentia 117.6
Temperamenta partium ex functionibus dignoſcũtur 118.18
Temperamenti frigidi & humidi ſigna 117.16
Temperamentũ totius ab vna parte non eſt pronũciandum 116.10
Temperamentorum aëris ambientis peſsimum, calidũ & humidum 39.25
Temperamentorum liber proximè ſuccedit libro de elementis 23.12
Temperatæ naturæ diſputatio 31.5
Temperata natura ſeu eucratos, ſcopus cæterarum naturarum ibidem
Temperamẽtum in ſingulis generibus quibus iudicatur 75.7
Temperamẽtum in vniuerſa ſubſtantia quibus iudicatur ibidem
Temperamẽtũ quid 51.25
Temperata natura cæterarum canon 104.20
Temperaturæ ęqualitas in animalibus & ſtirpib⁹ quomo

modo 53.11
Temperatũ an idem cum calido & humido 34.19
Temperatum in vni uerſa ſubſtantia & ſingulis generibus 65.5
Temperatiſſimi hominis notæ 68.12
Temperatiſsimus homo qui 77.12
Tempora anni, vide Anni tempora.
Tendonum natura 71.24.& 99.18
Terra quæ producit herbas 107.19
Thorax hirſutus indicat cordis caliditatem 117.8
Thymi natura 163 24
Thymbræ natura ibidem
Trãnſpiratio per cutem varia 108.25
Tunicæ arteriarum & venarum quales 72.7

V

VEnarum natura 71.25
Venarũ tunicæ quales 72.7
Venæ anguſtæ pauci ſunt ſanguinis 101.27
Venæ anguſtæ frigidis ibidem 101.23
Venæ latiores calidis natura ibidem
Ventriculi temperati & intemperati nota 120.23
Ventriculi calidi ſigna ibidem
Ventriculi ignei ſigna 124.7
Ventriculo confluit bilis 122.21
Ventriculo pituitoſo flaua bilis colligitur 121.27
Ventriculus culpam à quibus accipit ibidem
Ver quare ſalutiferum

rum 42.2
Ver ſaluberrimum 37.23
Ver ſi calidum & humidum eſſet, ſalubre non eſſet 43.1
Ver cuti adſimilatur 108.3
Ver non eſt calidum & humidũ 35.& 39
Ver per ſe eſt æſtimandum 37.15
Veratrum coturnici nutrimentum homini medicamentum 155.18
Vermium temperamenta 48.2
Vermis humidus quomodo 47.28
Vinum citò nutrit 142.9
Vinũ celeriter mutatur 145.8
Vinum facilè fit ſanguis 153.19
Vinum ſi plus bibitur, vitia gignit frigida 146.205
Vinum conueniens alimẽtum 144.28
Vinum quomodo humidum 47.22
Viperæ ſaliua homini pernicies 186.11
Viperæ venenum 149.21
Virtutes quatuor effectus ſunt ſubſtãtiæ totius corporis 141.1
Virtutes totius corporis quatuor ibi.
Vitis virtus 53.26
Vlcera in cute quomodo fiunt 149.3
Vnguis ſiccus 47. 19
Vnitatis ſolutio 180. 26

FINIS.

BIBLIOTECA N. ROMA VITTORIO EMANUELE